

Opiskelijoiden tulevaisuuskuvia Suomen puolueista

Roosa Veijola
Pro gradu -tutkielma
Valtio-oppi
Turun yliopisto
Kevät 2023

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaan tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

VEIJOLA, ROOSA: Opiskelijoiden tulevaisuuskuvia Suomen puolueista.

Pro Gradu -tutkielma 89 s.
Valtio-oppi
Kesäkuu 2023

Useissa Euroopan maissa on ollut käynnissä kehityssuunta, jossa uusia puolueita on noussut puoluekentälle vastaamaan uudempiin yhteiskunnallisiin haasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen ja maahanmuuttoon. Myös Suomen puoluejärjestelmä on ollut muutoksessa uudempien puolueiden noustua haastamaan kolmen perinteisen (kokoomus, keskusta ja SDP) valta-asemaa. Niin mediassa kuin tutkijayhteisön keskuudessa on puhuttu puoluekentän pirstaloitumisesta sekä puolueiden kriisistä. Murroksen syinä on pidetty perinteisten jakolinjojen merkityksen vähenemistä, identiteettipolitiikan nousua sekä syvempiä äänestäjien ja puolueiden välisten suhteiden muutoksia. 1970-luvulla teollistuneissa länsimaissa havaittu sukupolvien välinen arvojen muutos on ollut omiaan vaikuttamaan poliittisiin jakolinjoihin, jotka eivät enää perustu ensisijaisesti taloudellisiin konflikteihin, vaan postmaterialististen arvojen välisiin vastakkainasetteluihin.

Tutkielmassa tarkastellaan, millaisena Suomen yliopistojen politiikan tutkimuksen opiskelijat näkevät suomalaisten puolueiden tulevaisuuden. Tutkimuksen näkökulma keskittyy erityisesti siihen, minkä jakolinjojen opiskelijat näkevät jakavan puoluejärjestelmää tulevaisuudessa. Näin ollen tutkielman teoreettisena viitekehyksenä ovat eri jakolinjateoriat lähtien Lipsetin ja Rokkanin 1960-luvulla kehittämästä klassikkoteoriasta päättyen uudempiin postmodernien arvojen nousuun (Inglehart) ja identiteettipolitiikkaan keskittyviin sekä Suomessa tunnistettuihin ja tulevaisuudessa mahdollisesti nouseviin jakolinjoihin. Tutkimus toteutetaan kyselytutkimuksena kaikissa niissä Suomen yliopistoissa, joissa politiikan tutkimusta voi opiskella. Tutkimuksen menetelminä hyödynnetään sekä kvantitatiivisia menetelmiä että kvalitatiivista teoriaohjaavaa sisällönanalyysia aineiston avovastausten analysoimiseksi. Valitut kvantitatiiviset menetelmät ovat erilaiset kuvailevat menetelmät, ristiintaulukointi, pääkomponenttianalyysi sekä logistinen regressioanalyysi. Tutkimuksen tavoitteena on hahmottaa aineistosta teoreettiseen viitekehykseen peilaten, millaisia tulevaisuuskuvia Suomessa opiskelevilla politiikan tutkimuksen opiskelijoilla on Suomen puolueista, ja mitkä tekijät kohderyhmän keskuudessa vaikuttavat näihin tulevaisuuskuviin.

Analyysi osoittaa, että opiskelijat näkevät puolueiden roolin olevan muutoksessa muiden politiikan teon paikkojen noustessa puolueiden rinnalle. Oleellisin tulevaisuuden jakolinjoja koskeva löydös on ympäristön ja talouskasvun välinen konflikti, joka nähdään keskeisimmäksi puoluejärjestelmää jakavaksi tekijäksi. Toiseksi merkittävimpinä tulevaisuuden jakolinjoina näyttäytyvät useat GAL-TAN-ulottuvuuteen kytkeytyvät jakolinjat. Vasemmisto – oikeisto -jakolinjan kohdalla analyysi antaa viitteitä siitä, että opiskelijat näkevät enemmän radikaalien taloudellisten uudistusten vaikuttavan merkittävästi tulevaisuuden puolueisiin kuin perinteisemmän talouspoliittisen vastakkainasettelun. Analyysin tulokset heijastelevat pitkälti aiempaa tutkimusta nostaten kuitenkin esiin yhden täysin uuden jakolinjan, joka rakentuu tekoälyn ja robotiikan säätelyn ympärille. Logistisen regressioanalyysin tulokset osoittavat, että parhaiten opiskelijoiden suhtautumista jakolinjoihin tulevaisuuden puoluejärjestelmien jakajina selittävät vastaajan sukupuoli sekä se, kuinka tärkeänä itselleen vastaaja pitää ihmisoikeusarvoja.

Asiasanat: jakolinjateoriat, nuoret, puoluejärjestelmä, puolueiden tulevaisuus, tulevaisuuskuva

Sisällysluettelo

TAULUKKO- JA KUVIOLUETTELO	5
1. JOHDANTO	1
1.1. TUTKIMUSASETELMA JA -KYSYMYKSET	3
1.2. AIEMPI TUTKIMUS	5
1.3. PUOLUE KÄSITTEENÄ	13
2. TEOREETTINEN TAUSTA	17
2.1. JAKOLINJAT	18
2.2. ARVOJEN HILJAINEN VALLANKUMOUS JA IDENTITEETTIPOLITIikka	23
2.3. JAKOLINJOJEN JA ARVOULOTTUVUUKSIEN ILMENEMINEN SUOMESSA	26
3. AINEISTO JA MENETELMÄT	30
3.1. AINEISTON KERUU JA OTOS	30
3.2. MENETELMIEN VALINTA	32
3.3. AINEISTON KUVAILU	33
4. ANALYYSI	35
4.1. OPISKELIJOIDEN TULEVAISUUSKUVIA PUOLUEIDEN ROOLISTA SEKÄ PUOLUEJÄRJESTELMÄN JAKOLINJOISTA	36
4.2. PÄÄKOMPONENTTIANALYYSI JA SUMMAMUUTTUIJEN MUODOSTAMINEN	41
4.3. TULEVAISUUSKUVIEN JAKAUMAT SUKUPUOLEN, OPINTOJEN VAIHEEN, POLIITTISEN ORIENTAATION JA ARVOMUUTTUIJEN ERI LUOKISSA	47
4.4. LOGISTINEN REGRESSIOANALYYSI	57
4.5. AVOVASTAUSTEN TEORIAOHJAAVA SISÄLLÖNANALYYSI	65
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	74
LÄHTEET	81

Taulukko- ja kuvioluettelo

Taulukko 1. Näkemykset Suomen puolueiden yhteiskunnallisesta roolista 15 vuoden kuluttua. s. 37

Kuvio 1. Opiskelijoiden näkemykset ympäristön ja talouskasvun välisen konfliktin keskeisyydestä puoluejärjestelmää jakavana tekijänä 15 vuoden kuluttua. s. 39

Taulukko 2. Jakolinjat, joiden todennäköisimmin nähdään jakavan puolueita 15 vuoden kuluttua. s. 40

Taulukko 3. Jakolinjamuuttujien jakautuminen eri pääkomponenteille (latausarvo > 0.3). Pääkomponenttianalyysi. s. 43

Taulukko 4. KMO ja Bartlettin sfäärisyystesti. s. 45

Taulukko 5. Summamuuttujat ja niiden yhdenmukaisuus. s. 46

Taulukko 6. Suhtautuminen ilmastonmuutoksen ja taloudellisen kasvun väliseen konfliktiin tulevaisuuden puoluejärjestelmän jakajana ihmisoikeusarvon ja sukupuolen mukaan jakautuneena. s. 50

Taulukko 7. Suhtautuminen vasemmisto-oikeisto -jakolinjan tärkeyteen puolueita jakavana tekijänä 15 vuoden kuluttua sen perusteella, onko vastaajan kolmen tärkeimmän arvon joukossa tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. s. 52

Taulukko 8. Suhtautuminen yhteiskuntaluokkien väliseen jakolinjaan tulevaisuuden puoluejärjestelmän jakajana sukupuolen, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus -arvon sekä poliittisen orientaation mukaan jakautuneena. s. 53

Taulukko 9. Suhtautuminen yhtenäiskulttuuri vs. moniarvoisuus -jakolinjan tärkeyteen puolueita jakavana tekijänä 15 vuoden kuluttua sen perusteella, monennen vuoden opiskelija vastaaja on. s. 54

Taulukko 10. Suhtautuminen suurten ikäluokkien ja uudempien sukupolvien väliseen jakolinjaan tulevaisuuden puoluejärjestelmän jakajana sukupuolen, ihmisoikeudet-arvon sekä oikeudenmukaisuusarvon mukaan jakautuneena. s. 55

Taulukko 11. Suhtautuminen vähemmistöjen oikeuksien puolustaminen -jakolinjan tärkeyteen puolueita jakavana tekijänä 15 vuoden kuluttua sen perusteella, mikä on vastaajan sukupuoli ja pitääkö vastaaja ihmisoikeuksia yhtenä tärkeimmistä arvoistaan. s. 56

Taulukko 12. Eri sosiodemografisten tekijöiden, arvojen ja poliittisen orientaation vaikutus vastaajan todennäköisyyteen pitää ilmastonmuutos & ekologiset arvot vs. kasvu ja kulutus - jakolinjaa oleellisena tulevaisuuden puoluejärjestelmän jakajana. Logistinen regressioanalyysi. s. 61

Taulukko 13. Eri sosiodemografisten tekijöiden, arvojen ja poliittisen orientaation vaikutus vastaajan todennäköisyyteen pitää suurten ikäluokkien ja uudempien sukupolvien välistä jakolinjaa oleellisena tulevaisuuden puoluejärjestelmän jakajana. Logistinen regressioanalyysi. s. 64

Kuvio 2. Tulevaisuuden puolueisiin vaikuttavien yhteiskunnallisten kysymysten suhteellinen jakautuminen avovastauksissa. s. 67

Kuvio 3. Muiden tulevaisuuden puoluejärjestelmän piirteiden suhteellinen jakautuminen avovastauksissa. s. 67

1. Johdanto

Keväällä 2019 Suomen eduskuntavaalien jälkeen mediassa uutisoitiin pirstaloituneesta puoluejärjestelmästä, kun kyseisissä eduskuntavaaleissa kaikkien puolueiden kannatus jäi ensimmäistä kertaa alle 20 prosentin (ks. esim. Suomen virallinen tilasto 2019). Samanlainen pirstaloitumisen kehitys on ollut käynnissä myös muualla Euroopassa uusien puolueiden noustessa puoluekentälle vastaamaan uudempiin yhteiskunnallisiin haasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen ja maahanmuuttoon (Chiaramonte ym. 2019, 490). Suomalaisen, kuten myös eurooppalaisen, puoluejärjestelmän voidaankin sanoa olevan murroksessa. Tätä murrosta kuvaa myös vuoden 2019 eduskuntavaalitutkimuksen otsikko ”*Politiikan ilmastonmuutos*” [Borg ym. (toim.) 2020], jolla viitataan ennen kaikkea aikoinaan jäätyneeksi luonnehditun Suomen puoluejärjestelmän sulamiseen (mt., 3).

1800-luvun loppupuolella muodostunut eurooppalainen puoluejärjestelmä perustui pitkään neljään perinteiseen jakolinjaan, jotka ovat 1) uskonto, 2) keskusta vs. periferia, 3) kaupunki vs. maaseutu sekä 4) pääoma vs. työntekijät (Lipset ja Rokkan 1967). Lipsetin ja Rokkanin teorian pääargumentin mukaan yhteiskunnan muuttuessa tunnistetut neljä ristiriitautottuvuutta heijastuvat edelleen eurooppalaisissa puoluejärjestelmissä; jakolinjat ovat ikään kuin jäätyneet peilaamaan aiempien vuosikymmenten vastakkainasetteluja, eikä muilla kuin näille jakolinjoille pohjautuvilla puolueilla ole mahdollisuutta pärjätä poliittisessa kilpailussa (mt.).

1970-luvulla teoria arvojen hiljaisesta vallankumouksesta kuitenkin haastoi tämän pitkään vallinneen teoreettisen käsityksen perinteisten jakolinjojen jäätymisestä. Teollistuneissa länsimaissa havaittiin sukupolvien välinen arvojen muutos, joka perustui ennen kaikkea sotienjälkeiseen vaurauden ja hyvinvoinnin kasvuun. Elinolojen ja elämänlaadun parantuessa fyysisestä turvallisuudesta ja elämän taloudellisista perusedellytyksistä tuli isolle osalle väestöä itsestäänselvyyksiä, mikä mahdollisti arvojen uudelleenorientoitumisen ja yksilöiden keskittymisen tarvehierarkiassa korkeampien tarpeiden tyydyttämiseen. Poliitiikan osalta muutos tarkoitti sitä, että poliittiset jakolinjat eivät enää perustuneet ensisijaisesti tuttuihin taloudellisiin konflikteihin, vaan nousevissa määrin polarisoituivat arvoprioriteettien välisten erojen mukaisesti. (Inglehart 1971.)

Postmodernien arvojen merkityksen nousu yhdessä 2000-luvun ilmiöiden, kuten globalisaation, ilmastonmuutoksen, maahanmuuton ja työn uusjaon, sekä 2010-luvulla tunnistetun identiteettipolitiikan kanssa ovat luoneet otollisen maaperän eurooppalaisten maiden puoluejärjestelmien muutokselle. Euroopassa onkin ollut havaittavissa niin vanhojen puolueiden kannatuksen uusjakoa kuin täysin uusien puolueiden esiinmarssia (ks. esim. Borg ym. 2020, 47). Puoluejärjestelmää jäsentävät uudet jakolinjat, jotka ovat myös osittain limittäisiä muodostaen yllättäviäkin yhdistelmiä. Uusista jakolinjoista merkittävimmäksi on kutsuttu niin sanottua sosiokulttuurista jakolinjaa, joka vaatii puolueilta kantaa perinteisempien talouteen liittyvien kysymysten lisäksi muun muassa ympäristönsuojelua ja vähemmistöjen oikeuksia koskeviin kysymyksiin. Suomen vuoden 2019 eduskuntavaaleissa kyseinen jakolinja realisoitui ilmastonmuutoksen nousuna vaalikamppailun keskiöön. [Borg ym. (toim.) 2020, 5.]

Puoluekentän pirstaloitumisen lisäksi julkisuudessa on keskusteltu ”puolueiden kriisistä”, jota on usein selitetty erilaisilla puolue-teorioista johdetuilla tarinoilla (Mickelsson 2021, 16–17). Kun yhteiskunta muuttuu, myös puolueet kohtaavat haasteita. Mitä suurempi on kontrasti puolueiden syntyyn vaikuttaneiden aiemmin vallinneiden jakolinjojen ja uusien vallitsevien olosuhteiden välillä, sitä epävarmempaa on uskollisuus puolueita kohtaan. (Karvonen 2014, 43.) Tämän sosiologisenakin pidetyn näkökulman avulla puolueiden muutosta voidaan tarkastella paitsi yhteiskunnallisten konfliktien, myös politiikan teon paikkojen ja politiikan tekijöiden kautta (Mickelsson 2021, 17). Käytännössä puolueiden kriisiksi kuvattu ilmiö näkyy muun muassa poliittisen luottamuksen sekä aktiivisuuden muutoksina, joista jälkimmäisessä voidaan katsoa olevan kyse etenkin puolueiden jäsenmäärien ja äänestysaktiivisuuden laskusta (ks. esim. Kuusela & Rönkkö 2008, 8).

Poliittisen järjestelmän mahdollisesta murrosvaiheesta onkin tullut yksi politiikan tutkimuksen johtavista keskusteluaiheista. Murroksen pääsyynä pidetään paitsi identiteettipolitiikan nousua, myös syvempiä äänestäjien ja puolueiden välisten suhteiden muutoksia, joiden nähdään olevan seurausta edellä mainituista uusista jakolinjoista. (ks. esim. Ford ym. 2020, 308–309.) Tämä ilmiö toimii tutkimuksen lähtökohtana ja sen valossa on sekä ajankohtaista että hedelmällistä tarkastella, millaiselta suomalaisten puolueiden tulevaisuus voisi näyttää. Tutkimuksen tavoitteena onkin selvittää, millaisena Suomen yliopistojen politiikan tutkimuksen opiskelijat näkevät suomalaisten puolueiden tulevaisuuden. Tarkemmin ilmaistuna tarkoituksena on tutkia, millaisia erilaisia tulevaisuuskuvia opiskelijoilla on erityisesti jakolinjateorioiden pohjalta tarkasteltuna, ja mitkä tekijät kohderyhmän keskuudessa vaikuttavat näihin tulevaisuuskuviin.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu jakolinjateorioiden ympärille, ja se toteutetaan kyselytutkimuksena kaikissa niissä Suomen yliopistoissa, joissa politiikan tutkimusta tai siihen rinnastettavissa olevaa pääainetta voi opiskella. Tutkimuksen menetelminä hyödynnetään paitsi määrällisiä menetelmiä, kuten ristiintaulukointia, pääkomponenttianalyysia sekä logistista regressioanalyysia, myös teoriaohjaavaa sisällönanalyysia aineiston avovastauksen analysoimiseksi.

1.1. Tutkimusasetelma ja -kysymykset

Tutkimuksessa selvitetään, millaisena Suomen yliopistojen politiikan tutkimuksen opiskelijat näkevät suomalaisten puolueiden tulevaisuuden. Tutkimuksen kohderyhmäksi on valittu juuri politiikan tutkimuksen opiskelijat, sillä puolueet ja puoluejärjestelmät ovat yksi tieteenalan tutkimuskohteista, minkä lisäksi alalla tutkitaan myös poliittista käyttäytymistä, kuten poliittista osallistumista vaaleissa ja puoluetoiminnassa. Näin ollen voidaan olettaa, että kyseisen pääaineen opiskelijoiden tietotaso suomalaisista puolueista ja politiikan nykytendensseistä on korkeampi kuin keskimääräisen suomalaisen tai korkeakouluopiskelijan, ja siten kohderyhmällä on puolueiden tulevaisuuden arviointiin riittävät työkalut.

Tutkimukset ovat myös osoittaneet, että verrattaessa perusasteen koulutuksen saaneita nuoria ja korkeakoulututkinnon suorittaneita nuoria, poliittinen tietämys on monin verroin suurempaa korkeakoulutettujen nuorten keskuudessa (Borg ym. 2017, 73). Suomessa politiikan tutkimusta tai siihen rinnastettavaa, mutta eri nimellä kutsuttavaa pääainetta, voi opiskella Helsingin, Turun, Tampereen, Jyväskylän ja Lapin yliopistoissa, joten tutkimus toteutetaan näiden viiden yliopiston politiikan tutkimuksen opiskelijoiden keskuudessa.

Kohderyhmän valintaa voidaan perustella myös sillä, että nuoret politiikan tutkimuksen opiskelijat ja heidän kaltaisensa tulevat todennäköisesti vaikuttamaan paljon puolueiden kehitykseen (Mickelsson 2009, 62). Nuorten ikäluokkien puolue- ja politiikanäkemyksen kehittymistä on oleellista seurata, koska vaikutusten voidaan odottaa kumuloituvan tulevaisuudessa. Tässä kohtaa lienee oleellista huomioida suomalaisten nuorten ja suomalaisten politiikan tutkimuksen opiskelijoiden olevan kuitenkin kaksi erillistä viiteryhmiä, jotka ovat osittain päällekkäisiä. Tässä tutkimuksessa nuorilla tarkoitetaan Suomen nuorisolain määritelmän mukaisesti kaikkia alle 29-vuotiaita (Nuorisolaki 2016). Vaikka politiikan

tutkimuksen opiskelijoiden joukossa on myös yli 29-vuotiaita, on suurin osa opiskelijoista kuitenkin nuorempia, ja näin ollen voidaan myös olettaa ikäjakauman heijastuvan kyselyyn vastanneiden joukossa. Puolueiden on houkuteltava nuoria jäseniä ja äänestäjiä turvatakseen vakaa tulevaisuutensa, minkä vuoksi voidaan loogisesti olettaa, että nuorten näkemyksillä puolueiden tulevaisuudesta on myös käytännön merkitystä puolueiden kehitykseen ja linjoihin.

Kohderyhmän koostuminen pääosin nuorista on oleellista huomioida tutkimuksen kannalta myös siksi, että suomalaisten nuorten politiikka- ja puoluekäsityksistä on enemmän aikaisempaa tutkimusta kuin nimenomaan suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden näkemyksistä. Näin ollen aikaisempi tutkimus, johon tämän tutkimuksen tuloksia voidaan peilata, on paljon juuri nuorten politiikkakäsityksiin keskittyvää. Toki oleellista on muistaa, ettei kohderyhmä ole sama, eivätkä tulokset siten ole täysin vertailukelpoisia.

Tutkimuksen näkökulma keskittyy erityisesti siihen, minkä jakolinjojen opiskelijat näkevät jakavan puoluejärjestelmää tulevaisuudessa. Näin ollen tutkielman keskiössä ovat eri jakolinjateoriat lähtien Lipsetin ja Rokkanin 1960-luvulla kehittämästä klassikkoteoriasta päättyen uudempiin postmodernien arvojen nousuun ja identiteettipolitiikkaan keskittyviin sekä Suomessa tunnistettuihin ja tulevaisuudessa mahdollisesti nouseviin jakolinjoihin. Tutkielman tutkimuskysymykset ovat täten seuraavat:

- 1. Millaisia tulevaisuuskuvia Suomessa opiskelevilla politiikan tutkimuksen opiskelijoilla on Suomen puolueista erityisesti jakolinjateorioiden valossa tarkasteltuna?*
- 2. Mitkä tekijät kohderyhmän keskuudessa vaikuttavat näihin tulevaisuuskuviin?*

Tässä kohtaa tutkielmaa lienee oleellista avata, mitä tutkimuskysymyksiensä kannalta merkittävällä tulevaisuuskuva-käsitteellä tarkoitetaan. *Tulevaisuuskuva* on muun muassa tulevaisuudentutkimuksessa laajalti käytetty käsite, joka edustaa henkilön mielessä muodostuvaa ajatusmallia tulevaisuuden vaihtoehtoisesta tilasta (Rubin 2002, 16). Tulevaisuuskuvaan liittyvät usein tulevaisuuteen kohdistuvat toiveet, pelot ja uskomukset, minkä lisäksi ajatusmalleihin vaikuttavat yksilön menneisyyden ja nykyhetken kokemukset sekä nykyhetkellä saatavilla oleva tieto. Yksilö ajattelee tulevaisuutta nykyhetkeä seuraavana mahdollisuustilana, ja tämän tilan sisälle hän sijoittaa eri vaihtoehtoja. (mt., 795–799.) Tässä tutkielmassa, kuten ylipäätään

tulevaisuuden tutkimuksessakaan, ei kuitenkaan ole tarkoitus ennustaa tulevaisuutta, vaan pikemminkin tunnistaa erilaisia tulevaisuuskuvia siitä, miltä puoluekentän tulevaisuus politiikan tutkimuksen opiskelijoiden näkemysten pohjalta näyttää.

Tarkennetaan vielä tässä kohtaa tutkimuksessa tulevaisuudella tarkoitettavaa aikajännettä. Tutkimuksessa tulevaisuuden puolueilla tarkoitetaan puolueita 15 vuoden kuluttua kyselyn vastaamishetkeen verrattuna. Aikajänne on valittu kyseisen mittaiseksi muutamasta eri syystä. Ensiksi puolueiden sekä puoluekentän voidaan ajatella muuttuvan sen verran hitaasti, ettei aikajänne niiden tulevaisuuden arvioimiseksi voi olla liian lyhyt. Erityisesti jakolinjateorioista ja jakolinjojen mahdollisista muutoksista puhuttaessa tarkastelu muutamien vuosien aikavälillä ei ole tarkoituksenmukaista: tutkimuskirjallisuuden osoittaessa, että useita vuosikymmeniä vanhoilla jakolinjateorioilla on ainakin jossain määrin edelleen paikkansa nykypuolueissa, voidaan tämän katsoa implikoivan hidasta jakolinjojen muutosta. Lisäksi uusia eduskuntapuolueita ilmaantuu yleensä vuosikymmen välein (Eduskunta 2022), mikä osaltaan myös perustelee pidemmän kuin muutaman vuoden tarkasteluaikavälin valintaa.

Puoluekentän muutostahdin lisäksi aikajänteen valinta perustuu ihmisten kykyyn ennakoida tulevaisuutta. Tulevaisuutta ennakoidessaan ihmisillä on taipumus lyhyen aikavälin muutosten yliarviointiin ja pitkän aikavälin muutosten eli kaukaisen tulevaisuuden aliarviointiin (ks. esim. Wiio 2009). Näin ollen voidaan ajatella, että 15 vuotta ei ole liian pitkä ajanjakso, mikä johtaisi muutosten aliarviointiin, ja toisaalta 15 vuotta on sen verran lähellä, että vastaajilla voi olla perusteltu näkemys arvioksi tulevaisuuden puolueista ja niiden välisistä jakolinjoista. Huomionarvoista on toki myös se, että kohderyhmän koostuessa alan opiskelijoista, voi heidän olettaa kykenevän arvioimaan myös puoluekentän muutosnopeutta paremmin kuin kansalaisten, jotka eivät ole opiskelleet politiikan tutkimusta.

1.2. Aiempi tutkimus

Poliittisia puolueita sekä niiden taustalla vaikuttavia aatteita ja ideologioita on jo pitkään tutkittu niin yhteiskunta- kuin historiatieteissä. Poliittisia puolueita käsittelevän tieteellisen kirjallisuuden määrä on valtava, ja puolueet olivatkin ensimmäisten tutkimusaiheiden joukossa modernin politiikan tutkimuksen syntyvaiheessa. Erityisesti poliittisten puolueiden tutkimus kukoisti valtiotieteellisen tutkimuksen opintoalana 1950–70-luvuilla. (Gunther & Montero 2003, 4.) Puoluetutkimuksen klassikoihin kuuluvat muun muassa Maurice Duvergerin (1959), Otto

Kirchheimerin (1966) sekä Angelo Panebiancon (1988) tutkimukset, joissa käsitellään puolueiden syntyä, muutosta, tehtäviä, yhteiskunnallista roolia sekä puolueiden ja kansalaisten välistä suhdetta. Perinteisesti puolueita on politiikan tutkimuksessa tarkasteltu järjestelmäkeskeisesti erilaisia äänestäjäryhmiä edustavina yhteenliittyminä, joiden toiminta keskittyy olennaisesti ajamaan kansalaisten sekä kansalaisten perustamien järjestöjen intressejä (ks. esim. Duverger 1967).

Suomessa poliittisiin puolueisiin liittyvä tutkimus on keskittynyt erityisesti puolueiden vaalitoimintaan, kansalaisten äänestyskäyttäytymiseen, puolueiden historialliseen kehitykseen, poliitikkoihin sekä siihen, kuinka kansalaiset suhtautuvat puolueisiin (Paloheimo & Raunio 2008, 3). Viime vuosina suomalaisia puolueita käsittelevissä tutkimuksissa on keskitytty paljon puolueiden käsityksiin eri teemoista, kuten maahanmuutosta (ks. esim. Välimäki 2019), EU:sta ja sen tulevaisuudesta (Karimäki ym. 2021) sekä hyvinvointivaltiosta (Karjalainen ym. 2020). Yksi oleellisesti puolueisiin linkittyvä ala ovat myös säännöllisin väliajoin toteutettavat kansalliset vaalitutkimukset, joiden voidaan sanoa vakinaistuneen vuoden 2007 vaalitutkimuksen jälkeen, vaikka niitä on toteutettu jo 1950-luvulta alkaen (Vaalitutkimus 2022).

Suomen kansalaisten suhtautumista puolueisiin on viime aikoina selvitetty esimerkiksi Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran kyselytutkimuksessa, joka on toteutettu osana kansanvallan peruskorjaus -projektia sekä Sitran maaliskuussa 2019 julkaistussa tulevaisuusbarometrissa. Ensimmäiseksi mainitussa vuonna 2020 toteutetussa kyselytutkimuksessa on selvitetty muun muassa kansalaisten kokemia esteitä ja kannustimia osallistua puolueiden toimintaan, kartoitettu asioita ja teemoja, joiden vuoksi haluaisi osallistua puolueiden toimintaan sekä kysytty näkemyksiä puolueiden toiminnasta ja mielikuvia eri puolueista osallistumis- ja vaikuttamiskanavana. Kiteytettynä kyselytutkimuksen tuloksista selviää muun muassa, että esteiksi osallistua puolueiden toimintaan nähdään erityisesti muu parempi tekeminen, puolueiden yksipuolisuus tietynlaisten ihmisten järjestöinä, toiminnan kiinnostamattomuus sekä toimintatapojen ja sisällön vanhanaikaisuus. Tekijöiksi, jotka eniten lisääisivät halua osallistua puolueiden toimintaan, nähdään mahdollisuus vaikuttaa omaan asuin- ja lähiympäristöön sekä laajemmin yhteiskunnalliseen kehitykseen ja mahdollisuus oppia uutta kiinnostavista asioista. Teemoja, joiden vuoksi haluaisi osallistua, ovat ensi sijassa vanhusten olojen parantaminen, sananvapauden turvaaminen sekä köyhien olojen parantaminen. (Sitra 2020, 11–27.)

Sitran teettämästä vuoden 2019 tulevaisuusbarometristä selviää, että suomalaiset näkevät puolueiden roolin erilaisiin megatrendeihin vastaamisessa melko suurena, erityisesti kun puhutaan ilmastonmuutokseen ja luonnonvarojen ylikulutukseen sekä kansainvälisen politiikan ja demokratian haasteisiin puuttumisesta. Kansalaiset myös näkevät, että puolueilla ja poliitikoilla on heti tutkijoiden ja asiantuntijoiden jälkeen eniten kiinnostavaa sanottavaa tulevaisuudesta. (Sitra 2019, 23–28.) Näillä tuloksilla voidaan osaltaan myös perustella tämän tutkimuksen aiheellisuutta: koska puolueilla on kansalaisten mielestä selkeästi sanottavaa ja oma paikkansa tulevaisuuden ongelmien ratkaisemisessa, on oleellista tutkia paitsi puolueiden näkemyksiä tulevaisuudesta, myös kansalaisten näkemyksiä tulevaisuuden puolueista, jotka näihin megatrendihaasteisiin vastaavat.

Vaikka Suomen poliittisten puolueiden tutkimus on perinteisesti kuulunut valtio-opilliseen tutkimukseen, se ei ole niinkään sisältänyt puolueiden tulevaisuuden tutkimusta. Syyksi on nähty muun muassa se, että organisaationa puolue eroaa huomattavasti esimerkiksi tiettyä tuotetta valmistavasta yrityksestä, jolle muuttuvaan maailmaan sopeutuminen on riittävä selviytymiskeino. Tarkasteltaessa puolueiden tulevaisuutta onkin huomioitava, että tulevaisuuteen sopeutumisen lisäksi puolueen oleellinen tehtävä on myös vaikuttaa siihen. (Mickelsson 2009, 8.) Näin ollen voitaneen todeta, että puolueiden toiminta on vahvasti ja kaksisuuntaisesti tulevaisuuteen kytkeytynyttä. Koska puolueet eivät vain reagoi ympäröivän maailmaan muutoksiin, vaan myös itse määrittävät tulevaisuutta, on puolueiden tulevaisuutta tutkittaessa perusteltua keskittyä erityisesti niiden ihmisten näkemyksiin, jotka todennäköisesti vaikuttavat tai tulevat vaikuttamaan puolueiden näkemyksiin ja linjoihin. Myös tämä osaltaan perustelee tutkimuksen kohderyhmän valintaa.

Vaikka puolueiden tulevaisuuden tutkiminen ei ole ollut puoluetutkimuksen keskiössä, on puolueiden tulevaisuuden kehityslinjoja analysoitu joidenkin puoluetutkimusten johtopäätöksissä. Tutkimuksessaan *”Puolueiden rakenteet ja jäsenistön verkostot”* (2017) Ilkka Koironen ym. keskittyvät puolueiden jäsenrakenteisiin ja jäsenten sosiaalisiin verkostoihin. Tutkijat toteavat, että suomalainen puoluekenttä vaikuttaa puolueiden jäsenten näkemysten mukaan olevan voimakkaassa muutoksessa seuraavan kymmenen vuoden kuluessa aineistonkeruuhetkestä. Tähän vaikuttanee esimerkiksi se, että kolme suurta perinteistä puoluetta eivät ole onnistuneet uusien jäsenten hankinnassa samalla tavalla kuin esimerkiksi vihreät ja perussuomalaiset. Tutkijoiden mukaan on todennäköistä, että tämä trendi tulee näkymään usealla

tavalla suomalaisessa politiikassa. Aluksi vaikutus tulee olemaan voimakkainta paikallistasolla ja suuremmilla paikkakunnilla, joissa nuoret ja koulutetut asuvat. (mt., 83.)

Tutkimuksessaan Koironen ym. toteavat, että suomalaisista puolueista kokoomuksen tilanne on vähiten muutosaltis, sillä ydinkannattajajoukko on pitkään ollut keskenään samanlaista, puolue on onnistunut vakiinnuttamaan paikkansa nimenomaan elinkeinoelämän ja yrittäjien intressien ajajana ja sen jäsenillä on poikkeuksellisen laajat yhteiskunnalliset verkostot. Sen sijaan tutkimuksen mukaan sosiaalidemokraattien asema suurena puolueena tulisi olemaan voimakkaimmin muutoksessa muun muassa jäsenistön ja kannattajakunnan iäkkyyden vuoksi. Keskustan haasteeksi tutkijat mainitsevat puoluejäsenten korkeahkon keski-ikä, laskevan jäsenmäärän sekä sen seikan, että iso osuus puolueen jäsenistöstä ja kannattajakunnasta on edelleen maanviljelijöitä, mikä saattaa muodostua haasteeksi maatalousyrittäjien määrän laskiessa ja kasvukeskuksiin kohdistuvan muuttoliikkeen voimistuessa. Vihreiden aseman tutkijat näkevät mahdollisesti vahvistuvan erilaisten arvoihin ja elämäntyyliin liittyvien kysymysten vaikuttaessa yhä enemmän yksilöiden puoluevalintaan. Lisäksi vihreillä ei ole vanhaa intressipohjaista painolastia kannettavanaan, ja se tulee luultavasti hyötymään väestön koulutustason noususta sekä jatkuvasta kaupungistumisesta. Vasemmistoliitto taas tulee jatkossa luultavasti siirtymään yhä enemmän pois perinteisestä työväenpuolueen roolista perussuomalaisten etsiessä ideologiaa, jonka varaan rakentaa identiteettinsä. (Koironen ym. 2017, 83–86.)

Puolueiden rakenteita ja jäsenistön verkostoja käsittelevässä tutkimuksessa tehdyn analyysin pohjalta todetaan, että puolueiden voidaan ajatella menestyvän aiempaa paremmin, kun ne eivät ole liian voimakkaasti sitoutuneet yksittäisiin yhteiskunnallisiin instituutioihin tai taloudellisiin intressiryhmiin. Sen sijaan puolueiden voidaan tulevaisuudessa nähdä keskittyvän vahvasti arvoihin liittyviin kysymyksiin. Kannattajia ja jäseniä taas pyritään luultavasti hankkimaan yhä enemmän sosiaalisen median sekä kansalaisjärjestöjen kautta. (Koironen ym. 2017, 86.)

Vaikka politiikan tutkimus ei ole Suomessa kovinkaan keskittynyt puolueiden tulevaisuuden tutkimiseen, on puolueiden tulevaisuudesta käyty laajaa keskustelua erilaisilla yhteiskunnallisilla foorumeilla, mediassa sekä yliopistoyhteisön keskuudessa. Oikeusministeriön vuoden 2009 julkaisussa ”*Puolueiden tulevaisuus*” (toim. Rauli Mickelsson) analysoidaan puolueiden tulevaisuutta sekä eri yhteiskuntatutkimusalojen asiantuntijoiden että Turun yliopiston valtiopoliin laitoksella järjestetyn ”Puolueiden tulevaisuus” -kurssin opiskelijoiden näkökulmasta.

Asiantuntijat analysoivat puolueiden tulevaisuutta muun muassa yhteiskunnan jakolinjojen, poliittisen tietämyksen, deliberatiivisen demokratian, median, kansalaisten liikehdinnän sekä kansainvälisen kontekstin valossa. Opiskelijat laativat kurssilla erilaisia puolueskenaarioita, jotka sisältävät muun muassa ammatillisen puolue-eliitin johtaman yhden totuuden puolueen, sukupolvipuolueen sekä nettipuolueen. Verrattaessa reilu kymmenen vuoden takaisia skenaarioita nykypäivän puolueisiin, voitaneen todeta, että suomalaisessa puoluejärjestelmässä on jo nähtävissä joidenkin opiskelijoiden muodostamien puolueskenaarioiden piirteitä. Esimerkiksi skenaario ”nettipuolue” vastaa hyvin pitkälti vuonna 2018 perustetun Liike Nytin yleisohjelmaa.

Opiskelijoiden ”Puolueiden tulevaisuus” -kurssilla hahmottelemien skenaarioiden tulevaisuushorisontti ulottuu noin 10–15 vuoden päähän, mikä käytännössä tarkoittaa puolueiden luonnetta vuosina 2020–2025, eli tämän tutkimuksen laadintahetkellä [Mickelsson (toim.) 2009, 62]. Näin ollen tutkimuksen tuloksia lienee hedelmällistä verrata opiskelijoiden reilu kymmenen vuoden takaisiin näkemyksiin puolueista, sillä kyseessä on sama kohderyhmä. Opiskelijoiden vuonna 2009 laatimat puoluetypittelyt on tehty joko yhden tai kahden keskeisen ominaisuuden perusteella. Näitä ominaisuuksia ovat ristiriitaulottuvuus, jonka pohjalta puolue on perustettu, puolueen tapa ymmärtää ideologiansa sekä puolueiden organisoitumistapa. Kunkin skenaarion rakentuessa pääosin yhden ominaisuuden varaan, tulkitaan niitä enemmän ”puolueisuuksina” kuin yhden puolueen kuvauksina: samassa puolueessa voi olla usean ”puolueisuuden” piirteitä. (mt., 62.) Koska tämän tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä käytetään jakolinjateorioita, ja tutkimuksen näkökulma keskittyy erityisesti siihen, minkä jakolinjojen opiskelijat näkevät jakavan puoluejärjestelmää tulevaisuudessa, on tutkimuksen tuloksia mielekästä verrata juuri ristiriitaulottuvuuksiin perustuviin ”puolueisuuksiin”, joita kurssilla on laadittu.

Yksi opiskelijoiden kurssilla hahmottelemista puolueista on fundamentalistinen ammatillisen puolue-eliitin johtama yhden totuuden puolue, joka ominaisuudeltaan edustaa ideologian käsittämistapaa. Puolueelle tyypillistä on päätösten tekeminen puolueen etujoukon keskuudessa julkisen ja avoimen päätöksenteon ulkopuolella sekä jäsenistön vahva sitoutuminen. Puolueen vahva ideologia, joka perustuu jonkinlaiseen fundamentaaliseen ydintotuuteen, kuten kommunismiin tai fasismiin, sekä luottamus puoluejohtoon tuottavat vahvan organisaation. [Mickelsson (toim.) 2009, 63.] Ristiriitaulottuvuuden pohjalta muodostuva sukupolvipuolue voi nousta minkä tahansa ikäryhmän keskuudessa, mutta opiskelijat näkevät sen todennäköisemmin nuorten muodostamana, sillä suurten ikäluokkien sukupolvella on jo runsaasti valtaa kaikissa

puolueissa. Sukupolvipuolueen taustalla vaikuttaisivat erityisesti yhteinen kokemustausta sekä yhteiset edut useissa yhteiskunnallisissa etujen jakoa koskevissa tilanteissa. Sukupolvien välinen asetelma voisi teoriassa laajentua kaikille politiikan osa-alueille ja tehdä uusista sukupolvipuoleista laaja-alaisia yleispuolueita. (mt., 96–97.)

Organisoitumistavan pohjalta muodostuva nettipuolue vastaisi opiskelijoiden hahmotelmien mukaan yhteiskunnan kasvavan kompleksisuuden asettamiin haasteisiin ja tarjoaisi vanhoilla keinoilla toimivia puolueita nopeamman ja joustavamman tavan käsitellä asiakysymyksiä netissä. Netissä toimivan puolueen ydinajatus on, että sen asialista on jatkuvassa muutostilassa, eikä kyseessä ole minkään suuren ideologian pohjalle järjestäytynyt puolue. Puolueelle olennaista olisi suoran ja välittömän demokratian hyödyntäminen sekä keskusteluun ja deliberaatioon kannustaminen. [Mickelsson (toim.) 2009, 212.]

Muita opiskelijoiden kurssilla hahmottelemia puolueskenaarioita ovat nationalistinen puolue (pyrkii säilyttämään oman maan yhtenäisyyden sekä ajamaan oman valtion intressejä globalisoituvassa maailmassa; syntyy vastareaktiona globalisaatiolle), transnationalistinen puolue (perustuu toisen kuin asuinmaan kansalaistunteen varaan rakentuneeseen identiteettiin; syntyy muiden puolueiden kyvyttömyydestä integroida vähemmistökansallisuuksia mukaan toimintaansa), monikulttuurinen puolue (ideologiana monikulttuurisuus ja ihmisten välinen tasa-arvo taustasta riippumatta; vastavoima poissulkevan nationalismin korostamiselle), kenen tahansa puolue (kenen tahansa mahdollisuus perustaa puolue; ideologia voisi kehittyä yhtä asiakysymystä koskevasta kannasta; synnyn mahdollistaa jatkuvasti lisääntyvä internetissä tapahtuva vuorovaikutus) sekä globaalipuolue (puolue voisi toimia mahdollisen globaalin parlamentin tasolla; edellyttää globaalien hallintoelimen syntyä). [Mickelsson (toim.) 2009.]

Kuten aiemmin perusteltiin, vaikka tutkimuksen kohderyhmänä ovat politiikan tutkimuksen opiskelijat, on tutkimuksen tuloksia mahdollista peilata nuorten politiikkakäsityksistä tehtyihin aiempiin tutkimuksiin, joita on useampia kuin korkeakouluopiskelijoiden käsityksistä. Yksi oleellinen vuosittain nuorten näkemyksiä kartoittava tutkimus on Valtion nuorisoneuvoston yhteistyössä Nuorisotutkimusverkoston kanssa julkaisema nuorisobarometri. Vuosittain julkaistavat nuorisobarometrit mittaavat suomalaisten 15–29-vuotiaiden nuorten arvoja ja asenteita, ja kysymykset koskevat vaihtelevalla painotuksella myös nuorten käsityksiä politiikasta. Vuoden 2016 nuorisobarometrin aiheena oli tulevaisuus, kun taas vuoden 2018 barometrin aihe oli nuorten ja politiikan välinen suhde otsikolla ”Vaikutusvalta Euroopan

laidalla”. Jälkimmäinen barometri selvittää nuorten asenteita muun muassa maahanmuuttoon ja Suomen asemaan Euroopan unionissa sekä luottamusta yhteiskunnallisiin tahoihin ja tulevaisuusodotuksia. (Valtion nuorisoneuvosto 2022.)

Vuoden 2018 nuorisobarometrin mukaan nuorista 61 prosenttia on kiinnostunut politiikasta. 15 prosenttia on kyselyä tehtäessä viimeisen vuoden aikana osallistunut poliittiseen toimintaan, ja 45 prosenttia on muuten vaikuttanut yhteiskuntaan. Nuorten politiikkakiinnostus on 2000-luvun alun notkahduksen jälkeen kääntynyt takaisin kasvuun, joka näyttää kyselyn tekohetkellä tasaantuneen. Tutkimuksen mukaan nuoret pitävät tehokkaimpina vaikuttamisen keinoina ehdolle asettumista vaaleissa, äänestämistä sekä aktiivisesti nuorisovaltuustossa tai järjestössä toimimista. [Pekkarinen & Myllyniemi (toim.) 2019, 205.]

Suomalaisten nuorten politiikkäkäsityksiä on käsitelty myös tutkimuksissa nuorten eduskuntavaaliosallistumisesta, ja viimeinen tällainen tutkimushanke on toteutettu vuoden 2011 eduskuntavaaleista. Jussi Ronkaisen (2012) toimittamassa hankkeen julkaisussa ”*Nuoret ja ääni – Nuoret eduskuntavaaleissa 2011*” analysoidaan muun muassa nuorten äänestysvalintoja, puoluekiinnittymistä, äänestysaktiivisuutta ja sukupolvipolitiikkaa (mt., 5). Yksi tutkimuksen tuloksista kertoo, ettei nuorilla yleensä ottaen ole erityisen voimakkaita mielipiteitä eduskuntapuolueista. Perussuomalaisten kohdalla havaittiin, että se saa korkeimmat arvot erittäin pidettynä puolueena, mutta toisaalta se on Kristillisdemokraattien ohella myös monen nuoren inhokkipuolue (mt. 21–21.) Vuoden 2015 eduskuntavaalitutkimus tukee osaltaan tätä tulosta: puolueista Vihreät ja Perussuomalaiset olivat erityisen vahvoja nuorten ikäluokkien keskuudessa. Vanhemmat ikäluokat taas äänestivät todennäköisesti jotakin kolmesta vanhasta valtapuolueesta eli Keskustaa, Kokoomusta tai SDP:tä. (Westinen 2016, 259.) Vuoden 2019 eduskuntavaaleissa nuorimmat äänestäjät äänestivät Kokoomuksen lisäksi tavallisimmin joko Perussuomalaisia tai Vihreitä. Ikää onkin pidetty oleellisena puoluevalintaa selittävänä tekijänä sen vuoksi, että poliittisten orientaatioiden on havaittu muodostuvan erityisesti varhaisaikuisuuden aikana (Grönlund ym., 2020, 263.)

Useat tutkimukset osoittavat, että äänestysaktiivisuus nuorten keskuudessa on pysynyt pitkään muita ikäluokkia alhaisempana samalla kun muiden poliittisen osallistumisen keinojen käyttö on nuorten keskuudessa lisääntynyt (ks. esim. Myllyniemi & Kiilakoski 2019, 19). Erityisesti nuorten on havaittu olevan kiinnostuneita uusista osallistumismuodoista, minkä on katsottu viittaavan siihen, etteivät nuoret pidä puolueita yhtä mielekkäänä yhteiskunnallisen

vaikuttamisen kanavana kuin aiemmat sukupolvet (ks. esim. Bäck ym. 2015, 43–45). Tulkinta nuorten uusista poliittisista toimintamuodoista käsittää muun muassa kuluttamisen, media-aktiivisuuden sekä uudet poliittiset liikkeet, ja näkee nuorten kiinnittyvän hoitamaan yhteisiä asioita edustuksellisesta demokratiasta poikkeavalla tavalla (ks. esim. Bessant ym. 2016, 278–280). Lisäksi uusiin arvoulottuvuuksiin liittyvien asiakysymysten merkitys on kasvanut erityisesti nuoremman ikäpolven joukossa (Grönlund & Westinen 2012, 161).

Politiikan sukupolviteorioiden mukaan nuorena omaksutut poliittiset arvot ja uskomukset vaikuttavat sukupolven poliittiseen osallistumiseen sen loppuelinkaaren ajan. Näin ollen sukupolvien välisiin eroihin nojaten voidaan ainakin varovaisesti tehdä tulevaisuuteen suuntautuneita arvioita. Yksi tällainen havaittu sukupolvien välinen ero koskee vasemmiston ja oikeiston välistä ristiriitaa: nuoret aikuiset eivät pidä vasemmisto-oikeisto -jakoa yhtä jyrkkänä kuin vanhempi sukupolvi. Tämä mahdollistaa puoluejärjestelmässä kasvupohjan perinteisestä vasemmisto-oikeisto -jaosta eroaville puolueille. (Paloheimo 2009, 59.) Tutkimuksen kannalta onkin mielenkiintoista selvittää, millaisena vasemmisto-oikeisto -jakolinja nuorten politiikan tutkimuksen opiskelijoiden keskuudessa näyttäytyy suhteessa näkemyksiin poliittisten puolueiden tulevaisuudesta.

Edelliseen huomioon viitaten, tutkijat hahmottavat laajalti konflikteja juuri sosioekonominen-sosiokulttuurinen -jaolla, kun taas nuorten on ajateltu jäsentävän ja määrittelevän poliittista kenttää uudella tavalla. Nuorten on muun muassa havaittu liittävän vasemmistoon ja oikeistoon eri asioita kuin vanhempien sukupolvien, joille jako on selväpiirteisempi. Nuoret esimerkiksi yhdistävät maahanmuuttomyönteisyyden merkittävästi useammin vasemmistoon kuin oikeistoon verrattuna muihin ikäluokkiin. (Westinen ym. 2016, 293.) Tämä tutkimuksen tulokset voivat näin ollen tarjota tutkijoille uusia syötteitä puolueiden taustalla vaikuttavien jakolinjojen tutkimiseen tilanteessa, jossa nuorempi sukupolvi vaikuttaa enenevässä määrin puolueiden kannatukseen, ja näin myös niiden agendaan ja kantoihin.

Suomessa opiskelevien korkeakouluopiskelijoiden politiikkakäsityksiä on tutkittu pienissä määrin muun muassa opiskelijabarometrilla, jossa politiikka ja arvot ovat yhtenä osiona. Viimeisin kokonaan julkaistu ja järjestyksessään neljäs Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiön Otuksen toteuttama opiskelijabarometri on vuodelta 2019, ja kyselyssä on selvitetty opiskelijan kiinnostusta politiikkaan, näkemyksiä keskeisimmistä puolueista jakavista poliittisista asiakysymyksistä sekä opiskelijan sijoittumista vasemmisto-oikeisto - ja liberaali-konservatiivi -

akseleille. (Lauronen 2019, 23–26.) Tiedonkeruusta huolimatta kyselystä tehdyissä artikkeleissa ei kuitenkaan ole analysoitu opiskelijoiden politiikkakäsityksiä. Sen sijaan vuoden 2022 opiskelijabarometrin aineistosta on tehty tiivis Ammattikorkeakouluopiskelijoiden arvot ja asenteet 2022 -julkaisu, josta ilmenee muun muassa, että vastanneista ammattikorkeakouluopiskelijoista 48 % on hyvin tai melko kiinnostunut politiikasta. Neljä viidesosaa vastaajista pitää todennäköisenä, että äänestää seuraavissa vaaleissa, ja puolueista Vihreät, SDP, Vasemmistoliitto ja Kokoomus erottuvat suosituimpina. (SAMOK 2022, 5–7.)

Muita korkeakouluopiskelijoiden politiikkakäsityksiin keskittyviä tutkimuksia ei Suomessa juurikaan ole tehty, poikkeuksena kuitenkin vuoden 2015 ”*Koulutusalan yhteys yliopisto-opiskelijoiden poliittiseen orientaatioon*” -tutkimus, jossa nimensä mukaisesti selvitetään koulutusalan, yhteiskunnallisten asenteiden ja arvojen sekä poliittisen orientaation eli puoluekannan välistä yhteyttä Tampereen yliopiston eri koulutusalojen opiskelijoiden joukossa (Avonius ym. 2016, 8). Poliitiikan tutkimuksen opiskelijat ovat aineistossa vahvasti yliedustettuina suhteessa yliopiston kaikkiin kyseisen alan opiskelijoihin ja verrattuna muiden alojen opiskelijoihin (n=111; 10,9 % otoksesta), ja tutkimus antaakin näin ollen kattavasti tietoa juuri tämän pro gradu -tutkimuksen kohderyhmästä rajoittuen toki Tampereen yliopiston politiikan tutkimuksen opiskelijoihin. Tutkimuksen mukaan politiikan tutkimuksen opiskelijat ovat muita Tampereen yliopiston opiskelijoita liberaalimpia ja kansainvälisempiä, ja alaa luonnehditaan kansainväliseen solidaarisuuteen suuntautuneeksi, liberaaliksi ja vihreäksi alaksi. Tutkimus myös osoittaa, ettei kyseisen alan opiskelijoita voida pitää erityisen vasemmistolaisina toisin kuin sosiaalitieteiden opiskelijoita. (mt., 22–25.)

1.3. Puolue käsitteenä

Poliittinen puolue on tutkimuksen kannalta yksi merkittävimmistä käsitteistä, jota lukuisat eri tutkijat ovat määritelleet vuosisatojen ajan. Edmund Burken vuonna 1770 esittelemä määritelmä puolueelle on yksi tunnetuimmista. Burke määrittelee puolueen joukoksi miehiä, jotka ovat yhteisillä pyrkimyksillään yhdistyneet edistämään kansallista etua jonkin tietyn periaatteen mukaisesti, ja tästä periaatteesta he kaikki ovat yhtä mieltä (Burke 1770, 110). Määritelmässään Burke ei puhu mitään parlamentista tai edustuksellisuudesta; sen mukaan mikä vaan kansan etua yhteisesti tunnustettujen periaatteiden mukaan ajava joukko voisi olla puolue. Burken määritelmää puolueesta onkin myöhemmin kritisoitu; esimerkiksi Jaakko Nousiainen on

kuvannut sitä turhan idealistiseksi määritelmäksi, jota on tuskin koskaan voitu hyvin soveltaa puolueisiin (Nousiainen 1991, 31).

Ennen yhteiskunnallista muutosta yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden saavuttamiseksi samaa mieltä olevat parlamenttiedustajat alkoivat pitää omia kokouksiaan ja edistyksellisimmissä tapauksissa jopa organisoimaan vaalikampanjoita. Puolueet kehittyivät paikkalähtöisesti politiikan teon paikkojen, kuten parlamenttiryhmiä, ympärille ja olivat jäsenpohjaltaan suppeita ja organisaatioltaan johtajakeskeisiä sekä väljiä. Puolueissa toimivilla yksilöillä oli usein suurta henkilökohtaista valtaa. Maurice Duverger määritteli myöhemmin 1900-luvun puolivälissä tällaiset 1800-luvun individualistiset ja desentralisoidut puolueet kaaderipuolueiksi. Toinen Duvergerin määrittelemä puoluetyyppi ovat joukkopuolueet, jotka kehittyivät teollistuneeseen yhteiskuntaan eurooppalaisen työväenliikkeen tuotoksina. Joukkopuolueiden perimmäinen tarkoitus oli koota yhteen suuria ihmisjoukkoja, ja ne loivat aiempien eliittipuolueiden rinnalle uudenlaisen tavan järjestäytyä edustuksellisesti. (Duverger 1967, 63–67.)

1900-luvulla yleinen ja yhtäläinen äänioikeus sekä suurten kansanjoukkojen osallistaminen kansalliseen päätöksentekoon vaikuttivat puolueisiin ja niiden määritelmiin, kuten Duvergerin esittelemän joukkopuolue-käsitteen syntyyn. 1900-luvun alussa sosiologi Max Weber luonnehti puolueen muodollisesti vapaaseen pyrintöön perustuvaksi yhteenliittymäksi, joka tavoittelee valtaa johtajilleen ja mahdollisuuksia aktiivisille kannattajilleen (Weber 1956, 167). Weberin määritelmästä puuttuvat puolestaan viittaukset pysyvään ja vakituiseen organisaatioon. Puutteen voidaan nähdä johtuvan Weberin määritelmän laajuudesta; uudet puolueet olivat Weberille erityisesti byrokraattisesti ja koneen lailla toimivia organisaatioita. (Paastela 1984, 3.)

Myös suomalaiset politologian tutkijat ovat määritelleet puolue-käsitettä klassikkomääritelmiin pohjaten. Matti Wiberg on teoksessaan *Politiikan sanakirja* (2011, 438) määritellyt puolueen ryhmäksi ”*suurin piirtein samoin ajattelevia ihmisiä, joilla on yhteisiä tavoitteita, mutta joka eroaa muista yhteiskunnassa esiintyvistä ryhmistä siinä, että puolueet pyrkivät hallitusvallan saavuttamiseen menestymällä poliittisissa vaaleissa ja vaikuttamaan sitä myötä yhteiskunnalliseen päätöksentekoon*”. Wibergin mukaan useimmat puolueet noudattavat demokraattisia pelisääntöjä eli yrittävät vaikuttaa yhteiskuntaan vaaleissa valittujen puolueen edustajien kautta. Myös sisäisessä päätöksenteossa puolueet noudattavat jäsendemokratiaa. (mt.)

Jaakko Nousiainen puoluemääritelmä on saanut vaikutteita siitä, millaisena Weber näki puolueet, mutta Nousiainen on sisällyttänyt määritelmäänsä myös näkökulman hyvästä organisoitumisesta sekä painottanut edustuksellisuutta ja puolueiden kiinnittymistä tulonjakoon liittyviin kysymyksiin. Hän on määritelmässään pyrkinyt eroon Burken idealismista ja kuvailee puolueet realistisemmin *”ensi sijassa yhteiskunnan taloudellis-sosiaaliseen rakenteeseen kiinnittyviksi hyvin organisoiduiksi joukkojärjestöiksi, jotka pyrkivät saamaan – kansanvaltaisissa oloissa ennen muuta omin ehdokkain vaaleihin osallistumalla – hallitusvallan johtajilleen voidakseen siten myöntää aineellisia etuja jäsenilleen ja kannattajilleen ja edistää aatteellisia pyrkimyksiään yhteiskunnassa”*. (Nousiainen 1991, 31.)

Puolue-käsitettä on pohdittu ja määritelty paitsi valtio-opin tieteenalan myös kielen sekä historian kokemusten kautta. Monissa kielissä puolue tarkoittaa jotain suuremman ryhmän osajoukkoa, mikä pätee myös suomen kielessä (Mickelsson 2009, 9). Alun perin puolue-sana tulee latinan kielen *partire*-sanasta, josta muun muassa sanat *party* (englanti) ja *parti* (italia, ranska, ruotsi) on johdettu. Suomessa sanan varhaisia merkityksiä ovat olleet esimerkiksi puolikas, osa, osapuoli, kiistapuoli, puolueellinen ja yksipuolinen. (Pekonen 2008, 20.)

Historian kontekstissa käsite puolue liitetään usein teollisuusyhteiskunnan myötä muodostuneisiin joukkopuolueisiin, vaikka se on ollut paljon muutakin. Yleisintä on ollut puoluekäsitteen liittäminen parlamenttiin, mutta myös antiikin Kreikassa oli omat kansan ja ylimysten puolueet. Alun perin puolue ymmärrettiin usein mielipidesuuntana, jolla tarkoitetaan tiettyjen syvällisten elämäkatsomusten jakamista. Esimerkiksi Karl Marxin ja Friedrich Engelsin kommunistinen puolue oli alkuaan tällainen mielipidesuunta. Tästä huolimatta puolueella ei kuitenkaan koskaan ole tarkoitettu ohimenevää mielipidettä siitä, kuinka jokin yksittäinen asia tulisi hoitaa, vaan jatkuvuutta on aina vaadittu. Lisäksi puolueen muodostuminen on vaatinut kokonaisvaltaista näkökulmaa kaikkiin agendalla oleviin asioihin. (Mickelsson 2009, 9-10.)

Kuten todettu, puolueelle oleellista on ollut jonkinlainen side parlamenttiin; puolue on edustettuna parlamentissa tai muissa politiikan teon paikoissa, tai vähintään se pyrkii niihin. Jos politiikan teon paikkoja ei ole ollut, ovat puolueet vaatineet sellaisten perustamista. Toisaalta puolue voi myös toimia, vaikka sen äänestäjillä tai jäsenillä ei olisi äänioikeutta. Esimerkkinä tällaisesta mainittakoon Eteläisen Afrikan vapausliike ANC, jota pidettiin puolueena jo silloin,

kun se vasta alkoi vaatia apartheid-järjestelmän purkamista ja kaikille kansalaisille taattavaa yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta. (Mickelsson 2009, 10.)

Puolueet nähdään usein myös institutionalisoituneina konflikteina. Yhteiskunnissa toisiaan vastustavat intressit ja arvot luovat kestäviä jakolinjoja ihmisten keskuudessa, ja puolueita voidaan perustaa tuomaan esiin näitä jännitteitä sekä kokoamaan ihmiset yhteen puolustamaan näkökulmiaan ja tarpeitaan. Monet tietysti yhteiskunnassa vallitsevat poliittiset jakolinjat ovat löydettävissä myös muista yhteiskunnista. (Karvonen 2014, 23.) Yhdysvaltalainen sosiologi Seymour Martin Lipset ja norjalainen valtiotieteilijä sekä sosiologi Stein Rokkan kirjoittavat näistä poliittisista jakolinjoista teoksessaan *Party Systems and Voter Alignments* (1967), jossa he esittelevät sittemmin yhdeksi politiikan tutkimuksen klassikoksi muodostuneen teoriansa yhteiskunnan poliittisista jakolinjoista. Teoriaa esitellään tarkemmin tutkielman luvussa 2. Tässä vaiheessa mainittakoon kuitenkin, että Lipsetin ja Rokkanin mukaan puolueet edustajien ja edustettavien välisenä välitasona kanavoivat yhteiskunnalliset ristiriitaulottuvuudet kamppailuksi poliittisesta vallasta (mt. 4-5).

Sittemmin puolueen määritelmiin on alettu sisällyttää myös puolueen linkittyminen demokratiaan. Russell J. Dalton, David M. Farrell ja Ian McAllister argumentoivat, että puolueiden rooli on toimia demokratian organisoijina. Teoksessaan *Political Parties & Democratic Linkage* (2011) he kirjoittavat puolueiden olevan selviytyjiä, jotka edustavat jatkuvuutta demokraattisessa politiikassa. Puolueiden läsnäolo sekä vanhoissa että uusissa demokratioissa todentaa niiden roolin modernin hallinnon tärkeimpänä järjestämisperiaatteena. (mt. 230–231.) Puolueiden voidaan argumentoida paitsi organisoivan demokratiaa, myös pyrkivän laajentamaan tai muuttamaan sitä. Edustuksellisen demokratian rinnalla on alettu yhä enemmän puhua osallistuvasta ja suorasta demokratiasta. (Mickelsson 2009, 12.) Esimerkiksi suomalainen puolue Liike Nyt pyrkii uudistamaan poliittisen osallistumisen kulttuuria antamalla kannattajilleen totuttua suuremman roolin puolueen linjasta päätettäessä nettiparlamenttia hyödyntämällä (Liike nyt 2022).

Myös puolueiden tehtävät linkittyvät läheisesti puoluemääritelmiin, ja monissa määritelmissä ilmeneekin, millaisia tehtäviä kukin teoreetikko on nähnyt puolueilla olevan. Kansallisten puolueiden tehtäviä ovat olleet yksittäisten intressien ja mielipiteiden kokoaminen ja esittäminen, poliittisten tavoitteiden asettaminen, poliittisen eliitin värväys ja hallituksen muodostaminen sekä kansalaisten mobilisointi poliittiseen järjestelmään ja vaaleihin

osallistumisen edistäminen. Edellä mainituista tehtävistä osa ei kuitenkaan enää ole täysin puolueiden hallinnassa, vaan esimerkiksi myös erilaiset kansanliikkeet ja media ovat ottaneet niitä hoitaakseen. Vaalit ja poliittisen eliitin rekrytointi kuuluvat kuitenkin edelleen puolueiden monopoliin. (Mickelsson 2009, 11.) Vaaleihin liittyen yhdeksi puolueiden keskeisimmistä tehtävistä on myös listattu ehdokkaiden laadun varmistaminen sekä äänestäjille vaalipäivänä erilaisten skenaarioiden tarjoaminen (Elo 2009, 75).

Vaikka puolueiden tehtävistä on aiheeseen liittyvässä tutkimuskirjallisuudessa kirjoitettu jo pitkään ja suhteellisen yksimielisesti, on syytä muistaa, että kansalaisten näkemykset puolueiden tehtävistä voivat erota tiedeyhteisön näkemyksistä sekä vaihdella eri aikakausina. Vuoden 2008 yhteiskuntatutkimuksen tulosten mukaan suomalaiset näyttäisivät pitävän puolueita merkittävinä toimijoina yhteisöpolitiikassa. Iso enemmistö suomalaisista ajattelee, että puolueilla on tärkeä rooli yhteiskunnallisten intressien kanavoinnissa ja yhteiskunnan tasapainoisesta kehityksestä sekä kansalaisten hyvinvoinnista huolehtimisessa. Tulosten perusteella suomalaiset näyttävät siis pitävän puolueita intressien kanavoijina ja tärkeinä yhteiskunnallisina toimijoina. Lisäksi tulokset osoittavat, että kansalaiset näyttävät asettavan edustukselliselle politiikalle laadullisia vaatimuksia: puolueiden kautta toimivien poliitikkojen pitäisi toiminnassaan huomioida myös tulevaisuus ja yhteisön hyvinvointi. (Elo 2009, 76–77.)

Sitran vuoden 2019 tulevaisuusbarometrin tulokset tukevat osaltaan edellä mainittua havaintoa siitä, että suomalaiset näkevät puolueet tärkeinä yhteiskunnallisina toimijoina. Kyselyn vastaukset osoittavat, että puolueiden rooli erilaisiin megatrendeihin, kuten ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen ylikulutukseen sekä kansainvälisen politiikan ja demokratian haasteisiin vastaamisessa, nähdään merkittävänä. (Sitra 2019, 23.) Sekä vuoden 2008 yhteiskuntatutkimuksen että vuoden 2019 tulevaisuusbarometrin tuloksiin pohjaten voitaneen todeta, että suomalaisten mielestä puolueiden tehtävät sekä rooli yhteiskunnassa kytkeytyvät oleellisesti tulevaisuuteen.

2. Teoreettinen tausta

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu yhteiskunnallisiin konflikteihin perustuvien jakolinjateorioiden sekä edellisessä luvussa esitellyn aiemman tutkimuskirjallisuuden ympärille. Tässä luvussa esiteltävien jakolinjateorioiden tarkastelu aloitetaan Lipsetin ja Rokkanin 1960-

luvulla kehittelemästä jakolinjateoriasta, jonka mukaan Euroopan puoluejärjestelmissä on tietyt neljä pysyvää jakolinjaa, joiden pohjalle puolueet ovat rakentuneet. Luvussa 2.2. tarkastellaan postmateriaalisten arvojen nousua perinteisten jakolinjojen haastajaksi, kun taas luku 2.3. käsittelee jakolinjojen, arvojen ja identiteettipolitiikan roolia Suomen puolueiden kontekstissa.

2.1. Jakolinjat

Yleiseen ja yhtäläiseen äänioikeuteen siirtymisen jälkeen yksi merkittävimmistä selityksistä äänestyskäyttäytymiselle on ollut teoria poliittisista jakolinjoista, jonka mukaan väestö jakautuu poliittisiin puolueisiin keskeisten yhteisten intressien mukaisesti. Teorialla on kyetty selittämään useiden Länsi-Euroopan valtioiden puoluejärjestelmien ja äänestyskäyttäytymisen muuttumattomuutta osoittamalla yhteys yhteiskuntaryhmien intressien sekä puolueiden organisoitumisen ja mobilisointikykyjen välillä. (ks. esim. Isotalo ym. 2020, 290.) Jakolinjat syntyvät, kun yhteiskuntaryhmät tunnistavat vastakkaiset intressinsä. Intressit heijastuvat edelleen arvoihin ja asenteisiin sekä johtavat tiettyyn puoluevalintaan, sillä puolueen koetaan ajavan näitä intressejä. (Bartolini & Mair 1990; Knutsen & Scarborough 1995.)

Yhden tunnetuimmista jakolinjateorioista ovat kehittäneet yhdysvaltalainen sosiologi Seymour Martin Lipset ja norjalainen yhteiskuntatieteilijä Stein Rokkan vuonna 1967 teoksessaan ”*Party Systems and Voter Alignments*”. Lipsetin ja Rokkanin teorian mukaan Euroopan puoluejärjestelmien oleelliset jakolinjat perustuvat niihin ristiriitautottuvuuksiin, jotka vallitsivat yhteiskunnassa 1800-luvun lopussa äänioikeuden laajentuessa ja modernin puoluejärjestelmän syntyessä. Lipset ja Rokkan argumentoivat, että vaikka yhteiskunta on sittemmin muuttunut merkittävästi, heijastelevat puoluejärjestelmät edelleen niitä jakolinjoja, jotka olivat yhteiskunnassa näkyvimpiä jo 1920-luvulla. Jakolinjat ovat aivan kuin jäätyneet heijastamaan aiempien vuosikymmenten vastakkainasetteluja. (mt.)

Lipset ja Rokkan lähtivät kehittämään teoriaansa Talcott Parsonin nelijakoisen yhteiskunnan toimintojen luokitteluun tarkoitettun mallin pohjalta. Parsonin malli tarjosi heille kätevän lähtökohdan listata potentiaalisia jakolinjoja. (mt., 6–7.) Omassa teorianmuodostuksessaan Lipsetin ja Rokkanin tavoite on kuitenkin kapeampi: he eivät käsittele Parsonin mallin kaikkia ulottuvuuksia, vaan keskittyvät niihin, jotka liittyvät puolueiden kehitykseen ja puoluevalintaan (mt., 8). Lipset ja Rokkan näkevät, että tärkeimmät jakolinjat voidaan esittää kaksiulotteisesti.

Tämän pohjalta he esittelevätkin kaksi jakolinjaulottuvuutta, jotka ovat alueelliskulttuurinen ja funktionaalinen jakolinja. (mt., 9–10.)

Alueelliskulttuurisen akselin toiseen päähän sisältyvät konfliktit keskusvallan ja periferisten alueiden tai kieli- ja kulttuurivähemmistöjen välillä. Toiseen päähän akselia taas sijoittuvat konfliktit koko systeemin kontrollista, organisoinnista, tavoitteista sekä politiikkavaihtoehdoista. Funktionaalisen akselin toiseen päähän kuuluvat konfliktit taloudellisten resurssien, tuotteiden ja tukien kohdentamisesta, mikä käytännössä tarkoittaa vastakkainasettelua tuottajien ja ostajien, työntekijöiden ja työnantajien, lainanottajien ja lainansaajien, vuokralaisten ja omistajien sekä veronmaksajien ja edunsaajien välillä. Tässä päässä ryhmittymiset ovat yksityiskohtaisia, kun taas funktionaalisen akselin toisessa päässä ryhmittymisen kriteerit ovat hajanaisemmat. Toisen päässä konflikteille on tyypillistä intensiivisempi identifioituminen 'me'-ryhmään ja ehdottomampi 'ne'-ryhmän torjuminen. Konfliktit syntyvät usein tiiviiden uskonnollisten tai ideologisten liikkeiden ympärille, eivätkä ne koske tiettyjä saavutuksia tai menetyksiä, vaan yhteisön moraalisen oikeuden käsityksiä. Vaikka Lipset ja Rokkan ovat hahmotelleet edellä esiteltyt kaksi jakolinjaulottuvuutta, on konkreettinen konflikti yhteiskunnassa kuitenkin vain harvoin eksklusiivisesti alueelliskulttuurinen tai funktionaalinen. (mt., 10–11.)

Jakolinjaulottuvuuksiin pohjautuen Lipset ja Rokkan esittelevät teoriassaan neljä eri jakolinjaa, jotka ovat vaikuttaneet puolueiden muodostumiseen:

- 1. Kansakunnan rakentamisen kulttuuri vs. provinssien ja syrjäisten alueiden etnisesti, kielellisesti tai uskonnollisesti erillisten väestöryhmien lisääntyvä vastarinta*
- 2. Keskittävä, standardoiva ja mobilisoiva kansallisvaltio vs. kirkon historiallisesti vakiintuneet yritysoikeudet (kansallisvaltion ja kirkon vastakkainasettelu)*
- 3. Maataomistavien intressit vs. teollisuusyrittäjien nouseva luokka (maaseudun ja kaupunkien vastakkainasettelu)*
- 4. Omistajat ja työnantajat vs. vuokralaiset ja työntekijät*

(Lipset & Rokkan 1967, 14.)

Jakolinjoista kaksi ensimmäistä ovat kansallisen vallankumouksen tuotteita, kun taas kaksi jälkimmäistä teollisen vallankumouksen seurausta. Kummallakin on ollut suuri vaikutus Euroopan historiaan 1800-luvun alusta lähtien, ja vallankumousten käynnistämät

muutosprosessit johtivat jakolinjojen syntyyn. Lipsetin ja Rokkanin mukaan vuonna 1789 käynnistyneen Ranskan suuren vallankumouksen seurauksena syntyivät kaikkein syvimmat vastakkainasettelut, joista ratkaisevin oli konflikti mobilisoivan kansallisvaltion ja kirkon yritysvaatimusten välillä. Kyseinen konflikti oli enemmän kuin pelkkä talouteen, kirkon omaisuuteen ja uskonnollisten aktiviteettien rahoitukseen liittyvä kysymys; jakolinjan perimmäinen ongelma kytkeytyi moraliin ja yhteisön normien kontrolliin. Tämä näkyi muun muassa riitoina avioliiton juhlistamisesta ja eron myöntämisestä. Keskeisin valtion ja kirkon välisiä ristitiroja aiheuttava tekijä oli kuitenkin koulutuksen järjestäminen. Kirkko oli pitkään toteuttanut lasten koulutuksen, ja se, että valtio alkoi kontrolloida koulutusta konsultoimatta hengellisiä auktoriteetteja tai vanhempia, aiheutti vastustusta kirkon piirissä. (mt., 14–15.)

Englannissa 1700-luvun lopulla alkaneen teollisen vallankumouksen seurauksena kansalaisten täytyi valita puolensa taloudellisten intressien suhteen sekä osuutensa kasvaneessa varallisuudessa, ja näin syntyivät jakolinjat kaupunkien ja maaseudun sekä työnantajien ja työntekijöiden välillä. Tuotannon ja maailman talouden kasvu syvensi maaseudun tuottajien ja kaupunkien kauppiaiden ja yrittäjien välistä kuilua, joka on käytännössä tunnistettu keskiajalta lähtien erillisinä säätyjen edustuksina. Jakolinjan syvyyteen vaikutti halu säilyttää saavutettu asema yhteiskunnassa. Suurimmassa osassa Eurooppaa maaseudun ja kaupunkien välinen jakolinja ei kuitenkaan saavuttanut pysyvää vahvaa vaikutusta puoluevalintaan, mutta Pohjoismaissa jakolinja osoittautui vahvemmaksi. Vastustus eliittiä kohtaan sekä taloudelliset erimielisyydet johtivat erillisten maaseudun asemaa ajavien puolueiden ja etujärjestöjen syntyyn. Kulttuuriset erot kaupunkien ja maaseudun välillä sekä maaseudun kannattama markkinoiden kontrollointi ei ollut helposti sovittavissa konservatiivien vapaan kilpailun filosofiaan, minkä vuoksi maaseudun etua ajavat järjestäytyivät omaksi ryhmäkseen. (mt., 19–20.)

Omistajien sekä työnantajien ja vuokralaisten sekä työntekijöiden välinen jakolinja osoittautui tasaisemmin vahvaksi konfliktiksi joka puolella Eurooppaa. Työväenluokan puolueita ilmaantui jokaiseen Euroopan maahan teollistumisen alettua. Palkansaajien kasvavat joukot paheksuivat työolojaan ja työsopimustensa epävarmuutta, ja monet heistä tunsivat itsensä sosiaalisesti ja kulttuurisesti vieraantuneiksi omistajista ja työnantajista. Tuloksena perustettiin useita ammattiliittoja ja kansallisia sosialistisia puolueita. Näiden toimijoiden menestys riippui useista tekijöistä, kuten työntekijöiden aseman tunnustavien perinteiden vahvuudesta, työyksikön koosta ja työntekijöiden paikallisista siteistä, vaurauden tasosta ja työllisyyden vakaudesta kyseisellä alalla sekä uskollisen omistautumisen tai koulutuksen ja saavutusten kautta ansaittujen

parannusten ja ylennysten mahdollisuudesta. Erillisten työväenliikkeiden kehittymisen kannalta merkittävä tekijä oli kyseisen yhteiskunnan avoimuus: oliko työntekijän status elinikäinen ahdinko vai oliko yhteiskunnassa avauksia edistykselle? Kuinka helppoa oli kouluttautua ollakseen tarpeeksi pätevä muuttamaan statustaan? (mt., 21.)

Työnantajien ja työntekijöiden välinen jakolinja kehittyi eri tahtiin Yhdysvalloissa ja Euroopassa: Yhdysvalloissa työntekijät saivat äänensä kuuluviin kansallisessa politiikassa paljon aikaisemmin kuin Euroopassa. Tämä johtui muun muassa siitä, että Yhdysvalloissa painotettiin enemmän tasa-arvoa ja saavutuksia, kehitettiin koulutusta vauhdikkaammin ja työntekijöiden oli mahdollista edetä urallaan, kun runsaiden muuttoaaltojen myötä maahanmuuttajat alkoivat tehdä matalapalkkaisempia töitä. Samanlainen prosessi oli havaittavissa Euroopassa 60-luvulla Länsi-Euroopan maissa, kun maahanmuuttajat muun muassa Välimeren maista mahdollistivat työväenluokan lasten siirtymisen keskiluokkaan. (mt., 21.)

Teoriassaan Lipset ja Rokkan (mt., 51) tulevat siihen johtopäätökseen, että 1960-luvulla vallitsevat yhteiskunnalliset jakolinjat heijastelivat keskeisesti niitä lohkeamia, jotka ilmensivät länsimaisia puoluejärjestelmiä jo 1900-luvun alussa. Tätä havaintoa he nimittävät jakolinjojen jäätymiseksi (*freezing hypothesis*). Ne puolueet, jotka muuntautuivat joukkopuolueiksi ennen äänestäjäkuntien mobilisoinnin aikaa, ovat yhteiskunnissa osoittautuneet kaikkein kestävimiksi. Lipset ja Rokkan esittävät, että ainoastaan hahmottelemaan jakolinjoja heijastavien puolueiden on mahdollista menestyä poliittisessa kilpailussa. Siinä missä joukkopuolueiden asema on vakiintunut, kannatuspohja uusille puolueille on merkittävästi heikentynyt.

Sittemmin Lipsetin ja Rokkanin esittelemien jakolinjojen on nähty sulautuvan osin yhteen muodostaen sosioekonomisen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuuden sekä sosiokulttuurisen konservatiivi–liberaali-ulottuvuuden (Kriesi ym. 2006, 923–924). Tätä kautta monet perinteiset puolueet ovat kyenneet tavoittamaan uusia ikäpolvia ja pitämään yllä kannatustaan varsin pitkään. 2000-luvulla kuitenkin uudemmat ilmiöt, kuten globalisaatio ja maahanmuutto, sekä perinteisten puoluejärjestelmien ikääntyminen ovat muodostaneet tilanteen, jossa eurooppalaisten maiden puoluejärjestelmät ovat alttiita myös suuremmille muutoksille. Muutokset eivät ole tarkoittaneet vain vanhojen puolueiden kannatuksen uusjakoa, vaan myös uusia puolueita on noussut esiin ja saanut kannatusta. (Eduskuntavaalitutkimus 2019, 47.)

Lipsetin ja Rokkanin klassikkoteorian sopivuutta nykypäivän puoluejärjestelmiin onkin viime vuosikymmeninä haastettu. Kyseenalaistettujen teorian osien tai teoriaan liittyvien päätelmien joukkoon kuuluvat muun muassa Lipsetin ja Rokkanin määrittelemien vakiintuneiden jakolinjojen merkitys puolueiden muodostumisessa nykypäivänä, jäätyyshypoteesi sekä teorian merkitys äänestyskäyttäytymisen selittäjänä. Monet tutkijat näkevät, että jakolinjat muovautuvat maailman ja yhteiskuntien muuttuessa. Jo olemassa olevat puolueet voivat jatkaa toimintaansa, jos ne asemoivat itsensä uudestaan muuttuneessa poliittisessä ympäristössä ja uusilla kansaa jakavilla ristiriitallisuuksilla. (Karvonen 2014, 5; Kriesi ym. 2006, 921–925; Mickelsson 2021, 16.)

Tutkijat Liesbet Hooghe ja Gary Marks esittävät, etteivät puolueet kuitenkaan ole kovin muuntautumiskykyisiä uusille jakolinjoille asemoitumisessa. Vuonna 2017 ilmestyneessä artikkelissaan he ovat analysoineet Lipsetin ja Rokkanin teorian sopivuutta nykyisiin eurooppalaisiin puoluejärjestelmiin ja argumentoivat, että puoluejärjestelmien muutos tapahtuu nousevien puolueiden muodossa. Tätä perustellaan puolueiden muuntautumiskyvyttömyydellä: kannan muutos jakolinjatasolla on harvinaista. Näin ollen äänestäjien uudet preferenssit ilmenevät pääosin uusien puolueiden muodossa. Uudet puolueet syntyvät uusien jakolinjojen muodostumisen ohella, eivätkä vuosikymmeniä jakolinjojen vakiintumisen jälkeen, kuten Lipset ja Rokkan teoriassaan esittävät. Näin ollen uudet puolueet ovat myös aktiivisia toimijoita uusien jakolinjojen muodostumisessa. Puoluejärjestelmät ovat sulaneet uusien puolueiden noustessa ja vanhojen heikentyessä. (ma., 1–5.)

Lipsetin ja Rokkanin jakolinjateoria on selittänyt paitsi lukuisien Länsi-Euroopan maiden puoluejärjestelmien, myös äänestyskäyttäytymisen vakautta 1900-luvulla (Eduskuntavaalitutkimus 2019, 290). Puoluejärjestelmien lisäksi viime vuosikymmeninä on voimakkaasti kyseenalaistettu luokka-asemaan sekä elinkeino- ja ammattirakenteeseen perustuvien jakolinjojen merkitys äänestyskäyttäytymiselle (ks. esim. Dalton 2000, 36). Jakolinjojen mukaisen äänestyskäyttäytymisen nähdään heikentyneen, mikä on havaittu muun muassa voimakkaasti puolueisiin samaistuvien äänestäjien suhteellisen osuuden laskuna sekä samanaikaisesti äänestäjäkunnan yksilöitymisestä ja kehittyneiden demokratioiden vaalitulosten volatilitettiin kasvuna (ks. esim. Dalton & Wattenberg 2000, 262–265). Nämä tekijät ovat edelleen antaneet tilaa uusien puolueiden synnylle, kuten Suomessa Perussuomalaisille ja Vihreille, sekä uusille ideologisille konflikteille, joiden pohjana ovat kulttuuriset arvot (Ford & Jennings 2020).

Vaikka Lipsetin ja Rokkanin jakolinjateorian ja jäätymishypoteesin sopimista nyky-yhteiskuntaan ja poliittisiin järjestelmiin on sittemmin kyseenalaistettu, ovat alkuperäiset jakolinjat tämän tutkimuksen tarkastelussa oleellisia. Koska kaikki neljä alkuperäistä jakolinjaa ovat olleet tunnistettavissa suomalaisessa puoluejärjestelmässä, on klassikkoteorian hyödyntäminen tutkimuksen analyysissä perusteltua. Kritiikistä ja puoluejärjestelmien muutoksesta huolimatta teoria on säilyttänyt merkittävän asemansa jakolinjatutkimuksessa yli viidenkymmenen vuoden ajan.

2.2. Arvojen hiljainen vallankumous ja identiteetti politiikka

Yhdysvaltalaisen politiikan tutkija Ronald Inglehartin 1970-luvulla muotoilema teoria arvojen hiljaisesta vallankumouksesta haastoi ajatuksen perinteisistä jakolinjoista. Vuonna 1971 ilmestyneessä artikkelissaan *“The Silent Revolution in Europe: Intergenerational Change in Post-Industrial Societies”* Inglehart esittelee ensimmäisen kerran näkemyksensä sukupolvien välisestä arvojen muutoksesta teollistuneissa länsimaissa. Muutos perustuu ennen kaikkea siihen, että sotienjälkeisen vaurauden ja hyvinvoinnin kasvun myötä iso osa väestöstä voi ottaa fyysisen turvallisuuden sekä elämän taloudelliset perusedellytykset itsestänselvyyksinä. Ihmiset ikään kuin kipuavat Maslow’n tarvehierarkian mukaisesti ylöspäin. Nousevien sukupolvien edustajien kasvaminen vanhempiinsa nähden turvallisemmassa sekä vähäisemmän puutteen yhteiskunnassa luo edellytykset sellaiselle arvojen uudelleenorientoitumiselle, jossa yksilöt voivat keskittyä tarvehierarkiassa korkeampien tarpeiden tyydyttämiseen. Koska vauraus ja turvallisuus voidaan ottaa annettuna, vaalivat nuoremmat sukupolvet jälkiporvarillisia arvoja, kuten yhteenkuuluvuutta sekä esteettisiä ja älyllisiä tarpeita. Poliitiikan osalta muutos voi tarkoittaa sitä, että poliittiset jakolinjat eivät enää perustu ensisijaisesti tuttuihin taloudellisiin konflikteihin, vaan nousevissa määrin polarisoituvat arvoprioriteettien välisten erojen mukaisesti. (Inglehart 1971, 991–992.)

Vielä perusteellisemmin Inglehart muotoilee teoriansa vuonna 1977 ilmestyneessä kirjassaan *“The Silent Revolution”*. Sen lisäksi, että Inglehart olettaa yksilöiden antavan tarvehierarkian mukaisesti eniten huomiota asioille, jotka ovat heidän tärkeimpiä tyydyttämättömiä tarpeitaan kullakin hetkellä, hän esittää teoksessa toisenkin hypoteesin. Sen mukaan myös poliittisten taitojen jakautumisessa on käynnissä merkittävä muutos: kasvavalla joukolla kansalaisia tulee

olemaan riittävä kiinnostus ja ymmärrys politiikkaa kohtaan osallistuakseen päätöksentekoon. Muutokset mahdollistavat kansalaisten aktiivisemmän osallistumisen politiikkaan ja 'eliitin haastamiseen', kun aiemmin massojen poliittinen osallistuminen on rajoittunut pääasiassa kansallisissa vaaleissa äänestämiseen. Yksi tärkeimmistä elementeistä, joka tukee tätä muutosta, on potentiaalisten vastaeliittien jakautuneisuus laajemmalle kansan keskuuteen kuin koskaan aiemmin. (mt., 3–4.)

Inglehartin mukaan kaksi edellä mainittua muutosta vahvistavat toisiaan. Arvojen muuttuessa myös hierarkkisten auktoriteettien, patriotismin ja uskonnon legitimitetti vähenee, mikä edelleen johtaa siihen, että luottamus instituutioihin laskee. Samaan aikaan uusien arvojen poliittinen ilmaisu helpottuu eliittien ja massojen poliittisten taitojen välisen tasapainon muutoksen ansiosta. Modernisaation ja vaurauden kasvun myötä on siis syntynyt historiallisesti suhteellisen uusi tilanne, jossa ihmisten arvot muuttuvat hiljalleen aineellisista aineettomiksi, ja yhä isompi joukko tuo näitä arvoja esiin poliittisessa keskustelussa. Inglehart argumentoi tämän olevan teollistuneiden länsimaiden pääasiallinen evolutiivinen kehityssuunta, joka tulee muuttumaan vain, jos näiden yhteiskuntien syvimpään luonteeseen tulee isoja muutoksia (mt., 4).

Tieteellinen keskustelu politiikan tutkimuksen piirissä alkoi 2010-luvulla siirtyä keskusteluun identiteettipolitiikasta perinteisten jakolinjojen purkautumisen sijaan. Alun perin 1970–1980-luvuilla sosiaalipsykologiassa kehitettyä sosiaalisen identiteetin teoriaa on hyödynnetty nykypäivän kasvavan politiikan polarisaation selittämisessä. Teorian mukaan ihmisillä on taipumus sijoittaa itsensä ryhmiin, jotka antavat heille sosiaalisen identiteetin ylpeyden ja itsetunnon lähteeksi. Jotta sosiaalisista identiteeteistä tulisi poliittisesti merkittäviä, ryhmiä on oltava kaksi, ja niiden tulee edustaa vähintään yhden kahtiajakavan asiakysymyksen eri puolia. Toiseen ryhmään kohdistuva vihamielisyys ja siitä seuraava voimakkaampi identifikaatio omaan ryhmään johtavat mahdollisesti polarisaatioon. (Eduskuntavaalitutkimus 2019, 290–291.) Sosiaalinen identiteetti rakentuukin ulkoryhmän määrittelyyn luomalla käsityksen ”meistä” ja ”heistä”, ja näin ollen pelkkä ryhmiin jakautuminen riittää käynnistämään syrjivän käyttäytymisen (Tajfel 1970, 96).

James D. Fearon on vuosituhaten vaihteessa määritellyt nykyaikaisen identiteetin käsitteen joukoksi henkilöitä, jotka on merkitty tunnisteella ja erotetaan jäsenyydestä päättävien sääntöjen sekä oletettujen ominaispiirteiden tai ominaisuuksien perusteella. Tällainen identiteetti ei ole

ihmisellä luonnostaan, vaan on sosiaalisesti rakentunut, ja vaihtelee ajan ja paikan myötä riippuen sekä sosiaalisesta että historiallisesta kontekstista. (Fearon 1999, 2.) Termiä identiteettipolitiikka on historian saatossa usein käytetty kuvaamaan separatistiliikkeitä tai eri vähemmistöryhmien poliittista aktivismia syrjinnän vähentämiseksi, mutta uudempi Euroopassa nähty identiteettipolitiikka päin vastoin perustuu lupauksiin suojella ”hiljaista enemmistöä” muun muassa globalisaation, lisääntyneen Euroopan yhdentymisen ja maahanmuuton haitallisilta seurauksilta. Tässä mielessä nykypäivänä harjoitettava identiteettipolitiikka ymmärtää identiteetin paljolti rodun, etnisyyden ja uskonnon kautta, mikä on merkittävä poikkeama luokkaperusteisesta politiikasta, jossa poliittiset konfliktit syntyvät taloudellisista kysymyksistä, kuten tulojen uudelleenjaosta. (Noury & Roland 2020, 423.) Uuden identiteettipolitiikan muodon nähdään näin ollen olevan myös oikeistopopulismien takana (ks. esim. Fukuyama 2018).

Tätä uudempaa ja viime vuosikymmeninä monissa poliittisissa järjestelmissä entistä merkittävämmäksi muodostunutta keskustelua identiteeteistä ja elämäntyyleistä sekä niille rakentuvista poliittisista vastakkainasetteluista kutsutaan usein GAL–TAN-ulottuvuudeksi, joka muodostuu sanoista *Green-Alternative-Libertarian vs. Traditional-Authoritarian-Nationalist*. Ulottuvuus linkittyy esimerkiksi ympäristöön, seksuaaliseen suuntautumiseen, nationalismiin ja vähemmistöjen asemaan liittyviin asiakysymyksiin. (Eduskuntavaalitutkimus 2019, 290.) Ulottuvuuden merkityksen kasvu onkin yhdistetty paitsi radikaalien oikeistopopulististen myös vihreiden puolueiden vaalimenestykseen länsieurooppalaisissa puoluejärjestelmissä (ks. esim. Abou-Chadi 2016, 417–420). Äänestäjien elämäntyyliä ja ryhmäidentiteetit ovat muodostuneet yhä tärkeämmiksi äänestyspäätösten selityksiksi (Eduskuntavaalitutkimus 2019, 301).

Tutkijat ovat havainneet, että Lipsetin ja Rokkanin esittelemät neljä alkuperäistä ristiriitaulottuvuutta ovat mukautuneet vastaamaan muuttunutta yhteiskuntaa ja maailmaa, mikä käytännössä ilmenee sosioekonomisen ja GAL–TAN-ulottuvuuden vahvana rinnakaiselona. Esimerkiksi globalisaation on nähty heijastuvan molemmille akseleille. Sekä sosioekonomisen että GAL–TAN-jakolinjan on havaittu polarisoivan puoluejärjestelmiä Länsi-Euroopan maissa. (Kriesi ym. 2006, 921–925.) Osa puolueista on helpompi sijoittaa vain toiselle ristiriitaulottuvuudelle. Esimerkiksi Suomen puolueista kokoomus ja vasemmistopuolueet on perinteisesti määritelty sosioekonomisen ulottuvuuden perusteella siinä missä vihreät ei ole halunnut määrittää itseään kyseisellä ulottuvuudella lainkaan. (Mickelsson 2021, 279.)

2.3. Jakolinjojen ja arvoulottuvuuksien ilmeneminen Suomessa

Erik Allardt ja Pertti Pesonen esittelevät Lipsetin ja Rokkanin teoksessa ”*Party Systems and Voter Alignments*” (1967) Suomen poliittisessa järjestelmässä vaikuttaneita jakolinjoja 60-luvulle menneessä. He jaottelevat poliittiset jakolinjat rakenteellisiin ja ei-rakenteellisiin sen mukaan, voidaanko jakolinja havaita poliittisten ryhmien lisäksi myös muissa solidaarisuutta ja yhteenkuuluvuutta sisältävissä sosiaalisissa ryhmissä (rakenteellinen jakolinja), vai vain politiikan alalla (ei-rakenteellinen jakolinja). Suomen historiassa on tunnistettavissa kumpiakin. Yksi ainakin ajoittain ei-rakenteellinen jakolinja Suomessa on ollut näkemys ulkopoliitikasta. Ulkopoliittiset näkemykset eivät esimerkiksi ole korreloineet nationalismin kanssa: jotkut vahvat nationalistit ovat pitäneet parempana Venäjän vaatimusten noudattamista, kun taas toiset ovat suosineet tinkimätöntä ulkopoliitikkaa. Niin ikään sekä nationalistisia että kansainvälisiä argumentteja on käytetty tukemaan ystävällismielistä ulkopoliitikkaa. Rakenteellisista jakolinjoista sosiaaliseen luokkaan perustuva on ollut yksi merkittävimmistä jakolinjoista Suomessa. (mt., 325–326.)

1900-luvun alun yksi tärkeimmistä poliittisista jakolinjoista Suomessa oli poliittisesti etuoikeutetun vähemmistön ja ei-äänioikeutetun enemmistön välillä. Vuoden 1906 eduskuntaudistuksen myötä Suomessa otettiin käyttöön muun muassa yleinen ja yhtäläinen äänioikeus, minkä seurauksena äänioikeutettujen määrä yli kymmenkertaistui, ja jakolinja menetti merkitystään. Vanhojen valtiopäivien aikana Suomen puoluesysteemissä oli havaittavissa kaksi selkeää jakolinjaa. Ensimmäinen näistä oli jakolinja ruotsia puhuvan vähemmistön ja suomea puhuvan enemmistön välillä, ja toinen liittyi erimielisyyksiin siitä, millaista politiikkaa Suomen tulisi soveltaa Venäjää kohtaan venäläistämistoimien alettua vuonna 1899. (Allardt & Pesonen 1967, 324–327).

Suomen itsenäisyyden ajan ensimmäisinä vuosikymmeninä jakolinjoja oli maassa monia. Kielikysymys ja suhtautuminen Venäjään säilyivät oleellisina jakolinjoina eduskuntaudistusta edeltäneiltä ajoilta. Näitä keskeisemmiksi ristiriitaulottuvuuksiksi nousivat kuitenkin yhteiskuntaluokan ja maaseutu–kaupunki -vastakkainasettelun varaan muodostuneet jakolinjat. (Allardt ja Pesonen 1967, 327-334.) Vasemmisto-oikeisto ja maaseutu–kaupunki-jakolinjat ovatkin Lipsetin ja Rokkanin esittelemistä jakolinjoista nimenomaan ne, jotka ovat olleet Suomessa pisimpään merkittäviä (Eduskuntavaalitutkimus 2019, 290; Karvonen 2014, 23). Poliittisen järjestelmämme perinteiset vahvat puolueet SDP, Keskusta ja Kokoomus ovat

muodostuneet näiden kahden jakolinjan pohjalta (ks. esim. Westinen 2015, 88). Kirkon ja kansallisvaltion sekä keskushallinnon ja periferian välisillä konflikteilla taas ei ole niin suurta roolia Suomen puoluesysteemin historiassa. (Karvonen 2014, 23).

Valtioissa, joissa on monipuoluejärjestelmä ja suhteellinen vaalitapa, on yleensä havaittavissa monia eri ristiriitailottuvuuksia: sama pätee myös Suomeen (Paloheimo 2008, 37). Paloheimon mukaan 1900-luvulla Suomessa ilmenivät Arend Lijphartin vuonna 1984 alun perin esittelemät seitsemän ristiriitailottuvuutta:

1. vasemmisto – oikeisto
2. kasvukeskukset – syrjäseudut
3. kansallinen– kansainvälinen
4. suomenkieliset – ruotsinkieliset
5. yhtenäiskulttuuri – moniarvoisuus
6. ekologiset arvot – kasvu ja kulutus
7. eliitti – kansa

(mt. 37–38.)

Vasemmisto–oikeisto-jakolinja ilmentää erilaisia talousjärjestelmän toimintaperiaatteiden uskomuksia ja arvoja. Vasemmalla olevat puolueet korostavat julkisen sektorin suurempaa roolia talouden säätelijänä, tulojen uudelleenjakajana ja palvelujen tarjoajana eriarvoisuuden vähentämiseksi, kun taas oikeistopuolueet luottavat vapaaseen markkinatalouteen ja yksilönvapauteen sekä haluavat pitää valtion roolin pienenä. (Eduskuntavaalitutkimus 2019, 289; Paloheimo 2008, 12.) Monissa läntisten demokratioiden puoluejärjestelmissä vasemmisto–oikeisto-ulottuvuutta on alettu sen keskeisen merkityksen seurauksena kutsua 'metaulottuvuudeksi', joka käsittää muitakin kuin taloudellisia asiakysymyksiä (Mair 2007, 206–207). Suomessa jakolinjan on kuitenkin havaittu korreloivan nimenomaan taloudellisten arvojen kanssa (Eduskuntavaalitutkimus 2019, 289).

Suomessa kasvukeskusten ja syrjäseutujen välinen ristiriitailottuvuus näkyy useina alueellisina jakaantumisine puolueiden kannatussuhteiden perusteella. Ensinnäkin keskustan ja vasemmistoliiton kannatusydinalueet sijaitsevat pohjoisessa, kun taas kokoomuksen, SDP:n ja vihreiden etelässä. RKP:n kannatus on keskittynyt rannikoiden ruotsinkielisille alueille.

Suomessa keskusta on erityisesti korostanut alueiden elinvoimaisuutta ja maakuntien Suomea, siinä missä muut puolueet ovat painottaneet enemmän kasvukeskusten merkitystä. Kristillisdemokraattien ja perussuomalaisen kannatus taas on alueellisesti tasaisemmin jakaantunutta kuin muiden suurten puolueiden. (Grönlund & Westinen 2012, 163–167; Paloheimo 2008, 44.)

Kansallisuuden ja kansainvälisyyden välisen vastakkainasettelun ensimmäisenä muotona Suomessa voidaan pitää suhtautumista Venäjään ja siihen, missä määrin Suomi myötäili Venäjän vaatimuksia ja odotuksia omassa ulkopoliitikassaan sortokausista lähtien. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen jakolinja on muuntautunut koskemaan erityisesti Suomen EU-jäsenyyttä. (Paloheimo 2008, 45.) Suomen ja Venäjän välinen suhde on kuitenkin edelleen oleellinen osa Suomen kansainvälisiä suhteita, vaikka se ei enää jaa puolueita vahvasti eri blokkeihin, kuten ennen Suomen itsenäistymistä (Karvonen 2014, 152).

Kuten todettu, suomen- ja ruotsinkielisten välistä ristiriitautuvuutta pidetään suomalaisen yhteiskunnan ensimmäisenä kattavana jakolinjana (ks. esim. Karvonen 2014, 11). 1800-luvun lopulla suomenkieliset suomalaiset ja ruotsinkieliset suomalaiset muodostivat omat puolueensa, jotka kontrolloivat valtiopäiviä ja pyrkivät edistämään omien äidinkieliensä asemaa yhteiskunnassa (Saukkonen 2008). Eduskuntaudistuksen myötä jakolinjan pohjalle perustettiin RKP vuonna 1906. Ruotsin kieli säilytti pitkään asemansa yhteiskunnan eliitin kielenä (Karvonen 2014, 28), mikä ylläpiti kuilua tavallisten suomenkielisten ja ruotsia puhuvan yläluokan välillä (Westinen 2015, 79). Vaikka RKP:n kannatus on laskenut yli sadan vuoden aikana 12 %:sta reilu neljään prosenttiin, on kielikysymyksen ympärille rakentunut jakolinja vakiintunut osaksi Suomen puoluejärjestelmän ristiriitautuvuuksia. (Paloheimo 2008, 48.)

Perinteisten moraaliarvojen ja moniarvoisuuden välinen jakolinja tuli Suomessa näkyväksi erityisesti 60-luvulla, joka oli suomalaisen yhteiskunnan kulttuuri- ja poliittisen radikalismien aikaa. Vuosikymmenelle tunnusomaista oli monien avioliittoon, sukupuolielämään, uskoon ja auktoriteettien kunnioittamiseen liittyvien arvojen kyseenalaistaminen. Vuonna 1958 perustettiin Suomen Kristillinen Liitto puolustamaan kristilliseen elämäntapaan pohjautuvia arvoja suomalaisessa yhteiskunnassa. (Paloheimo 2008, 49.) Ekologisten arvojen ja kasvun sekä kulutuksen välinen ristiriita juontaa juurensa 70-luvulta, jolloin luonnonsuojelu ja kestävä kehityksen teemat nousivat systemaattisemmin esiin suomalaisten puolueiden ohjelmissa (mt., 51). Eliitin ja kansan välinen vastakkainasettelu on myös monissa Euroopan maissa esiintynyt

jakolinja, joka Suomessa on näkynyt konkreettisesti perussuomalaisten ja sitä edeltäneen SMP:n kannatuksen nousuna (mt., 53).

Paloheimon kanssa samansuuntaiseen Suomen jakolinjojen jaotteluun päätyivät Westinen, Kestilä-Kekkonen ja Tiuhonen (2016), jotka havainnollistavat äänestäjäkunnan sijoittumista vuoden 2015 eduskuntavaaleissa viidelle eri ulottuvuudelle: vasemmisto–oikeisto, ruotsinkielien myönteisyys–vastaisuus, keskitetty–hajautettu yhdyskuntarakenne, GAL–TAN ja EU-myönteisyys–vastaisuus (mt. 292). Westinen (2015) on analysoinut vielä syvällisemmin nykyajan Suomen jakolinjoja julkaisussaan ”*Cleavages in Contemporary Finland: A Study on Party-Voter Ties*”. Hänen mukaansa 2000-luvun Suomessa on havaittavissa kolme niin sanottua vanhaa jakolinjaa: kielikysymyksen, asuinalueen ja luokkajaon varaan rakentuneet ristiriitaulottuvuudet. (mt. 236.)

Näiden lisäksi Westinen on luokitellut mahdollisia nousevia jakolinjoja sen mukaan, kuinka potentiaaliselta niiden nousu näyttää. Potentiaalisimmaksi tulevaisuuden jakolinjaksi hän esittelee äänestäjien ammatilliseen ja/tai koulutukselliseen statukseen perustuvan jakolinjan, joka heijastuu sekä sosiokulttuurisella että EU-näkemyksiin pohjautuvalla ulottuvuudella. Matalasti koulutautuneet vastustavat yleensä sosiokulttuurista monimuotoisuutta korkeakoulutettujen puoltaessa sitä sekä postmaterialistisia arvoja. Käytännössä tämä näkyy parhaiten vihreiden ja perussuomalaisten vastakkainasetteluna. Matalammin koulutautuneet ovat nähneet EU-jäsenyyden kielteisenä asiana, kun taas korkeakoulutetut ovat korostaneet EU-jäsenyyden hyötyjä. (mt. 224–225.)

Tulevaisuuden potentiaalisimman koulutukselliseen statukseen perustuvan jakolinjan lisäksi Westinen näkee, että sukupuoleen ja uskuntoon perustuvat konfliktit ovat mahdollisia nousevia jakolinjoja. Uskuntoon perustuva jakolinja johtuu pitkälti evankelisluterilaiseen kirkkoon kuuluvien ja kirkon auktoriteettia sekä sen suhtautumista seksuaalivähemmistöihin kritisoivien välisestä vastakkainasettelusta. Sukupuoleen perustuvan jakolinjan syntyminen taas on mahdollista, sillä vihreiden kannattajista suurin osa on naisia ja perussuomalaisten kannattajista yhä suurempi osa on miehiä. Toistaiseksi sukupuolella ei kuitenkaan ole ollut tilastollisesti merkitsevää vaikutusta perussuomalaisten äänestämiseen. (mt., 230, 234.)

Myös solidaarisuuden korostuminen arvo- ja asenneulottuvuuksissa on nähty yhtenä mahdollisena tulevaisuuden kehityspolkuuna. Tämä voisi ilmetä esimerkiksi nuorten kohdalla

solidaarisuutena omaa sukupolvea kohtaan heidän kärsiessään niin epävarmuudesta työmarkkinoilla kuin työttömyydestä ja velkataakasta. Solidaarisuus voisi nousta hallitsevaksi teemaksi myös sosiokulttuurisissa asiakysymyksissä. Euroopassa nouseva nationalismi saattaa vaikuttaa oleellisesti nuorten sukupolvien arvoihin, kun inhimillisiä arvoja ja vapaata liikkuvuutta testataan. Osa kokee solidaarisuutta muita vaikeassa tilanteessa olevia kohtaan toisten nähdessä, että kotimaan ongelmissa on tarpeeksi ratkottavaa, eikä kansainväliseen solidaarisuuteen näin ole varaa. (Eduskuntavaalitutkimus 2015, 293–294.)

Lisäksi sosiaalisen identiteetin teoria on ollut nähtävissä Suomen poliittisessa järjestelmässä, ja teoriaa voidaan käyttää apuna hahmotettaessa, mikä Suomen poliittisessä kentässä on muuttunut. Yksi esimerkki tästä on se, että RKP:n, Vihreiden ja Vasemmistoliiton on ollut vaikea osallistua samaan hallitukseen Perussuomalaisten kanssa. Vielä 2000-luvun alussa toisistaan kaukana olevat mielipiteet tuskin olisivat muodostuneet esteeksi hallitusyhteistyölle. Entistä ärtyneempi keskusteluilmapiiri selittänee tilannetta, jossa poliittiset identiteetit yhdistyvät vahvoihin tunteisiin ”meistä” ja ”heistä”. (Eduskuntavaalitutkimus 2019, 291.) Suomessa sosiokulttuuriset asiakysymykset ja niihin liittyvä GAL–TAN-ulottuvuus onkin korostunut vasta 2010-luvulla. Usealla suomalaisella puolueella on varsin vakiintunut vasemmisto–oikeisto-sijainti, mutta GAL–TAN-ulottuvuudella sijainti ei välttämättä ole vielä niin vakiintunut. (Isotalo & Järvi 2020, 173.)

3. Aineisto ja menetelmät

3.1. Aineiston keruu ja otos

Tutkimuksen aineisto on kerätty sähköisenä kyselytutkimuksena Webropol-sovelluksen kautta Helsingin, Turun, Tampereen, Jyväskylän ja Lapin yliopistoissa vuoden 2020 ja 2021 vaihteessa. Kyselylomake lähetettiin kyseisten yliopistojen politiikan tutkimusta tai siihen rinnastettavaa, mutta eri nimellä kutsuttavaa pääainetta opiskeleville ainejärjestöjen kautta vuoden 2020 lopussa. Kyselytutkimuksen tavoiteperusjoukko ovat kaikki Suomessa politiikan tutkimusta tai siihen rinnastettavaa tieteenalaa, kuten valtio-oppia, politiikan ja viestinnän tutkimusta tai politiikkatieteitä opiskelevat yliopisto-opiskelijat. Kehikkoperusjoukko, josta otos poimittiin, ovat kaikki ne alan opiskelijat, jotka ovat ainejärjestön sähköpostilistalla ja saivat näin kutsun osallistua kyselytutkimukseen.

Alipeittoa eli jäseniä, jotka kuuluisivat tavoiteperusjoukkoon, mutta joita ei jostain syystä tavoiteta, ovat tässä tutkimuksessa ne opiskelijat, jotka eivät joko kuulu ainejärjestöön tai kuuluvat, mutta eivät syystä tai toisesta halua olla järjestön sähköpostilistalla. Poliitiikan tutkimuksen opiskelijoiden joukossa ainejärjestöön kuuluminen on hyvin yleistä ja voidaan olettaa, että reilusti yli 90 % opiskelijoista kuuluu ainejärjestöön. Eniten ainejärjestöön kuulumattomia on todennäköisesti suoraan maisterivaiheeseen opiskelemaan tulleiden joukossa. Ainejärjestöön kuuluvia, mutta sähköpostilistalle kuulumattomia opiskelijoita on todennäköisesti hyvin vähän: on kuitenkin mahdollista, että yksittäiset opiskelijat ovat pyytäneet poistoa listalta pysyen silti järjestön jäsenenä. Ylipeittoa eli kehikkoperusjoukon sisältämiä jäseniä, jotka eivät kuulu tavoiteperusjoukkoon, ovat ne henkilöt, jotka tulevat poimituksi otokseen, mutta eivät enää opiskele eli heitä ei vielä ole poistettu ainejärjestön sähköpostilistalta. Ylipeittoa on tässä tutkimuksessa pyritty minimoimaan sillä, että kyselylomakkeessa kysytään opiskelijan kotiyliopistoa sekä monettako vuotta opiskelija opiskelee, joten ylipeittoa ei todellisuudessa pitäisi päästä syntymään.

Koska tutkimuksen kohderyhmä on määritelty tarkasti koskemaan politiikan tutkimuksen opiskelijoita suomalaisissa yliopistoissa ja kehikkoperusjoukko perustuu ainejärjestöjen sähköpostilistoille, on kyseessä listauksesta kerätty otos, ja verkkokyselytutkimus voidaan suorittaa perinteisen todennäköisyysotannon periaatteita noudattaen. Tässä tapauksessa verkkokyselytutkimusta voidaan verrata postikyselyyn, kun kutsu osallistua kyselytutkimuksen on lähetetty jokaiselle kehikkoperusjoukkoon kuuluvalle henkilökohtaisesti. Jos kyselyä olisi mainostettu avoimesti eri kanavien kautta, ei sillä olisi määriteltyä kehikkoperusjoukkoa ja kyseessä olisi itsevalikoitunut verkkokyselytutkimus.

Tutkimuksen teossa on noudatettu tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeita hyvistä tieteellisistä käytännöistä (2012). Tutkimukseen osallistumien oli vapaaehtoista, ja kyselyyn vastaaminen tapahtui anonymisti Webropol-sovelluksen kautta. Kyselyssä kerättyjä vastauksia käytettiin tutkielman kvantitatiivisen sekä kvalitatiivisen analyysin aineistona, jota käsitteli ainoastaan tutkielman tekijä. Kyselyssä ei kerätty vastaajan henkilö- tai tunnistetietoja, eikä yksittäisiä vastaajia voida yhdistää vastauksiin. Kyselyssä kerättyä aineistoa käsitellään vain tätä tutkimusta varten eikä kyselyaineistoa tai osia siitä luovuteta eteenpäin. Kyselyaineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

3.2. Menetelmien valinta

Tutkimuksen menetelminä yhdistellään sekä kvantitatiivisia metodeja että kvalitatiivista menetelmää. Pääosin tutkimuksessa käytetyt menetelmät ovat kvantitatiiviseen eli määrälliseen tutkimukseen kuuluvia menetelmiä, minkä lisäksi kyselyn avovastauksia analysoidaan laadullisen teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin tarkoituksena täydentää ja verrata vastauksia kvantitatiivisen osion tuloksiin. Tutkielman kvantitatiiviksi menetelmiksi on valittu kuvailevia tilastollisia menetelmiä, ristiintaulukointi, pääkomponenttianalyysi sekä logistinen regressioanalyysi. Kvantitatiivisia menetelmiä, niiden käyttötarkoituksia sekä soveltuvuutta aineistoon avataan tarkemmin tutkielman analyysiosiossa, sillä tämän voidaan nähdä helpottavan tutkielman luettavuutta.

Kyselytutkimuksen avointen vastausten analysointiin sovellettava teoriaohjaava sisällönanalyysi on valittu laadullisen analyysin metodiksi perustuen avokysymyksen teoriasidonnaiseen luonteeseen. Avokysymyksessä selvitetään opiskelijoiden näkemyksiä mahdollisista tulevaisuuden jakolinjoista, joiden pohjalle voisi rakentua uusi puolue. Jakolinjateorioiden ollessa oleellinen osa tutkimuksen teoreettista taustaa, on teoria tarkoituksenmukaista huomioida myös opiskelijoiden vastauksissa. Teoriasidonnaisen sisällönanalyysin ajatus onkin, että aineistosta poimittujen analyysiyksiköiden analysoinnin apuna käytetään aikeisempaa teoriaa. Menetelmä ikään kuin yhdistelee aineisto- ja teorialähtöistä analyysia. Metodi ei kuitenkaan pohjautu suoraan teoriaan, kuten teorialähtöinen tutkimus, vaan pikemminkin sisältää teoreettisia kytkeitä. Kuten aineistolähtöisissä analyysissä, analyysiyksiköt valitaan itse aineiston perusteella. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 95–97.)

Käytännössä tässä tutkimuksessa avoimien kysymysten vastaukset koodataan sen mukaan, mitä vastauksista nousee esiin, kuitenkin hyödyntäen jakolinjateorioiden sekä aikaisemman tutkimuksen mukaista jakolinjajaottelua. Vastausten sisältöjä analysoimalla pyritään toisaalta tarkastelemaan, vastaavatko sisällöt kvantitatiivisessa osiossa esiin nousseita näkemyksiä ja toisaalta syventämään näkemyksiä tulevaisuuden puolueista. Lisäksi tarkoituksena on havainnoida, nouseeko laadullisen analyysin yhteydessä esiin sellaisia uusia jakolinjoja, joita ei kyselytutkimuksen kysymyksissä ole huomioitu.

3.3. Aineiston kuvailu

Tutkimukseen vastasi yhteensä 160 politiikan tutkimuksen tai valtio-opin opiskelijaa sellaisista suomalaisista yliopistoista, joissa näitä oppiaineita opetetaan. Yhteensä 45 % vastaajista opiskelee Turun yliopistossa: 37,5 % vastaajista on valtio-oppia Turun yliopistossa pääaineenaan opiskelevia, kun taas 7,5 % on ensimmäisen vuoden opiskelijoita, eli heillä ei vielä vastaushetkellä ole ollut valittuna pääainetta valtio-opin ja poliittisen historian väliltä. Toiseksi suurin osuus vastaajista (23,2 %) on Helsingin yliopistosta. Kolmanneksi eniten vastaajia on Jyväskylän yliopistosta (13,1 %), kun taas 10 % vastaajista opiskelee Lapin yliopistossa. Vähiten vastaajia on Tampereen yliopistosta (8,7 %). Koska yli kolmasosa vastaajista on Turun yliopiston opiskelijoita, samalla kun vain alle 10 % vastaajista on Tampereen yliopistosta, on aineisto hieman vinoutunut. Nämä yli- ja aliedustavuudet onkin jokseenkin oleellista huomioida tutkimuksen tulosten tulkinnan yhteydessä.

51,9 % kaikista vastaajista on kandidivaiheen opiskelijoita, kun taas 48,1 % suorittaa maisterin tutkintoa. Näin ollen kyselyyn vastasi melko tasaisesti sekä ylemmän että alemman korkeakoulututkinnon suorittavia politiikan tutkimuksen tai valtio-opin opiskelijoita. Eniten vastaajia on 4. vuoden opiskelijoiden joukossa (19,4 %), seuraavaksi eniten 5. vuoden opiskelijoiden joukossa (18,7 %) ja kolmanneksi eniten 2. vuoden opiskelijoiden joukossa (18,1 %). Suurin osa vastaajista (93,1 %) on 1.–6. vuoden opiskelijoita, ja vain 1,3 % vastaajista on 8.vuoden opiskelija tai opiskellut sitä kauemmin.

Suurin osa vastaajista (88,1 %) on syntynyt vuosien 1992 ja 2000 välillä, joten on täten 20–28-vuotiaita. Näin ollen tutkimuksen alussa esitelty oletus alle 29-vuotiaiden opiskelijoiden merkittävän enemmistön heijastumisesta kyselyyn vastanneiden joukossa toteutuu. Eniten vastaajia on syntynyt vuosina 1997 (13,8 %), 1996 (13,1 %) ja 1994 (13,1 %). Vain 9 vastaajista on syntynyt 80-luvulla (5,6 %). Nuorimmat neljä vastaajaa ovat syntyneet vuonna 2001: he edustavat 2,5 %:a vastaajista. Vastaajien sukupuolen osalta voidaan todeta, että 50 % vastaajista on naisia ja 45 % miehiä. 1,2 % vastaajista on muunsukupuolinen, ja 1,3 % vastaajista ei halua määrittellä sukupuoltaan. 2,5 % vastaajista ei halunnut sanoa, mitä sukupuolta edustaa. 96,9 % vastaajista puhuu äidinkielenään suomea, 0,6 % ruotsia ja 2,5 % jotain muuta kieltä.

21,2 % vastaajista katsoo kuuluvansa Suomessa johonkin vähemmistöryhmään. Vähemmistöryhmään kuuluvista 64,7 % kokee kuuluvansa seksuaali- ja/tai

sukupuolivähemmistöön ja 20,6 % uskonnolliseen vähemmistöön, jotka ovat kyselyyn vastanneiden joukossa eniten edustettuina olevat vähemmistöryhmät. 14,7 % vähemmistöryhmiin kuuluvista vastaajista kuuluu kielelliseen vähemmistöön, ja saman verran katsoo kuuluvansa etniseen vähemmistöön. Kulttuurivähemmistöön katsoo kuuluvansa 11,8 % vähemmistöryhmiin kuuluvista vastaajista, kun taas vaihtoehdon ”muu vähemmistö” valitsi 14,7 %.

Opiskelijoita pyydettiin kyselylomakkeessa valitsemaan valmiiksi luetelluista arvoista itselleen kolme tärkeintä. Arvo, jonka yli puolet vastaajista (53,1 %) valitsi itselleen tärkeäksi, on tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Seuraavaksi eniten valintoja kohdistuu arvoon ihmisoikeudet (46,9 % vastaajista valitsi tämän itselleen tärkeäksi), ja kolmanneksi valituin arvo on oikeudenmukaisuus (46,3 %). Moni valitsi myös kestävä kehityksen, ympäristönsuojelun sekä sivistyksen itselleen tärkeäksi arvoksi. Vähiten valintoja kohdistuu yrittäjyyteen, paikallisuuteen, monikulttuurisuuteen ja maaseudun elinvoimaisuuteen: jokaisen näistä on valinnut tärkeäksi vain kaksi henkilöä.

Kyselylomakkeessa kysyttiin myös vastaajien poliittista orientaatiota vasemmisto-oikeisto -asteikolla välillä 0–10. Kun muuttujat luokitellaan uudelleen kolmeen luokkaan, voidaan todeta 43,8 %:n vastaajista identifioivan itsensä vasemmistoon, kolmasosan keskustaan ja loppujen reilu 23 %:n oikeistoon. Vastaavasti kysyttäessä samanlaisella asteikolla, kuinka lähellä vastaaja katsoo olevansa näkemyksiltään eri puolueita (10 = hyvin lähellä; 1 = hyvin kaukana), saavat korkeimmat keskiarvot Vihreä liitto (ka = 6,3), Suomen Sosiaalidemokraattinen puolue (ka = 5,5) sekä Vasemmistoliitto (ka = 4,8). Kyselyyn vastanneiden voidaan täten sanoa orientoituvan akselilla enemmän vasemmalle kuin oikealle. Perussuomalaisten saama keskiarvo on pienin: 1,7.

Poliittisen orientaation lisäksi opiskelijoilta kysyttiin, mitä puoluetta he äänestivät viimeksi eduskuntavaaleissa vuonna 2019 ja jos eduskuntavaalit pidettäisiin nyt, mitä puoluetta he äänestäisivät. 41,3 % vastaajista äänesti viime eduskuntavaaleissa Vihreää liittoa, kun taas seuraavaksi eniten äänestettiin Kansallista kokoomusta (21,9 %). Kolmanneksi eniten äänestettiin Vasemmistoliittoa 11,9 %:n edustuksella. Näin ollen vastaajista noin ¾ äänesti jotain näistä kolmesta puolueesta. Kun tarkastellaan opiskelijoiden vastauksia kysymykseen, mitä puoluetta he äänestäisivät eduskuntavaalien ollessa nyt, ovat vastaukset tasaisemmin hajautuneet eri puolueiden välille Vihreän liiton saadessa jälleen kuitenkin eniten kannatusta.

Puoluekantaa kysyttäessä 50 % vastaajista sanoo puoluekantansa olevan melko vakiintunut, kun taas noin neljäsosan puoluekanta ei ole kovinkaan vakiintunut. Täysin vakiintunut puoluekanta on noin 13 %:lla vastaajista. Mielenkiintoinen havainto onkin, että 18,1 % vastaajista on jonkin poliittisen puolueen jäsen; näin ollen puoluejäsenyys ei selvästikään kerro täysin vakiintuneesta puoluekannasta. Iso enemmistö puoluejäsenyyden omaavista kuuluu joko Kansalliseen kokoomukseen (34 %) tai Vihreään liittoon (34 %).

Ennen varsinaisia tutkimuskysymykseen keskittyviä väittämiä kyselyssä tiedusteltiin, mitä mieltä vastaajat ovat erilaisista puolueita koskevista väitteistä. Yhtenä silmiinpistävämpänä huomiona nostettakoon vastaajien lähes yksimielinen näkemys siitä, että hallituskokoonpanolla on väliä, sillä harjoitettava politiikka muuttuu hallituskokoonpanon mukaan: yhteensä 95 % vastaajista oli väitteen kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Näin korkeaan samanmielisyyteen väitteen kanssa saattaa vaikuttaa politiikan tutkimuksen opiskelijoiden syvempi ymmärrys poliittisista prosesseista verrattuna niihin, jotka eivät opiskele tai työskentele läheisesti poliittisten kysymysten äärellä. Muita opiskelijoiden näkemyksiä puolueista voidaan tiivistää toteamalla, että iso osa vastaajista ei näe puolueiden olevan joustavia organisaatioita (61,2 %) tai lähellä tavallista kansalaista (60,7 %). Huomattavan moni on myös eri mieltä väitteen ”*puolueiden vaalilupauksiin voi luottaa*” kanssa (69,4 %).

4. Analyysi

Tutkimuksen analyysiosio etenee seuraavasti: ensin tarkastellaan kuvailevien menetelmien avulla opiskelijoiden näkemyksiä Suomen puolueiden tulevaisuudesta yleisemmällä tasolla. Tämä sisältää aineiston kuvailua sellaisten kysymysten osalta, joissa pyydettiin vastaajaa arvioimaan puolueiden roolia tulevaisuuden yhteiskunnassa. Vastausten analysoinnilla pyritään osaltaan vastaamaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen (*Millaisia tulevaisuuskuvia Suomessa opiskelevilla politiikan tutkimuksen opiskelijoilla on Suomen puolueista erityisesti jakolinjateorioiden valossa tarkasteltuna?*) sekä samalla taustoittamaan syvemmin opiskelijoiden näkemyksiä puolueista analyysin seuraavia osioita varten.

Varsinaisesti tutkielman teoriaosuuteen kytkeytyvään analyysiin sekä spesifimmin ensimmäiseen tutkimuskysymykseen päästään, kun analysoidaan opiskelijoiden näkemyksiä tulevaisuuden puolueita jakavista tekijöistä. Myös näitä näkemyksiä tarkastellaan ensimmäiseksi kuvailevien

menetelmien avulla. Analyysin seuraavassa vaiheessa tulevaisuuden puolueiden taustalla vaikuttaviin jakolinjoihin liittyviä näkemyksiä tarkastellaan pääkomponenttianalyysillä: tarkoituksena on pyrkiä tiivistämään aineistoa niin, että keskenään vahvasti korreloivista väittämistä voidaan muodostaa summamuuttujia jatkoanalyysia varten. Summamuuttujien muodostamisen jälkeen oleellisimpia jakolinjoja sekä valittuja selittäviä muuttujia tarkastellaan ristiintaulukoinnin avulla.

Tutkielman toiseen tutkimuskysymykseen (*Mitkä tekijät kohderyhmän keskuudessa vaikuttavat näihin tulevaisuuskuviin?*) päästään analyysin seuraavassa vaiheessa, jossa tarkastellaan logistisen regressioanalyysin avulla, mitkä selittävästä muuttujista selittävät parhaiten suhtautumista esiteltyihin jakolinjoihin tulevaisuuden puoluejärjestelmien jakajina. Analyysin viimeinen vaihe koostuu tutkielman laadullisesta analyysistä, jossa tarkastellaan teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin opiskelijoiden avovastauksia siitä, millaisen yhteiskunnallisen kysymyksen ympärille voisi 15 vuoden kuluttua olla Suomessa rakentunut uusi puolue.

4.1. Opiskelijoiden tulevaisuuskuvia puolueiden roolista sekä puoluejärjestelmän jakolinjoista

Tarkastellaan ensimmäiseksi opiskelijoiden tulevaisuuskuvia Suomen puolueista puolueiden yhteiskunnallisen roolin näkökulmasta. Vastausten jakaumat Likert-asteikolla on koottu taulukkoon 1, josta nähdään, että vain 9,4 % vastaajista on samaa mieltä väitteen ”*puolueiden rooli politiikan tekijöinä on merkittävämpi kuin tällä hetkellä*” kanssa. 73,7 % vastaajista on väitteen kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä. Vastaavasti kysyttäessä opiskelijoiden näkemyksiä väitteestä ”*puolueiden rooli politiikan tekijöinä on kasvanut suhteessa muuhun kansalaisvaikuttamiseen*” ei yksikään opiskelijoista ole väitteen kanssa täysin samaa mieltä, ja vain 6,3 % on sen kanssa jokseenkin samaa mieltä. 80,6 % vastaajista päinvastoin näkee kehityssuunnan epätodennäköisenä. Lisäksi puolet vastaajista näkee, että niin sanotuilla yhden asian liikkeillä tulee 15 vuoden kuluttua olemaan puolueita oleellisempi rooli politiikan tekijöinä.

Taulukko 1. Näkemykset Suomen puolueiden yhteiskunnallisesta roolista 15 vuoden kuluttua, N = 160.

15 vuoden kuluttua...	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	Yhteensä
puolueiden rooli politiikan tekijöinä on merkittävämpi kuin tällä hetkellä.	1	14	27	101	17	160
	0.6%	8.8%	16.9%	63.1%	10.6%	100 %
puolueiden rooli yksilöiden vaikuttamisen ja tavoitteiden edistämisen paikkana korostuu.	5	31	22	85	17	160
	3.1%	19.4%	13.8%	53.1%	10.6%	100 %
puolueiden rooli politiikassa ei ole muuttunut.	6	34	18	80	22	160
	3.8%	21.3%	11.3%	50.0%	13.8%	100 %
puolueiden rinnalle nousee muita merkittäviä paikkoja, joissa tehdään politiikkaa.	46	97	8	7	2	160
	28.8%	60.6%	5.0%	4.4%	1.3%	100 %
niin sanotuilla yhden asian liikkeillä on puolueita oleellisempi rooli politiikan tekijöinä.	14	66	34	35	11	160
	8.8%	41.3%	21.3%	21.9%	6.9%	100 %
puolueiden rooli politiikan tekijöinä on kasvanut suhteessa muuhun kansalaisvaikuttamiseen.	0	10	21	104	25	160
	0.0%	6.3%	13.1%	65.0%	15.6%	100 %
puolueet pyrkivät erottautumaan toisistaan enemmän kuin tällä hetkellä.	16	89	22	26	7	160
	10.0%	55.6%	13.8%	16.3%	4.4%	100 %
puoluekenttä on ideologisesti hajanaisempi.	28	79	19	31	3	160
	17.5%	49.4%	11.9%	19.4%	1.9%	100 %
niin sanotut yhden asian liikkeet vaikuttavat vahvemmin politiikkaan.	25	90	25	16	4	160
	15.6%	56.3%	15.6%	10.0%	2.5%	100 %
poliittinen vaikuttaminen on kasautunut yhä selkeämmin yhteiskunnan parempiosaisten etuoikeudeksi.	15	47	28	64	6	160
	9.4%	29.4%	17.5%	40.0%	3.8%	100 %
muut politiikan teon paikat, kuten media, kansalaisyhteiskunta, internet ja/tai suuryritykset nousevat merkittävämmiksi politiikan teon paikoiksi kuin puolueet.	38	78	22	21	1	160
	23.8%	48.8%	13.8%	13.1%	0.6%	100 %
puolueet ovat ideologisesti yhä lähempänä toisiaan.	3	31	30	80	16	160
	1.9%	19.4%	18.8%	50.0%	10.0%	100 %
eduskunnassa edustettuina olevien puolueiden määrä on kasvanut.	6	58	37	49	10	160
	3.8%	36.3%	23.1%	30.6%	6.3%	100 %
puolueet ovat profiloituneet selkeämmin aktiivisten ja vahvojen osallistumisryhmien intressien ajajiksi.	10	84	41	23	2	160
	6.3%	52.5%	25.6%	14.4%	1.3%	100 %

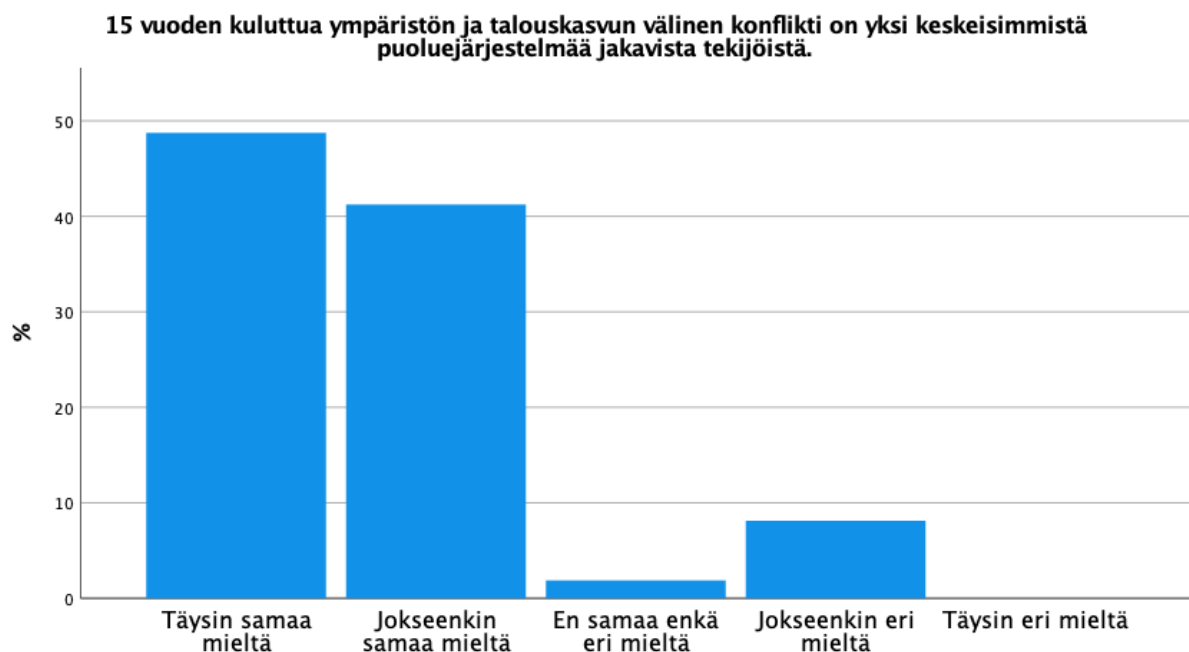
Kysyttäessä muiden politiikan teon paikkojen, kuten median, kansalaisyhteiskunnan, internetin ja/tai suuryritysten noususta merkittävämmiksi politiikan teon paikoiksi kuin puolueet, ovat opiskelijat pitkälti väitteen kanssa samaa mieltä (23,7 % täysin samaa mieltä ja 48,8 % jokseenkin samaa mieltä). Vielä enemmän kannatusta saa väite, jonka mukaan puolueiden rinnalle nousee muita merkittäviä paikkoja, joissa tehdään politiikkaa: lähes 90 % vastaajista on väitteen kanssa jokseenkin tai täysin samaa mieltä. Opiskelijat näyttävät siis olevan sitä mieltä, että puolueiden merkitys politiikan teon paikkana ei tule ainakaan kasvamaan. Huomionarvoista on kuitenkin se, että 63,8 % vastaajista on eri mieltä väitteen ”*puolueiden rooli politiikassa ei ole muuttunut*” kanssa.

Koska vastauksista voidaan tulkita, ettei puolueiden rooli politiikan tekijöinä tai paikkoina opiskelijoiden enemmistön mielestä tule kasvamaan, on oleellista kysyä, kuinka puolueiden rooli politiikassa sitten tulee muuttumaan? Vastaukset voivat implikoida esimerkiksi siitä, että muiden poliittisten toimintamuotojen nähdään nousevan puolueiden rinnalle, mikä vähentäisi puolueiden roolia politiikan tekijänä tai paikkana ainakin suhteessa tilanteeseen, jossa näillä uudemmilla toimintamuodoilla ei ollut vahvaa roolia. Vaikka tutkimuksessa ei tämän syvemmin perehdytä opiskelijoiden näkemyksiin puolueiden roolista yhteiskunnassa, perustelisi aiempi tutkimus nuorten kiinnostuksesta uusiin poliittisiin osallistumismuotoihin tällaista tulkintaa. Esimerkiksi kuluttamisen, media-aktivismin sekä uusien poliittisten liikkeiden nähdään kuuluvan nuorten uusiin poliittisiin toimintamuotoihin, mikä samalla tarkoittaa, että nuoret kiinnittyvät hoitamaan yhteisiä asioita edustuksellisesta demokratiasta poikkeavalla tavalla (ks. esim. Bessant ym. 2016, 278–280). Lisäksi näkemykset muiden merkittävien politiikan teon paikkojen noususta puolueiden rinnalle tukevat tällaista tulkintaa (taulukko 1).

Kolmas huomio taulukkoon 1 nostetuista tuloksista liittyy opiskelijoiden näkemyksiin puoluekentän hajanaisuudesta. 66,9 % vastaajista on täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että puoluekenttä tulee 15 vuoden kuluttua olemaan ideologisesti hajanaisempi verrattuna nykyhetkeen. Lähes saman verran vastaajia näkee puolueiden tulevaisuudessa pyrkivän erottautumaan toisistaan enemmän kuin tällä hetkellä. Vastaavasti 60 % vastaajista on jokseenkin tai täysin eri mieltä väitteen ”*puolueet ovat ideologisesti yhä lähempänä toisiaan*” kanssa. Näin ollen opiskelijoiden enemmistö näyttäisi pitävän puolueiden väliseen hajanaisuuteen ja polarisaatioon liittyvää nykytrendiä myös tulevaisuuskuvana. Vastaukset voivat viitata myös näkemyksiin puoluekentän yhä jatkuvasta pirstaloitumisesta. Tätä tulkintaa

tukisi ainakin se, että 40 % vastaajista näkee eduskunnassa edustettuina olevien puolueiden määrän kasvavan tulevaisuudessa.

Tarkastellaan seuraavaksi opiskelijoiden näkemyksiä tulevaisuuden puoluejärjestelmän keskeisimmistä jakolinjoista. Yksi oleellisimmista huomioista on se, että 90,1 % vastaajista on täysin tai jokseenkin samaa mieltä sen kanssa, että ympäristön ja talouskasvun välinen konflikti tulee olemaan yksi keskeisimmistä puoluejärjestelmää jakavista tekijöistä 15 vuoden kuluttua (kuvio 1). Lähes puolet (48,8 %) vastaajista on väitteen kanssa täysin samaa mieltä. Nämä suhteellisen korkeat prosenttiosuudet tekevät jakolinjasta opiskelijoiden näkemysten mukaan kaikkein todennäköisemmän tulevaisuuden jakolinjan. Kukaan opiskelijoista ei ollut väitteen kanssa täysin eri mieltä. Havainto on looginen ottaen huomioon aiempien tutkimusten tulokset, joiden mukaan nuoret ovat motivoituneimpia ilmastonmuutoksen torjunnassa, millä lienee vaikutusta siihen, kuinka vahvana tulevaisuuden jakolinjana kysymys nähdään. Esimerkiksi viimeisimmässä eduskuntavaalitutkimuksessa (2019) nuoret nostivat ilmastonmuutokseen ja ympäristöön liittyvät kysymykset tärkeimmäksi teemaksi merkittävästi useammin kuin vanhemmat ikäryhmät (mt., 156).

Kuvio 1. Opiskelijoiden näkemykset ympäristön ja talouskasvun välisen konfliktin keskeisyydestä puoluejärjestelmää jakavana tekijänä 15 vuoden kuluttua, N=160 (% vastaajista).

Muita jakolinjoja, jotka opiskelijat näkevät todennäköisimmin jakavan puolueita 15 vuoden kuluttua, ovat vastakkainasettelu liberaalien ja konservatiivisten arvojen edustajina, vähemmistöjen oikeuksien puolustaminen, yhteiskunnan tarpeiden ja yksilön oikeuksien välinen ristiriita, ilmastonmuutokseen suhtautuminen sekä maahanmuuttoon suhtautuminen. Näiden jakolinjakysymysten vastausten jakaumat on koottu taulukkoon 2. Kaikkien näiden väitteiden kohdalla useampi kuin 2/3 on jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että kysymykset tulevat olemaan merkittäviä puoluejärjestelmän jakajia tulevaisuudessa. Kaikkien kyseisten väittämien voidaan nähdä linkittyvän GAL-TAN -ulottuvuuteen. Osan väitteistä voidaan myös olettaa korreloivan keskenään suhteellisen voimakkaasti. Tätä tarkastellaan tutkimuksen seuraavassa vaiheessa pääkomponenttianalyysin yhteydessä.

Taulukko 2. Jakolinjat, joiden todennäköisimmin nähdään jakavan puolueita 15 vuoden kuluttua (pois lukien ympäristö vs. talouskasvu), N = 160.

15 vuoden kuluttua...	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	Yhteensä
Puolueiden välinen vastakkainasettelu konservatiivisten ja liberaalien arvojen edustajina korostuu.	54	78	15	12	1	160
	33.8%	48.8%	9.4%	7.5%	0.6%	100 %
Vähemmistöjen oikeuksien puolustaminen jakaa puoluejärjestelmää.	34	96	11	17	2	160
	21.3%	60.0%	6.9%	10.6%	1.3%	100 %
Yhteiskunnan tarpeiden ja yksilön oikeuksien välinen ristiriita on yksi puoluejärjestelmän keskeisimpiä	42	79	20	19	0	160
	26.3%	49.4%	12.5%	11.9%	0.0%	100 %
Ilmastonmuutokseen suhtautuminen on yksi keskeisimmistä puoluejärjestelmää jakavista tekijöistä.	57	63	11	22	7	160
	35.6%	39.4%	6.9%	13.8%	4.4%	100 %
Maahanmuuttoon suhtautuminen on yksi puoluejärjestelmän keskeisimmistä vedenjakajista.	39	80	16	21	4	160
	24.4%	50.0%	10.0%	13.1%	2.5%	100 %

Jakolinjat, joiden opiskelijat eivät näe voimakkaasti jakavan puoluejärjestelmää tulevaisuudessa, koskevat ruotsin kieleen ja suomenruotsalaisten asemaan liittyviä näkemyksiä sekä uskontoon liittyviä kysymyksiä. Ensimmäisenä mainitun väitteen kohdalla 88,1 % vastaajista on väitteen

kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä, kun taas uskontoon liittyvien näkemysten kohdalla vastaava prosenttiluku on 71,2 %. Tässä vaiheessa lienee oleellista pohtia, millaisena opiskelijat ovat tulkinneet uskontoon liittyvät puolueita jakavat kysymykset. Kuten tutkielman teoriaosuudessa aiemmin todettiin, voidaan uskontoon liittyvä tulevaisuuden konflikti nähdä erityisesti uskonnon edustamien perinteisten arvojen sekä niitä vastustavien välisenä konfliktina. Tätä ajatusta mittaavien muuttujien korrelaatiota tullaan myös tarkastelemaan myöhemmin pääkomponenttianalyysin yhteydessä.

Kuten jakolinjateorioita käsittelevässä osuudessa tuotiin esiin, Jussi Westisen (2015) mukaan 2000-luvun Suomessa on havaittavissa kolme niin sanottua vanhaa jakolinjaa: kielikysymyksen, asuinalueen ja luokkajaon varaan rakentuneet ristiriitaisuudet. Näistä kielikysymykseen liittyvä konflikti ei saa opiskelijoiden arvioissa suurta kannatusta tulevaisuuden jakolinjana. Kaupungin ja maaseudun välisen konfliktin osalta näkemykset ovat tasaisemmin jakautuneita: 42,5 % on jakolinjan korostumisen kanssa jokseenkin samaa mieltä, mutta toisaalta 31,3 % opiskelijoista on sen kanssa jokseenkin eri mieltä. Luokkajaon osalta jakauma on myös tasaisempi kuin kielikysymyksen kohdalla 60,6 prosentin kuitenkin nähdessä jakolinjan merkityksen oleellisena tulevaisuudessa.

4.2. Pääkomponenttianalyysi ja summamuuttujien muodostaminen

Pääkomponenttianalyysin avulla pyritään löytämään muuttujien joukosta yhteisiä ulottuvuuksia, ja analyysin tarkoituksena on jäsentää sekä tiivistää aineistoa helpommin tulkittavaan muotoon kuitenkin säilyttäen mahdollisimman paljon informaatiota. Pääkomponenttianalyysia käytetään vähentämään muuttujien määrää hallittavammaksi; mikäli muuttujat korreloivat tarpeeksi, voidaan niitä yhdistämällä päästä myös multikollineaarisuuden ongelmasta eroon. Analyysin perustumisella muuttujien välisiin korrelaatioihin tarkoitetaan sitä, että samaan uuteen muuttujaan yhdistyvät alkuperäisistä muuttujista ne, joihin on vastattu samansuuntaisesti. (Tähtinen ym. 2020, 215–218.) Pääkomponenttianalyysin tavoitteena on muodostaa sellainen matemaattinen ratkaisu, jossa joukko pääkomponentteja kykenee selittämään riittävän suuren osuuden muuttujien sisältämästä kokonaisvaihtelusta (mt., 213).

Tutkimuksessa tulevaisuuden puolueiden taustalla vaikuttaviin jakolinjoihin liittyviä näkemyksiä on kysytty 5-portaisella Likert-asteikolla, mikä mahdollistaa hyvin pääkomponenttianalyysin teon. Analyysiin valittiin lähes kaikki kyselyssä puolueiden välisiä eroavaisuuksia eli

mahdollisia tulevaisuuden jakolinjoja mittaavat muuttajat. Muuttujista Nato-keskustelua mittaava kysymys on kuitenkin jätetty analyysistä pois, sillä Venäjän hyökättyä Ukrainaan keväällä 2022 Suomen Nato-jäsenyysprosessi eteni vauhdilla, eikä kysymys Nato-keskustelusta keskeisenä puoluejärjestelmää jakavana tekijänä tämän seurauksena ole enää oleellinen. Kysymyksen muotoilu oli seuraava:

”Ajatellessasi puolueiden välisiä eroavaisuuksia 15 vuoden kuluttua, mitä mieltä olet seuraavista väittämistä verrattuna nykyhetkeen? 15 vuoden kuluttua...”

Pääkomponenttianalyysissä rotaatio päätettiin tehdä suorakulmaisen eli niin sanotun varimax-ratkaisun mukaisesti. Menetelmässä pääkomponentit ovat riippumattomia toisistaan eli ne eivät korreloi keskenään, ja pääkomponentin sisällä olevien muuttujien latausten vaihtelu saadaan mahdollisimman suureksi (Tähtinen ym. 2020, 217). Varimax-ratkaisu näin ollen helpottaa pääkomponenttien tulkintaa. Analyysissä otetaan huomioon vain lataukset, jotka ovat saaneet suuremman latausarvon kuin 0.3, jota tyypillisesti pidetään merkittävän latauksen rajana.

Pääkomponenttianalyysia tarkasteltaessa esiin nousee seitsemän ulottuvuutta, kuten taulukosta 3 havaitaan. Analyysin rotaatiomatriisi osoittaa, että muuttajat latautuvat seitsemälle eri pääkomponentille osittain teoreettisen viitekehysten sekä tutkijan odotusten mukaisesti sisältäen kuitenkin muutamia ei-odotettuja latauksia. Ensimmäinen pääkomponentti sisältää ilmastonmuutokseen, ympäristöön sekä näiden ja talouskasvun väliseen konfliktiin liittyvät muuttajat, toisen komponentin käsittäessä yhteiskuntaluokkien välisiin konflikteihin liittyvät kysymykset. Tässä yhteydessä yhteiskuntaluokat nähdään Max Weberin näkemyksen mukaisesti statuspohjaisina luokka-asemina: Weberin luokkateoriassa kaikki yhteiskunnalliset jaot eivät liity taloudellisiin suhteisiin, vaan esimerkiksi ammatin, koulutuksen tai tulojen kautta saavutettuun asemaan (Weber 1956). Eliitin ja kansan välinen jakolinja taas voidaan nähdä yhteiskuntaluokkajaon polarisoituneimpana muotona.

Kolmas pääkomponentti sisältää kansalaisten ominaisuuksiin, kuten sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvät muuttajat sekä uskontoon kytkeytyvän konfliktin ja kaupunki – maaseutu -jakolinjan. Muuttujien latautuminen samalle pääkomponentille ei sinällään ole yllättävää, mutta on oleellista tarkastella esimerkiksi reliabiliteetti laskemalla, kannattaako muuttujista muodostaa yhteistä summamuuttujaa jatkoanalyysia varten. Kuten jakolinjateorioita esiteltäessä todettiin, Jussi Westisen mukaan nimenomaan uskontoon ja sukupuoleen perustuvat

konfliktit ovat mahdollisia nousevia jakolinjoja. Uskontoon perustuva jakolinja johtuu pitkälti evankelisluterilaiseen kirkkoon kuuluvien ja kirkon auktoriteettia sekä sen suhtautumista seksuaalivähemmistöihin kritisoivien välisestä vastakkainasettelusta, minkä vuoksi näiden muuttujien latautuminen samalle komponentille on perusteltua.

Taulukko 3. Jakolinjamuuttujien jakautuminen eri pääkomponenteille (latausarvo > 0.3).
Pääkomponenttianalyysi.

Muuttujat	Ulo t t u v u u s						
	1	2	3	4	5	6	7
Ilmastonmuutokseen suhtautuminen	.799						
Kysymys energian tuotannosta ja ydinvoimasta	.618						
Ympäristön ja talouskasvun välinen konflikti	.496						.399
Sosiaalinen luokka		.822					
Koulutusasteen mukaiset ryhmäidentiteetit		.781					
Eliitin ja kansan välinen ristiriita		.554					
Suurten ikäluokkien ja uudempien sukupolvien välinen vastakkainasettelu	.392	.453					
Kansalaisten ominaisuudet, kuten sukupuoli, etninen ryhmä tai seksuaalisuus			.711				
Eri sukupuolten edustajat			.587				
Kaupungin ja maaseudun vastakkainasettelu			.557	-.417			
Uskontoon liittyvät kysymykset			.523			.375	
Puolueiden välinen vastakkainasettelu on vähäisempää				-.794			
Vastakkainasettelu konservatiivisten ja liberaalien arvojen välillä				.624			
Maahanmuuttoon suhtautuminen	.310		.339	.458			
Vastakkainasettelu talouspoliittisissa kysymyksissä (kuten julkisen vallan rooli markkinatalouden säätäjänä) piestä					-.793		
Puolueiden talouspoliittiset kannanotot korostuvat					.777		
Suhtautuminen ylikansalliseen yhteistyöhön (kuten EU)	.367				.384		
Suhtautuminen Venäjään				.311		.728	
Ruotsinkieleen ja suomenruotsalaisten asemaan liittyvät näkemykset						.643	
Yhteiskunnan tarpeiden ja yksilön oikeuksien välinen ristiriita							.798
Vähemmistöjen oikeuksien puolustaminen			.445				.484

Neljäs pääkomponentti koostuu konservatiivisten ja liberaalien arvojen välisestä konfliktista sekä maahanmuuttoon suhtautumista kuvaavasta muuttujasta. Lisäksi puolueiden välisen vastakkainasettelun lisääntymistä edustava muuttuja on latautunut komponentille voimakkaasti (itseisarvo 0,794). Vaikka kysymys kuvaa puolueiden välistä vastakkainasettelua yleisesti, voidaan pääkomponenttianalyysin tuloksista tulkita, että vastaajat kenties yhdistävät puolueiden välisen vastakkainasettelun voimakkuuden juuri liberaalien ja konservatiivisten arvojen vastakkainasetteluun sekä kysymykseen maahanmuutosta. Kuten teoriaosuudessa aiemmin todettiin, kytkeytyvät edellä mainitut jakolinjat vahvasti keskusteluun identiteettipolitiikasta, jonka uuden muodon tulkitaan olevan myös oikeistopopulismin takana. Oikeistopopulistisille puolueille onkin tyypillistä etnonationalismi ja maahanmuuttovastaisuus (Luo 2017, 409). Koska maahanmuuton voidaan nähdä nousseen keskeiseksi ja polarisoivaksi poliittiseksi kysymykseksi, johon uudempi identiteettipolitiikka on vahvasti kytköksissä, ei kyseinen jakolinja hieman tarkemman tarkastelun jälkeen ole lainkaan yllättävä.

Viides pääkomponentti koostuu talouteen liittyvistä kysymyksistä, mikä voidaan tulkita vasemmisto-oikeisto -jakolinjaksi etenkin, koska Suomessa jakolinjan on havaittu korreloivan nimenomaan taloudellisten arvojen kanssa, kuten jakolinjoja avaavassa teoriaosuudessa aiemmin todettiin. Kuudes pääkomponentti sisältää kysymykset suhtautumisesta Venäjään sekä ruotsin kieleen ja suomenruotsalaisten asemaan Suomessa. Viimeinen eli kuudes komponentti taas koostuu muuttujista, jotka kuvaavat yhteiskunnan tarpeiden ja yksilön oikeuksien välistä ristiriitaa sekä vähemmistön oikeuksien puolustamista. Tämä on teorian valossa jokseenkin yllättävää, sillä kysymyksellä yhteiskunnan tarpeista ja yksilön oikeuksista haettiin enemmän ilmastonmuutokseen kytkeytyvää ajattelutapaa. Kysymys suhtautumisesta ylikansalliseen yhteistyöhön (kuten EU) latautuu suhteellisen heikosti komponenteille 1 ja 5, minkä lisäksi myöskään teoria ei vahvasti tue kyseisen muuttujan sisällyttämistä jompaankumpaan summamuuttujaan. Tämän vuoksi kyseistä muuttujaa ei lasketa mukaan minkään pääkomponentin reliabiliteettikertoimen laskentaan.

Pääkomponenttianalyysissa kullekin komponentille voidaan laskea ominaisarvo, joka edustaa määrää, jonka pääkomponentti pystyy selittämään muuttujien vaihtelusta. Suuri ominaisarvo kertoo ulottuvuuden tärkeydestä minimiarvon ollessa yksi. Jos ominaisarvo ylittää raja-arvon, on kyseinen pääkomponentti onnistunut perustehtävässään eli pienentämään muuttujien lukumäärää. (Tähtinen ym. 2020, 215–216.) Analyysistä havaitaan, että seitsemän pääkomponenttia saavat ominaisarvokseen yli 1. Ensimmäisen eli ilmastonmuutoksen ja

taloudellisen kasvun välistä konfliktia kuvaavan pääkomponentin selitysaste on 15,2 %, kun taas kaikkien seitsemän pääkomponentin ratkaisu selittää yhteensä 57,6 % kaikkien valittujen muuttujien vaihtelusta. Ihmistieteissä kokonaisselityksen aste on yleensä noin 50 %:n tasolla (Jokivuori & Hietala 2007, 98), joten saatua tulosta voidaan pitää hyvänä.

Aineiston sopivuutta pääkomponenttianalyysiin voidaan tarkastella Kaiser-Meyer-Olkin -indeksin avulla. Kuten taulukosta 4 nähdään, saadaan testin arvoksi 0,618, minkä perusteella aineiston voidaan sanoa sopivan pääkomponenttianalyysiin. KMO-testin kriteeriarvoksi on usein määritelty 0,5, jonka ylittyessä muuttujien välistä korrelaatiota voidaan selittää muiden muuttujien avulla (mt., 96). Pääkomponenttianalyysin käyttöä puoltaa myös Bartlettin sfäärisyystestiin pieni p-arvo ($p < 0,001$). Testin pieni p-arvo ilmaisee, että analyysin muuttujien välillä löytyy nollasta poikkeavia korrelaatioita (Tähtinen ym. 2020, 221).

Taulukko 4. KMO ja Bartlettin sfäärisyystesti.

KMO-testi		0.618
Bartlettin sfäärisyystesti	Khiin neliö	564.245
	Vapausasteet	210
	P-arvo	<0.001

Kuten todettu, ei pääkomponenttianalyysin tulkitseminen ole täysin yksiselitteistä. Osa muuttujista ei lataudu komponentille kovin voimakkaasti, vaikka raja-arvo 0,3 ylittyikin, osa muuttujista latautuu useampaan komponenttiin, minkä lisäksi taustalla olevat oletukset sekä teoreettinen viitekehys eivät selitä kaikkien komponenttien syntyä taikka tietyn muuttujan latautumista kyseiselle komponentille. Näin ollen ennen summamuuttujien tekoa on oleellista selvittää kuhunkin pääkomponenttiin parhaiten latautuneiden muuttujien reliabiliteettikertoimet. Reliabiliteettikertoimen avulla voidaan mitata, miten hyvin kuhunkin pääkomponenttiin latautuneet muuttujat mittaavat samaa asiaa. Reliabiliteettikerroin on välillä 0–1: mitä suurempi kertoimen arvo on, sitä homogeenisempi on mittari. Tällä tarkoitetaan sitä, että korkean reliabiliteettikertoimen saanut mittari sisältää vähemmän virhevarianssista johtuvaa vaihtelua kuin matalan arvon saanut. (Tähtinen ym. 2020, 85.) Ennen analyysia kaikki asteikot käännettiin samansuuntaisiksi eli muutamat kielteiset kysymykset niin sanotusti positiivisiksi.

Lasketut reliabiliteettikertoimet paljastavat, että suurimman arvon saavat pääkomponentit kaksi (yhteiskuntaluokkien välinen jakolinja) ja viisi (vasemmisto vs. oikeisto), joiden kerroin on yli

0,6 (taulukko 5). Komponentista kaksi kuitenkin poistettiin suurten ikäluokkien ja uudempien sukupolvien välistä vastakkainasettelua edustava muuttuja, sillä sen poisto paransi hieman pääkomponentin reliabiliteettia, minkä lisäksi sen voidaan katsoa edustavan uudempaa hypoteettisempaa jakolinjaa eikä niinkään yhteiskuntaluokkia niiden perinteisemmässä mielessä. Muuttuja ei myöskään latautunut komponentille kovin vahvasti sen arvon ollessa 0,453. Mittareita voidaankin harkiten parantaa joko poistamalla niistä heikosti toimivia tai lisäämällä niihin uusia muuttujia (Tähtinen ym. 2020, 88). Lisäksi poisto tehtiin pääkomponentin kolme (yhtenäiskulttuuri vs. moniarvoisuus) kaupungin ja maaseudun vastakkainasettelua kuvaavalle muuttujalle, sillä myös tässä muuttujan poisto paransi komponentin reliabiliteettia ja muuttuja latautui suhteellisen tasaisesti kahdelle pääkomponentille. Taulukossa 5 Cronbachin alfa - kertoimet eli reliabiliteetikertoimet ovat ne, jotka on laskettu näiden kahden muuttujan poistojen jälkeen.

Taulukko 5. Summamuuttujat ja niiden yhdenmukaisuus.

Ulottuvuus	1	2	3	4	5
Summamuuttujan nimi	<i>Ilmastonmuutos & ekologiset arvot vs. kasvu ja kulutus</i>	<i>Yhteiskuntaluokkien välinen jakolinja</i>	<i>Yhtenäiskulttuuri vs. moniarvoisuus</i>	<i>Monikulttuurisuus & liberaalit arvot vs. maahanmuuttovastaisuus & konservatiivisuus</i>	<i>Vasemmisto vs. oikeisto</i>
Muuttujat (jotka kuvaavat yhteiskunnallisia konflikteja puolueiden taustalla)	Ilmastonmuutokseen suhtautuminen	Sosiaalinen luokka	Kansalaisten ominaisuudet, kuten sukupuoli, etninen ryhmä tai seksuaalisuus	Puolueiden välinen vastakkainasettelu suurempaa	Vastakkainasettelu talouspoliittisissa kysymyksissä
	Kysymys energian tuotannosta ja ydinvoimasta	Koulutusasteen mukaiset ryhmäidentiteetit	Eri sukupuolten edustajat	Vastakkainasettelu konservatiivisten ja liberaalien arvojen välillä	Puolueiden talouspoliittiset kannanotot korostuvat
	Ympäristön ja talouskasvun välinen konflikti	Eliitin ja kansan välinen ristiriita	Uskontoon liittyvät kysymykset	Maahanmuuttoon suhtautuminen	
Cronbachin alfa - kerroin	0,568	0,623	0,52	0,535	0,631

Komponentit yksi, kolme ja 4 saavat arvoikseen yli 0,5. Komponenttien kuusi ja seitsemän arvot jäävät vain hieman yli 0,3:een (komponentti 6 = 0,363 ja komponentti 7 = 0,331), minkä lisäksi teoreettinen viitekehys ei anna viitteitä siihen suuntaan, että väitteet tulisi yhdistää yhdeksi muuttujaksi, vaikka ne latautuvatkin samalle komponentille, eli korreloivat keskenään. Näin ollen näistä ei muodosteta summamuuttujia. Tilastolliset analyysit toimivatkin tutkijan

apuvälineenä, ja tutkija on aina viime kädessä vastuussa summamuuttujan loogisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta (Tähtinen ym. 2020, 90). Taulukossa 5 on hahmoteltu muodostetut viisi eri summamuuttujaa sekä niiden saamat reliabiliteetikertoimet.

Mainittakoon vielä, että identiteettien ja elämäntyylien pohjalle rakentuvista vastakkainasetteluista koostuvasta GAL-TAN-ulottuvuudesta, joka linkittyy muun muassa seksuaaliseen suuntautumiseen, ympäristöön, vähemmistöjen asemaan ja nationalismiin liittyviin asiakysymyksiin, ei saatu pääkomponenttianalyysillä muodostettua yhtä summamuuttujaa. Tämä havaintona kertonee esimerkiksi siitä, että GAL-TAN-ulottuvuus on laaja kokonaisuus, joka ei itsessään mittaa vain yhtä asiaa, vaan sen sisältämät identiteetti- ja arvokysymykset muodostavat useita ulottuvuuksia, jotka eivät välttämättä korreloi keskenään.

4.3. Tulevaisuuskuvien jakaumat sukupuolen, opintojen vaiheen, poliittisen orientaation ja arvomuuuttujien eri luokissa

Analyysin seuraavassa vaiheessa tarkastellaan ristiintaulukoimalla opiskelijoiden suhtautumista osaan jakolinjoista valittujen selittävien muuttujien kohdalla. Tarkasteluun on valittu ne jakolinjat, jotka pääkomponenttianalyysin ja rehabiliteetikertoimen perusteella muodostettiin summamuuttujiksi. Näiden lisäksi mukaan analyysiin otetaan ylikansallista yhteistyötä, sukupolvien välistä vastakkainasettelua sekä vähemmistöjen oikeuksien puolustamista koskevat jakolinjat, sillä aiemmin todettiin opiskelijoiden näkevän kyseiset jakolinjat tulevaisuudessa merkittävinä.

Selittäviksi muuttujiksi valitaan tässä kohtaa sosiodemografisista muuttujista vastaajan sukupuoli sekä opintojen vaihe, minkä lisäksi muiksi selittäviksi muuttujiksi valitaan poliittinen orientaatio sekä seitsemän opiskelijoiden tärkeimmiksi valitsemaa arvoa. Sukupuoli valitaan yhdeksi selittäväksi muuttujaksi monien poliittisten kysymysten ollessa sukupuolittuneita. Esimerkiksi useissa EVAn arvo- ja asennetutkimuksissa on havaittu miesten painottavan äänestysratkaisussaan enemmän valtiontalouden hoitoa, naisten taas korostaessa sosiaali- ja terveysasioita. Miehet painottavat tiukkaa taloudenpitoa, eivätkä ole yhtä huolissaan ympäristökysymyksistä kuin naiset. miehille turvallisuus on tärkeää naisten keskittyessä ihmisistä huolenpitoon. (ks. esim. Metelinen 2023.) Eurooppalaisissa jälkiteollisissa yhteiskunnissa naisten onkin todettu haluavan edistää poliittisen vasemmiston ajamia

asiakysymyksiä, kuten suurempia tulonsiirtoja hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitämiseksi (Inglehart & Norris 2003, 75–78). Koska monet poliittiset kysymykset ovat sukupuolittuneita, voidaan olettaa, että myös poliittisiin kysymyksiin kytkeytyvissä tulevaisuuden jakolinjoissa on havaittavissa sukupuolten välisiä eroja, vaikka tutkimuksessa ei suoraan selvitetäkään poliittisia asenteita. Opintojen vaihe valitaan yhdeksi selittäväksi muuttujaksi, sillä halutaan selvittää, onko opintojen määrällä vaikutusta siihen, mitkä nähdään tulevaisuuden oleellisina jakolinjoina.

Poliittinen orientaatio valitaan yhdeksi selittävästä muuttujasta, sillä monista tutkimuksista tiedetään poliittisen orientaation olevan yhteydessä eri poliittisiin asenteisiin, kuten esimerkiksi ilmastonmuutosasenteisiin (ks. esim. Gregersen ym. 2020). Tähän perustuen voidaan varovaisesti olettaa, että poliittinen orientaatio vaikuttaa myös tulevaisuusnäkemysten taustalla. Arvot on valittu yhdeksi selittäväksi muuttujaksi tutkimukseen, sillä arvojen rooli tulevaisuuteen suuntautuneessa tutkimuksessa voidaan nähdä vielä korostuneempana kuin yhteiskuntatieteissä yleensä. Tulevaisuuden näkemysten tutkimus on jossain määrin aina myös tulevaisuuden tekemistä sekä siihen ja päätöksentekoon vaikuttamista. (Fowles 1978, 303–304.) Näin ollen voitaneen väittää, että arvojen merkitys tulevaisuuden vaihtoehtojen pohdinnassa on väistämätöntä. Lisäksi arvojen valintaa yhdeksi selittäväksi muuttujaksi voidaan perustella teoriaosuudessa esitellyllä arvojen hiljaisen vallankumouksen teorialla sekä postmateriaalisten arvojen nousulla. Vaikka arvot näkyvät tutkimuksessa vahvasti myös selitettävien jakolinjamuuttujien sisällöissä, on oleellista selvittää, mitkä taustalla olevat arvot mahdollisesti ruokkivat näiden jakolinjojen tulevaisuuden toteutumista.

Ristiintaulukointi kertoo muuttujien välisestä riippuvuudesta sekä niiden jakautumisesta, ja metodia käytetään usein myös hahmottamaan jatkoanalyysin tarpeita. Näin ollen se toimii hyvänä menetelmänä myös muiden metodien tukena. (Tähtinen ym. 2020, 165.) Ristiintaulukointeja käytetään tässä tutkimuksessa yhdessä khiin neliö -testin kanssa: testin avulla voidaan selvittää, johtuvatko ristiintaulukoinnilla osoitetut yhteydet sattumasta, vai ovatko riippuvuudet tilastollisesti merkitseviä. Khiin neliö -testillä ei kuitenkaan voida osoittaa riippuvuuden vahvuutta. Ehdot khiin neliö -testin toimivuudelle ovat muuttujien luokitteluasteikollisuus sekä se, että alle viidesosa odotetuista frekvensseistä on alle viiden ja alle yhden frekvenssejä ei ole ollenkaan. (mt., 166–168.) Ristiintaulukointeja varten useita muuttujia luokiteltiin uudelleen edellä mainitun ongelman välttämiseksi aineiston ollessa suhteellisen pieni (n=160).

Sukupuoli koodattiin 2-luokkaiseksi muuttujaksi (mies ja nainen), muiden luokkien frekvenssien ollessa hyvin pieniä, kun taas opintojen vaihetta kuvaava muuttuja koodattiin 3-luokkaiseksi (1. tai 2. vuoden opiskelija; 3. tai 4. vuoden opiskelija; 5. vuoden opiskelija tai opiskellut pidempään). Myös poliittista orientaatiota kuvaava muuttuja koodattiin 3-luokkaiseksi (arvot 0-3 = vasemmisto, 4-6 = keskusta ja 7-10 = oikeisto). Lisäksi selitettävistä suhtautumista jakolinjaan kuvaavista muuttujista tehtiin 3-luokkaisia yhdistämällä luokat täysin ja jokseenkin samaa mieltä sekä täysin ja jokseenkin eri mieltä keskenään. Ristiintaulukoinneissa taulukoihin on nostettu kunkin jakolinjan kohdalla ne selittävät muuttujat, joiden eri luokissa suhtautumista jakolinjaan kuvaavan muuttujan jakauma on erilainen, ja tämä havainto on tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,05$).

Ilmastonmuutos & ekologiset arvot vs. kasvu ja kulutus

Tarkasteltaessa opiskelijoiden suhtautumista ilmastonmuutoksen ja talouskasvun väliseen konfliktiin (ilmastonmuutokseen suhtautuminen, kysymys energian tuotannosta ja ydinvoimasta & ympäristön ja talouskasvun välinen konflikti) yhtenä keskeisimmistä puoluejärjestelmää jakavista tekijöistä valittujen selittävien muuttujien kohdalla huomataan, että arvoista ihmisoikeudet itselleen tärkeäksi valinneet pitävät jakolinjan roolia merkittävämpänä kuin ne, jotka eivät valinneet arvoa itselleen kolmen tärkeimmän joukkoon (taulukko 6). 82,7 % ihmisoikeudet itselleen tärkeäksi arvoksi valinneista ovat jakolinjan merkittävyyden kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Niillä, jotka eivät valinneet arvoa itselleen tärkeäksi vastaava prosenttiosuus on 54,1 %. Khiin neliö -testistä havaitaan, että ristiintaulukoinnin antamat tulokset ovat tilastollisesti merkitseviä ($p < 0,001$). Muiden ristiintaulukointiin valittujen arvojen kohdalla vastaavia eroja ei ole havaittavissa.

Taulukko 6. Suhtautuminen ilmastonmuutoksen ja taloudellisen kasvun väliseen konfliktiin tulevaisuuden puoluejärjestelmän jakajana ihmisoikeusarvon ja sukupuolen mukaan jakautuneena, N=160.

Summamuuttuja: Ilmastonmuutos & ekologiset arvot vs. kasvu ja kulutus-konfliktin 15 vuoden kuluttua keskeinen	Ihmisoikeudet ei 3:n tärkeimmän arvon joukossa	Ihmisoikeudet 3:n tärkeimmän arvon joukossa	Yhteensä	Nainen	Mies	Yhteensä
Täysin tai jokseenkin samaa mieltä	54.1% (46)	82.7% (62)	67.5% (108)	78.8% (63)	56.9% (41)	68.4% (104)
En samaa enkä eri mieltä	31.8% (27)	14.7% (11)	23.8% (38)	17.5% (14)	27.8% (20)	22.4% (34)
Täysin tai jokseenkin eri mieltä	14.1% (12)	2.7% (2)	8.8% (14)	3.8% (3)	15.3% (11)	9.2% (14)
Yhteensä	100.0% (85)	100.0% (75)	100.0% (160)	100.0% (80)	100.0% (72)	100.0% (152)
Khiin neliö -testi						
arvo			15.686a			9.890a
vapausasteet			2			2
p-arvo			<0.001			0.007

Myös sukupuolen osalta suhtautumisessa jakolinjan merkitykseen on havaittavissa eroja. Naisista lähes 4/5 näkee ilmastonmuutoksen ja talouskasvun välisen konfliktin olevan tulevaisuudessa puolueita merkittävästi jakava tekijä, kun taas miehillä vastaava osuus on 56,9 % (taulukko 6). Naisista vain 3 (3,8 %) on väitteen kanssa täysin tai jokseenkin eri mieltä; miehistä taas 15,3 % ei pidä jakolinjaa tulevaisuudessa merkittävänä. Tulos on tilastollisesti merkitsevä p-arvon ollessa 0,007. Löydös ei ole yllättävä, kun sitä verrataan aiempaan tutkimukseen naisten ja miesten välisistä eroista ilmastonmuutoksen ja talouden väliseen ristiriitaan suhtautumisessa. Useiden tutkimusten mukaan naiset pitävät ekologisen kestävyyskriisin uhkia suurempina kuin miehet, ja asiasta on tullut etenkin naisille tärkeä vaikuttamisen kysymys (ks. esim. Sitra 2019, 11). On hyvin mahdollista, että voimakkaat näkemykset ilmastonmuutoksen uhkaavuudesta saavat näkemään sen myös vahvemmin tulevaisuuden puoluejärjestelmää jakavana tekijänä.

Tarkasteltaessa opiskelujen vaiheen ja jakolinjanäkemyksen välistä yhteyttä huomataan, että ensimmäisen tai toisen vuoden opiskelijat pitävät ilmastonmuutoksen ja talouskasvun välisen konfliktin merkitystä puolueiden jakajana suurempana kuin pidempään opiskelleet. Tämän

tarkastelemiseksi summamuuttuja koodattiin 2-luokkaiseksi sisältäen vaihtoehdot ”täysin tai jokseenkin samaa mieltä” sekä ”en samaa enkä eri mieltä tai jokseenkin tai täysin eri mieltä”, sillä 3-luokkaisena yli viidesosa odotetuista frekvensseistä oli alle viiden. Ensimmäisen tai toisen vuoden opiskelijoista jopa 81,1 % pitää jakolinjaa merkittävänä tulevaisuuden puolueita jakavana tekijänä, kolmannen tai neljännen vuoden opiskelijoilla vastaavan prosenttiosuuden ollessa 62,7 % ja viidennen vuoden tai sitä kauemmin opiskelleilla 58,9 % ($p = 0,032$).

Vasemmisto vs. oikeisto

Vasemmisto–oikeisto-jakolinjan (vastakkainasettelu talouspoliittisissa kysymyksissä & puolueiden talouspoliittiset kannanotot korostuvat) kohdalla tarkastellaan ensin, onko opiskelijoiden poliittisella orientaatiolla yhteyttä siihen, näkeekö vastaaja talouspoliittisten näkemysten erottelevan puolueita merkittävästi 15 vuoden kuluttua. Vasemmistoon itsensä identifioivista vastaajista 50 % näkee jakolinjan merkittäväksi, kun taas keskustalla vastaava prosenttiosuus on 30,2 % ja oikeistolla 43,2 %. Keskustaan itsensä identifioivista noin 40 % on väitteen kanssa täysin tai jokseenkin eri mieltä (vrt. oikeisto 18,9 %) eli näkee, ettei vasemmisto–oikeisto jakolinja tulevaisuudessa jaa puoluejärjestelmää voimakkaasti. Tulos ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkitsevä p-arvon ollessa suurempi kuin 0,05, jolloin päättelyn riskitaso on suurempi kuin 5 %.

Tarkasteltaessa suhtautumista jakolinjan merkitykseen arvojen osalta huomataan, että tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kohdalla muuttujien välillä vallitsee tilastollisesti merkitsevä yhteys ($p < 0,05$). Kuten taulukosta 7 nähdään, niistä, jotka ovat valinneet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden itselleen kolmen tärkeimmän arvon joukkoon, hieman yli puolet pitää vasemmisto–oikeisto-jakolinjaa merkittävänä tulevaisuuden puolueita jakavana tekijänä. Niiden joukossa, jotka eivät ole valinneet arvoa itselleen tärkeimpien joukkoon, vastaukset ovat jakautuneet suhteellisen tasaisesti väitteen kanssa samaa mieltä, eri mieltä ja neutraalin kannan ottaneiden luokkiin.

Taulukko 7. Suhtautuminen vasemmisto-oikeisto -jakolinjan tärkeyteen puolueita jakavana tekijänä 15 vuoden kuluttua sen perusteella, onko vastaajan kolmen tärkeimmän arvon joukossa tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, N=160.

Summa muuttuja: Vasemmisto- oikeisto -jakolinja on 15 vuoden kuluttua keskeinen	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ei 3:n tärkeimmän arvon joukossa	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus 3:n tärkeimmän arvon joukossa	Yhteensä
Täysin tai jokseenkin samaa mieltä	32% (24)	50.6% (43)	41.9% (67)
En samaa enkä eri mieltä	36% (27)	22.4% (19)	28.7% (46)
Täysin tai jokseenkin eri mieltä	32% (24)	27.1% (23)	29.4% (47)
Yhteensä	100.0% (75)	100.0% (85)	100.0% (160)
Khiin ne liö -tes ti			
arvo			6.200a
vapausasteet			2
p-arvo			0.045

Yhteiskuntaluokkien välinen jakolinja

Yhteiskuntaluokkien väliseen jakolinjaan suhtautumista on havainnointu kolmen selittävän muuttujan osalta taulukossa 8. Samoin kuin suhtautumisessa ilmastonmuutoksen ja kulutuksen väliseen jakolinjaan, myös suhtautumisessa yhteiskuntaluokkien väliseen jakolinjaan havaitaan eroja sukupuolten välillä ($p = 0.021$). Naisista hieman yli puolet (51,2 %) ovat joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että yhteiskuntaluokat (sosiaalinen luokka, koulutusasteen mukaiset luokat & eliitti vs. kansa) tulevat tulevaisuudessa vaikuttamaan voimakkaammin puolueiden välisiin eroihin. Miehistä hieman yli kolmasosa (37,5 %) kuuluu tähän luokkaan. Miehistä neljäsosa on väitteen kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä, kun taas naisilla vastaava osuus on vain 8,8 %.

Taulukko 8. Suhtautuminen yhteiskuntaluokkien väliseen jakolinjaan tulevaisuuden puoluejärjestelmän jakajana sukupuolen, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus -arvon sekä poliittisen orientaation mukaan jakautuneena, N=160.

Summamuuttuja: Yhteiskuntaluokkien välinen jakolinja	Nainen	Mies	Yhteensä	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuuden tärkeimmän arvon joukossa	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuuden 3:n tärkeimmän arvon joukossa	Yhteensä	Vasemmisto	Keskusta	Oikeisto	Yhteensä
Täysin tai jokseenkin samaa mieltä	51.2% (41)	37.5% (27)	44.7% (68)	37.3% (28)	51.8% (44)	45% (72)	52.9% (37)	47.2% (25)	27.0% (10)	45.0% (72)
En samaa enkä eri mieltä	40% (32)	37.5% (27)	38.8% (59)	38.7% (29)	38.8% (33)	38.8% (62)	41.4% (29)	28.3% (15)	48.6% (18)	38.8% (62)
Täysin tai jokseenkin eri mieltä	8.8% (7)	25% (18)	16.4% (25)	24.0% (18)	9.4% (8)	16.3% (26)	5.7% (4)	24.5% (13)	24.3% (9)	16.3% (26)
Yhteensä	100.0% (80)	100.0% (72)	100.0% (152)	100.0% (75)	100.0% (85)	100.0% (160)	100.0% (70)	100.0% (53)	100.0% (37)	100.0% (160)
Khiineliö -testi										
arvo			7.746a			7.062a				14.731a
vapausasteet			2			2				4
p-arvo			0.021			0.029				0.002

Tarkasteltaessa ristiintaulukointeja arvojen osalta huomataan, että myös yhteiskuntaluokkien välisen jakolinjan kohdalla vastaajien suhtautumisen ja tasa-arvon sekä yhdenvertaisuusarvon tärkeyden välillä on tilastollisesti merkitsevä yhteys ($p = 0.029$). Taulukosta 8 näemme, että yli puolet niistä, joille tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat yksi tärkeimmistä arvoista, pitävät voimakasta yhteiskuntaluokkiin perustuvaa puolueiden jakautumista todennäköisenä. Niistä, joille arvo ei ole kolmen tärkeimmän joukossa, 37,3 % on väitteen kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Neutraaleja suhtautumisia on kummallakin ryhmällä suhteellisesti lähes sama määrä, kun taas väitteen kanssa täysin tai jokseenkin eri mieltä olevien joukossa vastaavasti ne, joille tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ei ole yksi tärkeimmistä arvoista. Heistä lähes neljäsosa ei pidä jakolinjaa todennäköisenä.

Kolmas selittävä muuttuja, joka jakaa vastaajia oleellisesti yhteiskuntaluokkajakolinjan kohdalla, on poliittinen orientaatio. Vasemmistoon itsensä identifioivista 52,9 % näkee jakolinjan todennäköisenä, vain 5,7 prosentin ollessa väitteen kanssa täysin tai jokseenkin eri mieltä (taulukko 8). Oikeammalle mentäessä väitteen kanssa samaa mieltä olevien määrä vähenee: oikeistoon itsensä identifioivien kohdalla 27 % on sen kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Keskustaan ja oikeistoon itsensä identifioivista noin neljäsosa ei pidä todennäköisenä, että tulevaisuudessa puolueet jakautuvat vahvemmin yhteiskuntaluokkien mukaisesti.

Yhtenäiskulttuuri vs. moniarvoisuus

Yhtenäiskulttuurin ja moniarvoisuuden väliseen jakolinjaan (kansalaisten ominaisuudet, kuten sukupuoli, etninen ryhmä tai seksuaalisuus; eri sukupuolten edustajat & uskontoon liittyvät kysymykset) suhtautumisessa on havaittavissa eroja vähemmän aikaa ja pidempään opiskelleiden opiskelijoiden välillä. Ensimmäisen tai toisen vuoden opiskelijat ovat eniten väitteen kanssa samaa mieltä (24,5 %), kun taas viisi vuotta tai pidempään opiskelleista yli puolet ei pidä todennäköisenä, että kyseinen jakolinja jakaisi tulevaisuuden puoluejärjestelmää (taulukko 9). Kolmannen tai neljännen vuoden opiskelijoista lähes 60 % ei ole väitteen kanssa samaa tai eri mieltä.

Taulukko 9. Suhtautuminen yhtenäiskulttuuri vs. moniarvoisuus -jakolinjan tärkeyteen puolueita jakavana tekijänä 15 vuoden kuluttua sen perusteella, monennen vuoden opiskelija vastaaja on, N=160.

Summa muuttuja: Yhtenäiskulttuuri vs. moniarvoisuus -jakolinja on 15 vuoden kuluttua keskeinen	1. tai 2. vuoden opiskelija	3. tai 4. vuoden opiskelija	5. vuoden opiskelija tai opiskellut kaudemmin	Yhteensä
Täysin tai joksikin samaa mieltä	24.5% (13)	13.7% (7)	17.9% (10)	18.8 % (30)
En samaa enkä eri mieltä	43.4% (23)	58.8% (30)	30.4% (17)	43.8 % (70)
Täysin tai joksikin eri mieltä	32.1% (17)	27.5% (14)	51.8% (29)	37.5 % (60)
Yhteensä	100.0% (75)	100.0% (85)	100.0% (160)	100.0 % (160)
Khiin neliö -testi				
arvo				11.437a
vapausasteet				4
p-arvo				0.022

Suurten ikäluokkien ja uudempien sukupolvien välinen vastakkainasettelu

Suurten ikäluokkien ja uudempien sukupolvien väliseen jakolinjaan suhtautumista on havainnoitu kolmen selittävän muuttujan osalta taulukossa 10. Tämänkin selitettävän muuttujan kohdalla sukupuoli jakaa vastaajia tilastollisesti merkitsevästi ($p = 0.017$). Naisista 67,5 % näkee jakolinjan olevan merkittävä puolueiden jakaja 15 vuoden kuluttua; miehistä vajaa puolet

ajattelee näin (47,2 %). Neutraalien näkemysten suhteelliset osuudet ovat lähes samat, joten sukupuolten väliset erot näkyvät jälleen väitteen kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä olevien kohdalla miehistä 38,9: prosentoin ollessa väitteen kanssa eri mieltä.

Taulukko 10. Suhtautuminen suurten ikäluokkien ja uudempien sukupolvien väliseen jakolinjaan tulevaisuuden puoluejärjestelmän jakajana sukupuolen, ihmisoikeudet-arvon sekä oikeudenmukaisuusarvon mukaan jakautuneena, N=160.

Suurten ikäluokkien ja uudempien sukupolvien välinen vastakkainasettelu	Nainen	Mies	Yhteensä	Ihmisoikeudet	Ihmisoikeudet	Yhteensä	Oikeudenmukaisuus ei	Oikeudenmukaisuus	Yhteensä
				ei 3:n tärkeimmän arvon joukossa	3:n tärkeimmän arvon joukossa		3:n tärkeimmän arvon joukossa	3:n tärkeimmän arvon joukossa	
Täysin tai jokseenkin samaa mieltä	67.5% (54)	47.2% (34)	57.9% (88)	49.4% (42)	69.3% (52)	58.8% (94)	66.3% (57)	50.0% (37)	58.8% (94)
En samaa mieltä	13.8% (11)	13.9% (10)	13.8% (21)	10.6% (9)	16.0% (12)	13.1% (21)	16.3% (14)	9.5% (7)	13.1% (21)
Täysin tai jokseenkin eri mieltä	18.8% (15)	38.9% (28)	28.3% (43)	40.0% (34)	14.7% (11)	28.1% (45)	17.4% (15)	40.5% (30)	28.1% (45)
Yhteensä	100.0% (80)	100.0% (72)	100.0% (152)	100.0% (85)	100.0% (75)	100.0% (160)	100.0% (86)	100.0% (74)	100.0% (160)
Khiin neljö -testi									
arvo	8.125a			12.672a			10.749a		
vapausasteet	2			2			2		
p-arvo	0.017			0.002			0.005		

Tarkasteltaessa ristiintaulukointeja arvojen osalta huomataan, että vastaajien suhtautumisen ja ihmisoikeusarvon tärkeyden välillä on tilastollisesti merkitsevä yhteys ($p = 0.002$), samoin kuin vastaajien suhtautumisen ja oikeudenmukaisuusarvon tärkeyden välillä ($p = 0.005$). Lähes 70 % niistä opiskelijoista, joille ihmisoikeudet ovat yksi tärkeimmistä arvoista, näkee suurten ikäluokkien ja uudempien sukupolvien välisen vastakkainasettelun puoluejärjestelmää keskeisesti jakavana tekijänä tulevaisuudessa (taulukko 10). Niistä, joille ihmisoikeudet eivät ole yksi tärkeimmistä arvoista, vajaa puolet oli väitteen kanssa samoilla linjoilla, kun taas 40 % sen kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä. Kuten ilmastonmuutoksen ja talouden välisen konfliktin kohdalla, voidaan tässäkin yhteydessä todeta ihmisoikeusarvoa korkealla pitävien näkevän jakolinjan roolin merkittävämpänä kuin ne, jotka eivät valinneet ihmisoikeusarvoa itselleen kolmen tärkeimmän joukkoon.

Oikeudenmukaisuus-arvon kohdalla tulos on erilainen: arvoa tärkeimpänä pitäneet ovat jakautuneet vastauksissaan ja ovat pääosin joko jokseenkin tai täysin samaa mieltä tai jokseenkin

tai täysin eri mieltä väitteen kanssa. Ne, jotka eivät valinneet oikeudenmukaisuutta yhdeksi kolmesta tärkeimmästä arvosta taas ovat eniten väitteen kanssa samaa mieltä (66,3 %) loppujen jakautuessa melko tasaisesti neutraalin mielipiteen omaaviin ja eri mieltä olevien joukkoon.

Vähemmistöjen oikeuksien puolustaminen

Kysymyksessä vähemmistöjen oikeuksien puolustamisesta on sukupuolella sekä ihmisoikeusarvolla selittävänä muuttujana tilastollisesti merkitsevä yhteys väittämään (taulukko 11). Naisista 86,3 % näkee jakolinjan merkittävänä vain 6,3 prosentin näkemyksen ollessa päinvastainen. Miehistä 73,6 % on väittämän kanssa joksseenkin tai täysin samaa mieltä, kun taas noin viidesosa joksseenkin tai täysin eri mieltä ($p = 0.049$).

Taulukko 11. Suhtautuminen vähemmistöjen oikeuksien puolustaminen -jakolinjan tärkeyteen puolueita jakavana tekijänä 15 vuoden kuluttua sen perusteella, mikä on vastaajan sukupuoli ja pitääkö vastaaja ihmisoikeuksia yhtenä tärkeimmistä arvoistaan, N=160.

Vähemmistöjen oikeuksien puolustaminen	Nainen	Mies	Yhteensä	Ihmisoikeudet ei 3:n tärkeimmän arvon joukossa	Ihmisoikeudet 3:n tärkeimmän arvon joukossa	Yhteensä
Täysin tai joksseenkin samaa mieltä	86.3% (69)	73.6% (53)	80.3% (122)	75.3% (64)	88.0% (66)	81.3% (130)
En samaa enkä eri mieltä	7.5% (6)	6.9% (5)	7.2% (11)	5.9% (5)	8.0% (6)	6.9% (11)
Täysin tai joksseenkin eri mieltä	6.3% (5)	19.4% (14)	12.5% (19)	18.8% (16)	4.0% (3)	11.9% (19)
Yhteensä	100.0% (80)	100.0% (72)	100.0% (152)	100.0% (85)	100.0% (75)	100.0% (160)
Khiineliö - testi						
arvo	6.048a			8.424a		
vapausasteet	2			2		
p-arvo	0.049			0.015		

Ihmisoikeudet itselleen yhdeksi tärkeimmäksi arvoksi valinneista iso osa (88 %) pitää vähemmistöjen oikeuksien puolustamiseen linkittyvää jakolinjaa tulevaisuudessa merkittävänä (taulukko 11), kun taas niistä, jotka eivät pidä arvoa yhtenä itselleen tärkeimmistä, 75,3 % on

tätä mieltä. Ero näkyy vielä suurempana väitteen kanssa eri mieltä olevien joukossa: lähes viidesosa arvoa ei-tärkeänä pitävistä on väitteen kanssa täysin tai jokseenkin eri mieltä, kun taas arvoa tärkeänä pitävien joukossa vastaava osuus on vain 4 % (N = 3).

Poliittisen orientaation kohdalla jopa 90 % vasemmistoon itsensä identifioivista näkee vähemmistön oikeuksien puolustamisen jakavan puoluejärjestelmää tulevaisuudessa. Myös keskustan ja oikeiston kohdalla osuudet ovat suhteellisen korkeat: 75,5 % (keskusta) ja 73 % (oikeisto). Yhteyden tilastollista merkitsevyyttä ei kuitenkaan voida ottaa huomioon, sillä yli viidesosa odotetuista frekvensseistä on alle viiden, eivätkä khiin neliö -testin ehdot tällöin täyty.

Summamuuttujan monikulttuurisuus & liberaalit arvot vs. maahanmuuttovastaisuus & konservatiivisuus frekvenssien ollessa hyvin pienet jakolinjaa epätodennäköisenä pitävien joukossa (jokseenkin tai täysin eri mieltä, n = 4), tarkastellaan tämän sijasta ristiintaulukoimalla selittävien muuttujien välistä yhteyttä kysymykseen maahanmuuttoon suhtautumisesta. Ristiintaulukoinneista ei kuitenkaan löydetä merkittäviä eroja vastaajien jakautumisessa luokkiin valittujen selittävien muuttujien kohdalla. Sama tulos saadaan tarkasteltaessa suhtautumista ylikansalliseen yhteistyöhön käsittelevää jakolinjaa.

4.4. Logistinen regressioanalyysi

Seuraavaksi tarkastellaan logistisen regressioanalyysin avulla, mitkä selittävästä muuttujista selittävät parhaiten suhtautumista edellä esitelyihin jakolinjoihin tulevaisuuden puoluejärjestelmien jakajina. Regressioanalyysia käytetään, kun tutkitaan, miten selittävän muuttujan vaihtelu johtaa vaihteluun selitettävässä muuttujassa. (Tähtinen ym. 2020, 194–195.) Regressioanalyysin yksi etu on se, että siihen voidaan ottaa mukaan useita selittäviä muuttujia yhtäaikaaisesti. Usean muuttujan regressioanalyysissa kertoimet osoittavat selittävän muuttujan vaikutuksen selitettävään niin, että muiden regressiomallin muuttujien vaikutus on vakioitu. Näin huomioidaan mahdollinen kahden analysoitavan muuttujan välisen yhteyden selittyminen todellisuudessa jollain kolmannella tekijällä, minkä vuoksi tällainen tilastollinen kontrollointi on usein oleellista. (Kaakinen & Ellonen.)

Logistisen regressioanalyysin ominaispiirre on se, että siinä selitettävä muuttuja on kategorinen: binäärisessä logistisessa regressioanalyysissa selitettävä muuttuja sisältää kaksi luokkaa, jotka koodataan aineistoon arvoilla 0 ja 1. Erona lineaariseen regressioanalyysiin logistisessa

regressioanalyysissä malliin yritetään löytää muuttujia, joilla voitaisiin selittää luokkaan 1 kuulumisen todennäköisyyttä. Näin ollen saatujen tulosten perusteella voidaan arvioida tietyn tapahtuman toteutumisen riskiä sekä siihen vaikuttavia tekijöitä. (Tähtinen ym. 2020, 207–208.) Metodiksi on tähän tutkimukseen valittu nimenomaan logistinen regressioanalyysi, sillä 5-luokkainen selitettävä muuttuja ei sovellu hyvin lineaariseen regressioanalyysiin, mutta binääriseen logistiseen regressioanalyysiin se voidaan helposti koodata 2-luokkaiseksi muuttujaksi.

Selittäviksi muuttujiksi analyysiin on valittu sosiodemografisista muuttujista vastaajan sukupuoli, opintojen vaihe, asuinpaikka lapsena sekä vähemmistöön kuuluminen. Sukupuoli ja opintojen vaihe on valittu mukaan ristiintaulukointien tuottamien tuloksien perusteella: kummallakin muuttujalla oli yhteyttä useampaan selitettävään suhtautumista jakolinjaan kuvaavaan muuttujaan. Asuinpaikka lapsena sekä vähemmistöön kuuluminen taas on valittu sisällytettäväksi analyysiin kontrollimuuttujiksi, sillä niillä voi olla vaikutusta arvojen sekä selitettävän muuttujan väliseen yhteyteen. Sosiodemografisten muuttujien lisäksi analyysiin otetaan mukaan ne vastaajien tärkeinä pitämät arvot, joilla ristiintaulukointi osoitti olevan yhteyttä selitettäviin muuttujiin sekä vastaajien poliittinen orientaatio. Kategoriset selittävät muuttujat sekä selitettävät muuttujat on koodattu dummy-muuttujiksi, jotta ne voidaan sisällyttää analyysiin. Dummy-muuttujalla tarkoitetaan muuttujaa, joka voi saada ainoastaan kaksi eri arvoa, jotka ovat nolla ja yksi (Kaakinen & Ellonen). Jokaiselle selittävälle muuttujalle on asetettu referenssikategoria, joka on jätetty analyysin ulkopuolelle, ja johon saatuja tuloksia verrataan.

Tarkastellaan ensimmäisenä, millaisia tuloksia logistinen regressioanalyysi antaa, kun malliin on sisällytetty valitut selittävät muuttujat sekä selitettäväksi muuttujaksi ilmastonmuutoksen ja taloudellisen kasvun välistä konfliktia kuvaava summamuuttuja. Toisin sanoen tutkitaan siis selittävien muuttujien vaikutusta siihen, kumpaan kategoriaan vastaaja kuuluu: ilmastonmuutoksen ja taloudellisen kasvun välisen jakolinjan roolia merkittävänä vai pienenä pitävien joukkoon. Analyysi toteutetaan kolmen eri mallin avulla: ensimmäisessä vaiheessa tutkitaan sosiodemografisten muuttujien selitysasetta, toisessa mallissa otetaan mukaan selittäviksi muuttujiksi valitut arvot ja kolmannessa vaiheessa analyysiin sisällytetään myös poliittinen orientaatio.

Tuloksia tarkastelemalla huomataan, että muuttujien lisääminen on parantanut mallia ja malli on tilastollisesti merkitsevästi parempi kuin perusmalli khiin neliö -testin p-arvon ollessa pienempi kuin 0.01. Näin ollen koko mallin selittävät muuttujat ovat parempi selittäjiä kuin pelkkä vakio. Tulos voidaan tulkita niin, että mallissa on vähintään yksi tekijä, jolla suhtautumista jakolinjaan kyetään selittämään. Log likelihood -arvo pienenee uusia selittäviä muuttujia lisättäessä, joten mallin voidaan sanoa sopivan aineistoon. Nagelkerken R2 -kerroin taas suurenee sitä mukaa, kun uusia selittäviä muuttujia lisätään. Sosiodemografisten muuttujien lisäämisen jälkeen Nagelkerken R2 -kerroin eli pseudoselitysarvo on 0,338, kun taas arvomuuttujien ja poliittista orientaatiota kuvaavan muuttujan lisäämisen jälkeen sen arvo on 0,437. Tämä tarkoittaa, että malli paranee sitä mukaa, kun arvomuuttujat ja poliittinen orientaatio lisätään mukaan selittäviksi muuttujiksi.

Logistisen regressioanalyysin ja aineiston välistä yhteensopivuutta voidaan kuvata myös luokitteluasteikon avulla. Tuloksista nähdään, että alkumalli luokitteli 88,1 % tapauksista oikein, kun taas koko malli kaikkien selittävien muuttujien lisäämisen jälkeen luokittelee oikein 90,7 % tapauksista, joten on näin ollen nollamallia parempi. Kokonaisuonnistumisprosenttia pienentää kuitenkin se, että ilmastonmuutoksen ja talouskasvun välisen jakolinjan merkitystä vähäisenä pitävien ennustamisessa ei onnistuta kuin 35,7-prosenttisesti siinä missä jakolinjaa todennäköisenä pitävien ennustamisessa onnistutaan jopa 98,1-prosenttisesti. Voidaan siis todeta, että malli ennustaa erittäin hyvin vastaajan kuulumista ilmastonmuutoksen ja taloudellisen kasvun välisen jakolinjan roolia merkittävänä pitävien joukkoon. Kääntöpuolena mallilla ei tavoiteta jakolinjan merkitystä vähäisenä pitäviä yhtä hyvin, eikä malli sisällä heidän luokittelunsa onnistumista edistäviä selittäviä tekijöitä yhtä kattavasti.

Tässä kohtaa mainittakoon, että kaikkien tarkastelussa olevien jakolinjojen regressioanalyysit osoittavat, että regressioanalyysimalli on tilastollisesti merkitsevästi perusmallia parempi lukuun ottamatta yhtenäiskulttuurin ja moniarvoisuuden välistä jakolinjaa käsittelevää mallia. Sen lisäksi että edellä mainitun jakolinjan malli ei ole oleellisesti perusmallia parempi, ei malli myöskään tuonut esiin tilastollisesti merkitseviä selityskykyisiä muuttujia. Kaikkien muiden mallien kohdalla Log likelihood -arvo pienenee uusia selittäviä muuttujia lisättäessä, joten mallin voidaan sanoa sopivan hyvin aineistoon. Kaikissa lopuissa malleissa Nagelkerken R2 -kerroin myös suurenee sitä mukaa, kun uusia selittäviä muuttujia lisätään eli mallit paranevat.

Taulukkoa 12 tulkitsemalla nähdään, mitkä yksittäisistä selittävästä muuttujista ovat selityskyvyltään vahvimpia ja mitkä taas heikoimpia. Taulukko 12 kuvaa tilannetta vaiheen 3 jälkeen, kun kaikki selittävät muuttujat on otettu mukaan malliin. Tulokset osoittavat, että naispuolisten politiikan tutkimuksen opiskelijoiden todennäköisyys pitää ilmastonmuutoksen ja taloudellisen kasvun välistä jakolinjaa merkittävänä tulevaisuuden puolueiden jakajana on 5,7-kertainen verrattuna referenssiryhmään eli miespuolisiin opiskelijoihin. Sukupuolen vaikutus on jokaisessa mallissa jotakuinkin sama, mutta nousee kuitenkin hieman viimeiseen malliin. Tulos on tilastollisesti merkitsevä p-arvon ollessa 0,049.

Taulukko 12. Eri sosiodemografisten tekijöiden, arvojen ja poliittisen orientaation vaikutus vastaajan todennäköisyyteen pitää ilmastonmuutos & ekologiset arvot vs. kasvu ja kulutus-jakolinjaa oleellisena tulevaisuuden puoluejärjestelmän jakajana. Logistinen regressioanalyysi.

Muuttuja	Regressio-kerroin	P-arvo	Ris titulos uhde	95%:n luottamusväli	
				alin	ylin
Sukupuoli (ref. mies)	1.741	.049	5.703	1.005	32.351
Opintojen vaihe (ref. 5. vuoden opiskelija tai opiskellut pidempään)					
1. tai 2. vuoden opiskelija	19.992	.997	481155265.942	.000	.
3. tai 4. vuoden opiskelija	.781	.324	2.184	.463	10.314
Laps uuden asuinpaikka (ref. maaseudun haja-asutusalue)					
Suuren kaupungin keskusta	1.136	.370	3.115	.260	37.396
Pienen kaupungin keskusta	.746	.551	2.109	.181	24.570
Esikaupunkialue tai kaupunkilähiö	.663	.536	1.940	.238	15.814
Kuntakeskus tai taajama	.147	.902	1.158	.112	11.965
Vähemmistöön kuuluminen (ref. ei kuulu vähemmistöön)	-678	.478	.508	.078	3.301
Ihmisoikeudet yksi 3:sta tärkeimmistä arvoista (ref. ei tärkeä)	1.930	.030	6.891	1.212	39.193
Oikeudenmukaisuus yksi 3:sta tärkeimmistä arvoista (ref. ei tärkeä)	-202	.778	.817	.199	3.344
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus yksi 3:sta tärkeimmistä arvoista (ref. ei tärkeä)	-712	.412	.491	.090	2.684
Poliittinen orientaatio (ref. oikeisto)					
Vasemmisto	.325	.748	1.384	.191	10.039
Keskusta	-671	.499	.511	.073	3.574
Nagelkerke R2	0.437				
N	118				

Myös ihmisoikeusarvomuuttujalla on vaikutusta todennäköisyyteen pitää ilmastonmuutoksen ja taloudellisen kasvun välistä jakolinjaa merkittävänä. Ne, jotka ovat valinneet ihmisoikeudet itselleen kolmen tärkeimmän arvon joukkoon, pitävät jakolinjaa lähes 7-kertaa (6,89) todennäköisemmin merkittävänä tulevaisuuden jakolinjana kuin ne, jotka eivät ole valinneet arvoa itselleen yhdeksi tärkeimmistä ($p = 0.03$). Tulokset tukevat ristiintaulukoinnista saatua

informaatiota. Taulukosta 12 nähdään myös, että lapsuuden asuinpaikan suhteen suuren kaupungin keskustassa asuneilla on 3,1-kertainen todennäköisyys kuulua jakolinjaa merkittävän pitävien ryhmään verrattuna maaseudun haja-asutusalueella asuneisiin. Tulosta ei kuitenkaan voida laskea tilastollisesti merkitseväksi riskin väärään tulkintaan ollessa 37 %.

Vasemmisto-oikeisto -jakolinjaa käsittelevän regressioanalyysin kohdalla tehdään myös havainto, että malli on tilastollisesti merkitsevästi parempi kuin perusmalli ($p = 0.01$). Log likelihood -arvo pienenee uusia selittäviä muuttujia lisättäessä, joten mallin voidaan sanoa sopivan aineistoon. Nagelkerken R^2 -kerroin suurenee sen ollessa viimeisessä mallissa 0,307. Malli siis paranee muuttujia lisättäessä, mutta ei ole yhtä hyvä kuin edellinen ilmastonmuutoksen ja taloudellisen kasvun välistä jakolinjaa käsittelevä regressioanalyysimalli. Tosin vasemmisto-oikeisto -jakolinjaa käsittelevä malli onnistuu paremmin ennustamaan myös vastaajien kuulumista jakolinjaa merkityksettömänä pitävien joukkoon (60 %).

Vasemmisto-oikeisto-jakolinjaa käsittelevän regressioanalyysin kohdalla oleellinen huomio on, että vastaajan lapsuuden asuinpaikalla näyttää olevan vaikutusta todennäköisyyteen pitää vasemmisto-oikeisto-jakolinjaa merkittävänä tulevaisuudessa. Ne, jotka ovat suurimman osuuden lapsuudestaan asuneet suuren kaupungin keskustassa, pitävät jakolinjaa jopa 85,6-kertaa todennäköisemmin merkittävänä kuin referenssikategoriaan kuuluvat maaseudun haja-asutusalueella asuneet. P-arvo on pienempi kuin 0,001, joten tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä. Myös muiden asuinpaikkojen kohdalla saadaan tilastollisesti merkitseviä tuloksia: tiivistäen voidaan todeta, että pienen kaupungin keskustassa, esikaupunkialueella tai kuntakeskuksessa asuneet kuuluvat noin 15 kertaa todennäköisemmin jakolinjan merkityksellisenä näkevien joukkoon kuin maaseudun haja-asutusalueella asuneet.

Toinen oleellinen löydös vasemmisto-oikeisto-jakolinjan analyysistä on keskustaan itsensä identifioivien 0,15-kertainen todennäköisyys nähdä jakolinja merkityksellisenä referenssikategoriaan eli oikeistoon itsensä identifioiviin verrattuna. Näin ollen on myös hyvin mahdollista, että iso osa keskustaan itsensä identifioivista on samoja vastaajia kuin haja-asutusalueella lapsuutensa viettäneet, mikä olisi myös teorian valossa loogista.

Yhteiskuntaluokkia käsittelevässä regressioanalyysissä saadaan yksi tilastollisesti merkitsevä tulos: naisten todennäköisyys pitää jakolinjaa merkittävänä tulevaisuuden puoluejärjestelmän jakajana on lähes 5-kertainen (4.803) miehiin verrattuna ($p = 0.037$). Toisin kuin

ristiintaulukoinneissa, regressioanalyysissa tasa-arvo ja yhdenvertaisuus -arvon ja jakolinjan sekä poliittisen orientaation ja selitettävän muuttujan välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää yhteyttä. Tästä huolimatta mainittakoon, että analyysin mukaan vasemmistoon itsensä identifioivilla on 4,68-kertainen todennäköisyys pitää jakolinjaa merkittävänä verrattuna oikeistoon itsensä identifioiviin ($p = 0.07$).

Tarkastellaan seuraavaksi, millaisia tuloksia logistinen regressioanalyysi antaa, kun malliin on sisällytetty valitut selittävät muuttujat sekä selitettäväksi muuttujaksi suurten ikäluokkien ja uudempien sukupolvien välistä jakolinjaa kuvaava muuttuja. Taulukosta 13 nähdään, että regressioanalyysi tuottaa tilastollisesti merkitsevät tulokset niiden selittävien muuttujien kohdalla, joilla havaittiin myös ristiintaulukoinnin avulla olevan yhteys ikäluokkien välistä vastakkainasettelua edustavaan selitettävään muuttujaan. Selityskyvyltään vahvin on ihmisoikeusarvoa kuvaava muuttuja, jonka itselleen tärkeäksi valinneet pitävät jakolinjaa 2,93-kertaa todennäköisemmin merkittävänä tulevaisuuden jakolinjana kuin ne, jotka eivät ole valinneet arvoa itselleen yhdeksi tärkeimmistä ($p = 0.028$).

Taulukko 13. Eri sosiodemografisten tekijöiden, arvojen ja poliittisen orientaation vaikutus vastaajan todennäköisyyteen pitää suurten ikäluokkien ja uudempien sukupolvien välistä jakolinjaa oleellisena tulevaisuuden puoluejärjestelmän jakajana. Logistinen regressioanalyysi.

Muuttuja	Regressio- kerroin	P-arvo	Ris titulo- suhde	95%:n luottamusväli	
				alin	ylin
Sukupuoli (ref. mies)	.965	.036	2.625	1.063	6.478
Opintojen vaihe (ref. 5. vuoden opiskelija tai opiskellut pidempään)					
1. tai 2. vuoden opiskelija	.425	.432	1.530	.530	4.419
3. tai 4. vuoden opiskelija	-.165	.739	.848	.321	2.236
Lapsuuden asuinpaikka (ref. maaseudun haja-asutusalue)					
Suuren kaupungin keskusta	-.152	.871	.859	.137	5.392
Pienen kaupungin keskusta	.353	.703	1.423	.232	8.713
Esikaupunkialue tai kaupunkilähiö	-.120	.884	.887	.177	4.443
Kuntakeskus tai taajama	.380	.662	1.462	.266	8.022
Vähemmistöön kuuluminen (ref. ei kuulu vähemmistöön)	.049	.937	1.050	.311	3.550
Ihmisoikeudet yksi 3:s ta tärkeimmäs tä arvos ta (ref. ei tärkeä)	1.075	.028	2.930	1.122	7.655
Oikeudnmukaisuus yksi 3:s ta tärkeimmäs tä arvos ta (ref. ei tärkeä)	-.865	.048	.421	.179	.993
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus yksi 3:s ta tärkeimmäs tä arvos ta (ref. ei tärkeä)	-.294	.533	.745	.296	1.878
Polittinen orientatio (ref. oikeisto)					
Vasemmisto	-.036	.950	.964	.312	2.976
Keskusta	-.895	.138	.409	.125	1.334
Nagelkerke R2	0.261				
N	131				

Myös oikeudenmukaisuusarvomuuttujalla on vaikutusta todennäköisyyteen pitää sukupolvien välistä jakolinjaa merkittävänä (taulukko 13). Niiden, joille oikeudenmukaisuus on yksi tärkeimmistä arvoista, todennäköisyys pitää jakolinjaa merkittävänä tulevaisuuden puoluejärjestelmän jakajana on 0,42-kertainen verrattuna niihin, joille oikeudenmukaisuus ei ole yksi tärkeimmistä arvoista ($p = 0.048$). Kolmanneksi sukupuoli on myös ikäluokkien väliseen jakolinjaan suhtautumista selittävä tekijä. Naisten todennäköisyys pitää jakolinjaa oleellisena on 2,63-kertainen miehiin verrattuna. Tuloksen p-arvo on 0,036.

Myös vähemmistöjen oikeuksien puolustamista koskevan jakolinjan regressioanalyysissä saadaan yksi tilastollisesti merkitsevä tulos: tämänkin jakolinjan kohdalla ihmisoikeusarvo selittää parhaiten vastaajan kuulumista jakolinjan merkittävänä näkevien joukkoon. Ne, joille ihmisoikeudet ovat hyvin tärkeä arvo, kuuluvat 4,43-kertaa todennäköisemmin vähemmistöjen oikeuksien puolustamista koskevan vastakkainasettelun todennäköisenä näkevien joukkoon kuin ne, joille ihmisoikeudet eivät ole yksi kolmesta tärkeimmästä arvosta ($p = 0.048$). Myös tämä malli ennustaa erittäin hyvin vastaajan kuulumista juuri vähemmistöjen oikeuksien puolustamista koskevan jakolinjan roolia merkittävänä pitävien joukkoon, sillä jakolinjaa todennäköisenä pitävien ennustamisessa onnistutaan jopa 97,5-prosenttisesti, kun taas jakolinjan merkitystä vähäisenä pitävien ennustamisessa onnistutaan vain 15,8-prosenttisesti. Toisin kuin ristiintaulukoinnissa, vastaajan sukupuolella ei regressioanalyysin mukaan ole selitettävään jakolinjaan tilastollisesti merkitsevää yhteyttä.

4.5. Avovastausten teoriaohjaava sisällönanalyysi

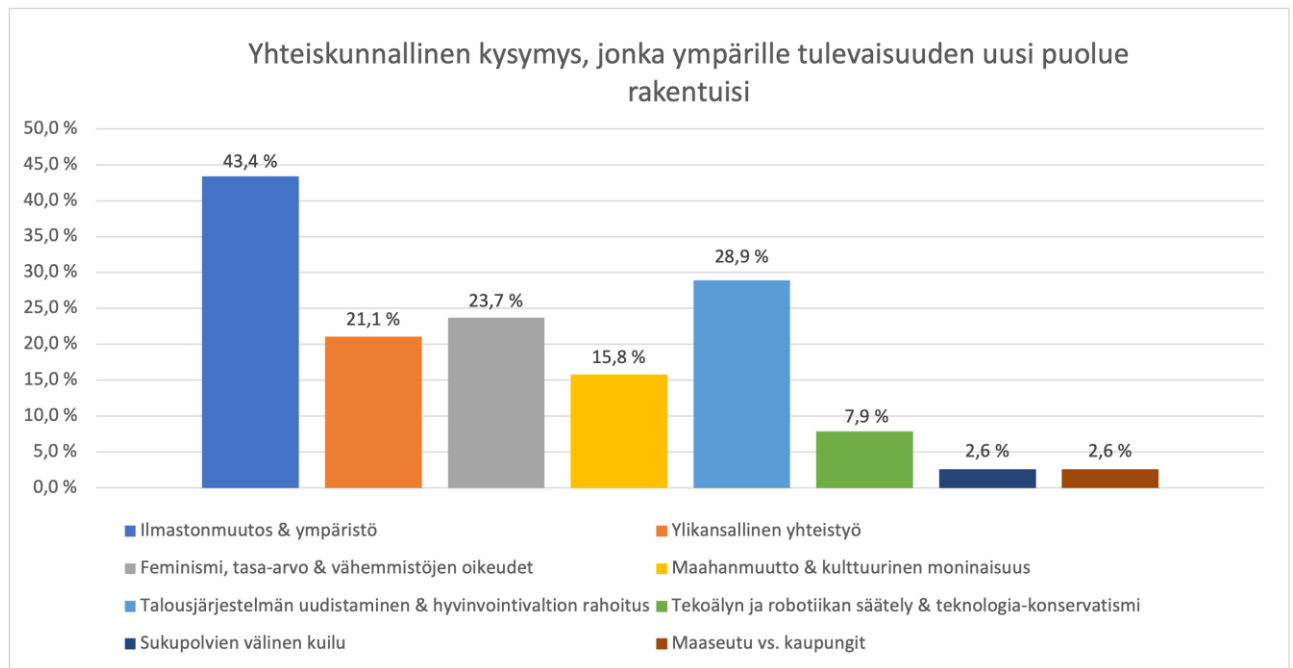
Kyselytutkimuksen kvantitatiivisen analyysin tulosten syventämiseksi kyselylomakkeessa yhtenä avokysymyksenä pyydettiin vastaajaa kuvailemaan näkemystään mahdollisesta tulevaisuuden uudesta puolueesta. Kysymyksenasettelu muodostui seuraavasti: *”Jos 15 vuoden kuluttua Suomessa olisi jonkin tietyn yhteiskunnallisen kysymyksen ympärille rakentunut uusi puolue, mikä tämä yhteiskunnallinen kysymys olisi? Millainen tämä puolue olisi muutoin?”*. Vastaajille annettiin mahdollisuus kuvailla puoletta niin pitkästi kuin he halusivat. Kysymyksellä pyrittiin ottamaan huomioon monivalintakysymysten rajallisuus sekä mahdollistamaan sellaisten uusien jakolinjojen ja puolueen ominaisuuksien esiinnousu, mitä monivalintakysymyksissä ei välttämättä ole huomioitu. Avovastauksia käytetään usein suljettujen osioiden lisänä silloin, kun avovastauksilla voidaan saada tutkimuksen kannalta oleellista tietoa, joka voisi muuten jäädä

kokonaan havaitsematta sekä tilanteissa, joissa vaihtoehtoja ei voida tai haluta luetella (Vehkalahti 2014, 25).

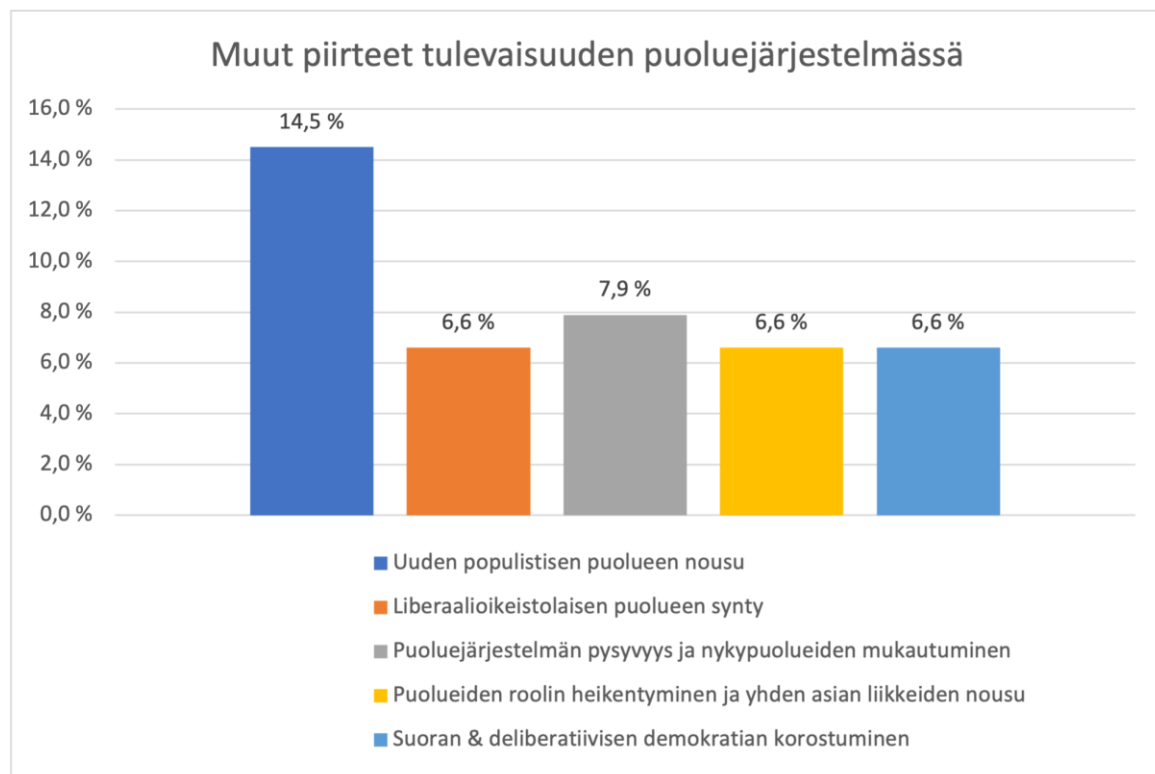
Lisäksi avokysymyksen roolia tämän tutkimuksen kyselylomakkeessa voidaan perustella tutkimuksen kohderyhmällä, sillä erityisesti politiikan tutkimuksen opiskelijoilla voitaneen olettaa olevan suljettujen osioiden vastausvaihtoehtojen ulkopuolisia näkemyksiä aiheesta. On myös hyvin mahdollista, että monivalintakysymyksiin vastaaminen herättää vastaajassa uusia ajatuksia, minkä vuoksi avokysymys on kyselylomakkeessa sijoitettu suljettujen osioiden perään. Avokysymykseen vastaaminen oli lomakkeessa ainoa vapaaehtoinen kysymys puolueeseen ja vähemmistöryhmään kuulumista tarkentavien kysymysten ohella. Kysymys asetettiin vapaaehtoiseksi, sillä sen pakollisuuden nähtiin olevan mahdollinen riski keskeyttää kyselyyn vastaaminen. Avokysymykseen mahdollisesta uudesta puolueesta vastasi yhteensä 77 politiikan tutkimuksen opiskelijaa eli vajaa puolet kaikista vastanneista (n=160). Vastauksista yksi ei vastaa lainkaan kysymykseen, joten analyysiin mukaan otettavia vastauksia on yhteensä 76.

Vastauksisen sisältämät viitteet tulevaisuuden puolueiden taustalla oleviin ristiriitautuvuuksiin sekä puolueiden ominaisuuksiin on koodattu eri vastausluokkiin, joista 13 oleellisinta on nostettu kuvioihin 2 ja 3. Luokat on laadittu saatujen vastausten sekä jakolinjateorioiden pohjalta, eikä kooltaan pieniä yhden viitteen luokkia oteta mukaan analyysiin. Vastausluokat on eritelty edelleen kahteen eri kuvioon: kuviossa 2 on nähtävissä suhteellinen osuus vastauksien sisältämistä viitteistä tulevaisuuden puolueiden pohjana oleviin yhteiskunnallisiin kysymyksiin, kun taas kuvio 3 esittää muiden puoluejärjestelmän piirteiden suhteellista osuutta vastauksissa. Moni vastauksista sisälsi viitteitä useaan eri luokkaan, minkä vuoksi viitteiden kokonaismäärä on 143 eli noin kaksinkertainen suhteessa kysymykseen saatujen vastausten määrään. Yleisesti voidaan todeta, että lähes kaikissa vastauksissa tulevaisuuden puolueen pohdinta oli niin sanotusti neutraalia; toisin sanoen vastauksesta ei käynyt ilmi, että vastaaja erityisesti toivoisi kuvailemansa tyylistä puoluetta muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Toisaalta voidaan myös kysyä, pystyykö ihminen arvioissaan koskaan erottamaan täysin omaa tahtotilaansa tulevaisuuden tapahtumien arvioimisesta.

Kuvio 2. Tulevaisuuden puolueisiin vaikuttavien yhteiskunnallisten kysymysten suhteellinen jakautuminen avovastauksissa, N = 76 (% vastauksista sisältää viitteen yhteiskunnalliseen kysymykseen).

Kuvio 3. Muiden tulevaisuuden puoluejärjestelmän piirteiden suhteellinen jakautuminen avovastauksissa, N = 76 (% vastauksista sisältää viitteen piirteeseen).

Kuten kuviosta 2 nähdään, eniten vastauksissa nousevat esiin tulevaisuuden uuden puolueen rakentuminen ilmastonmuutoksen ja ympäristökysymysten pohjalle, mikä mainitaan yli 43 prosentissa vastauksista. Lähes kaikissa vastauksissa maalaillaan ilmastonmuutoksen vastaisia toimia vahvasti ajavaa puoluetta, eikä niinkään niitä vastustavia puolueita mutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Tällaisen ilmastonmuutoksen vastaisia toimia vahvasti ajavan uuden puolueen syntyä perustellaan erityisesti sillä, että viidentoista vuoden kuluttua ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät ihmisten arkielämässä jo niin vahvasti, ettei nykyisten puolueiden ajama politiikka riitä vastaamaan tilanteeseen. Vastauksissa toistuu näkemys tällaisesta uudesta puolueesta ikään kuin nykyisen Vihreän liiton radikaalimpana versiona: joko jakautuneena Vihreistä tai täysin uutena puolueena. Puolueen synnyn todennäköisyyden arvioidaan monessa vastauksessa riippuvaan siitä, kuinka olemassa olevat puolueet onnistuvat ilmastonmuutokseen liittyvässä politiikassa. Yksi vastaajista kuvailee ilmastonmuutoksen vastustamisen pohjalle rakentunutta puoluetta seuraavasti:

”Näkisin, että Suomeen voisi syntyä Vihreitä vihreämpi ”zero waste” puolue, joka ajaisi rohkeammin talouden irtikytkentää, negatiivisia päästöjä ja kiertotaloutta. Tätä puoluetta äänestäisivät erityisesti nykyiset ilmastolakkoilevat koululaiset ja opiskelijat, joille nykyiset vihreät on liian konservatiivinen ja maltillinen ilmastotoimissaan.”

Vastauksissa nousee paljon esiin myös ilmastonmuutoksen ja talouden välinen ristiriita. Tulos heijastelee pitkälti vuoden 2021 nuorisobarometrin tuloksia, joiden mukaan talouskasvun merkitystä koskevat väittämät jakoivat nuoria suuren osan kuitenkin ollessa sitä mieltä, että jatkuvasti kasvava talous ei ole mahdollista maapallon rajallisuuden vuoksi. Samaan aikaan kolmannes vastaajista kuitenkin oli sitä mieltä, että ympäristönsuojelu edellyttää Suomelta talouskasvua. Teeman jakaessa nuoria vastaajia, voidaan olettaa, että keskustelussa niukkuuteen sopeutumisesta joudutaan ratkomaan eriäviä näkemyksiä suhtautumisesta talouskasvuun sekä nykyiseen talousjärjestelmään (mt., 42). Tämän tutkimuksen avovastauksissa talouden ja ilmaston välistä suhdetta puolueen keskiössä hahmotellaan esimerkiksi seuraavasti:

”Ilmaston ja talouden suhde tulee varmasti nousemaan äärimmäisen tärkeäksi seuraavan 15 vuoden aikana, nähdäkseni puolueiden tulisi ja kannattaisi yhä enemmän visioida tulevaisuutta, jossa ilmastonmuutoksen globaaleihin ongelmiin yritetään vastata, samalla pohtien, millainen talousjärjestelmä ei vaadi jatkuvaa kasvua. Ennen kaikkea politiikka ja puolueet kaipaisivat

juuri visioimista tulevaisuudessa; tällä hetkellä keskitytään aika pragmaattisiin seikkoihin. Globaali näkökulma tulee varmasti myös lisääntymään.”

Laadullisen analyysin tulos mahdollisen tulevaisuuden uuden puolueen rakentumisesta ilmastonmuutoksen ja ympäristökysymysten, sekä näihin sisältyvän ilmastonmuutoksen ja talouden välisen ristiriidan, ympärille tukee selkeästi kvantitatiivisessa osiossa saatua tulosta jakolinjan merkityksestä. 90,1 % opiskelijoista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä sen kanssa, että ympäristön ja talouskasvun välinen konflikti tulee olemaan yksi keskeisimmistä puoluejärjestelmää jakavista tekijöistä 15 vuoden kuluttua, mikä tekee jakolinjasta opiskelijoiden näkemysten mukaan kaikkein todennäköisemmän tulevaisuuskuvan.

Koska vastausten sisällöistä havaitaan, että ilmastonmuutokseen ja ympäristöön liittyvä luokka on osittain päällekkäinen talousjärjestelmän uudistamiseen ja hyvinvointivaltion rahoitukseen keskittyvän luokan kanssa, käsitellään tämä seuraavaksi. Vajaa kolmasosa vastaajista (28,9 %) nostaa tämän yhteiskunnallisen kysymyksen sen verran oleelliseksi, että sen ympärille voisi rakentua uusi puolue, mikä tekee siitä toiseksi eniten mainitun yhteiskunnallisen kysymyksen. Luokan sisällä vastaukset ovat melko jakautuneita sen mukaan, kannattaisiko uusi puolue talousjärjestelmän uudistamista ja hyvinvointivaltion rahoituksen turvaamista vai vastustaisiko se sitä. Osa vastaajista näkee, että uusi puolue voisi kehkeytyä kumman tahansa linjan taakse. Kuitenkin hieman yli puolet näkee puolueen perustuvan ennemmin kapitalismin kritiikille ja talouden uudistamiselle, mistä esimerkkinä mainittakoon:

”Minulla on kaksi visiota: Jokin radikaalien taloudellisten uudistuksien ympärille rakentunut puolue. Kapitalismi olisi kriiseillyt jo 3 kertaa 15 vuoden sisällä, ja viimeinkin ihmiset länsimaissa alkavat havahtua siihen, että tarvitaan demokraattisempi ja oikeudenmukaisempi taloudellinen järjestelmä. Tämä on mahdotonta saavuttaa nykyisessä neoliberaalisessa taloudellisessa ilmapiirissä, kun kapitalismin hegemonia on niin vahva. Tällainen uusi liike vaatisi kuitenkin ylikansallista heräämistä, sillä globaali talous ja pääoma sanelee tällä hetkellä hyvin pitkälti mitä tehdään. Kyseessä olisi ikään kuin uusi "kommunismin" herääminen, vaikka nyt ei kommunismista olisikaan kyse. Tähän heräämiseen johtavien kriisien pitäisi olla niin vahvoja, että se kykenisi murtamaan neoliberalin ideologian myytit, kriiseillä tulisi olla yhtä vahva vaikutus taloudellisiin näkemyksiin, kuin mitä Lissabonin maanjäristyksillä oli kristinuskoon 1755. - -”

Tutkimuksen kvantitatiivisen osion kohdalla tulosta voidaan verrata tunnistettuun vasemmisto – oikeisto -jakolinjaan, jonka näki todennäköisenä tulevaisuuskuvana 41,9 % opiskelijoista. Kvantitatiivisessa tarkastelussa jakolinja ei kuitenkaan ollut niiden jakolinjojen joukossa, jotka vastaajat näkivät kaikkein todennäköisimmiksi 15 vuoden kuluttua. Näin ollen talousjärjestelmän uudistamiseen ja hyvinvointivaltion rahoitukseen keskittyvä jakolinja saa suuremman merkityksen avovastauksissa kuin määrällisessä aineistossa. On myös toki mahdollista, että kvantitatiivisen analyysin vasemmisto-oikeisto -jakolinjaa mittaavat kysymykset on ymmärretty enemmän perinteisiksi verotusta ja tulonsiirtoja mittaaviksi, eikä niiden ole nähty vastaavan avokysymyksissä esiin nousseita ajatuksia talousjärjestelmän radikaalimmasta uudistamisesta. Tältä osin avovastausten voidaankin nähdä täydentävän hyvin kvantitatiivisen tutkimuksen löydöksiä. Lisäksi, koska vastausten sisällöistä havaittiin luokan olevan osin päällekkäinen ilmastonmuutokseen ja ympäristöön liittyvän luokan kanssa, voi tämä selittää eroja tulevaisuuskuvan suosiossa eri menetelmillä tarkasteltuina.

Seuraavaksi eniten mainintoja avovastauksissa saavat feminismi, tasa-arvo ja vähemmistöjen oikeudet (23,7 % vastauksista). Suurin osa näitä teemoja sisältävistä vastauksista korostaa puolueen syntymistä näiden arvokysymysten puolustamiselle, mutta muutama esittää myös puolueen syntymistä arvojen vastustamisen pohjalle (N = 4). Radikaalimmalle feministiselle puolueelle nähdään Suomen puoluejärjestelmässä olevan tilaa etenkin, jos vasemmistopuolueet eivät nielaise arvoa vahvemmin sisäänsä. Monessa vastauksessa puhutaan lomittain tasa-arvosta, yhdenvertaisuudesta, vähemmistöjen oikeuksista ja ihmisoikeuksista. Monissa vastauksissa luokka myös ilmenee päällekkäin ilmastonmuutos & ympäristö -luokan kanssa, josta seuraava esimerkki:

”Tasa-arvon ja moninaisuuden kysymysten ympärille rakentunut. Puolue edistäisi vähemmistöjen oikeuksia, tasa-arvoa ja muodostaisi selkeän kannan myös ympäristökysymyksiin (kanta olisi että päästöjä vähennettävä ylikansallisella tasolla ja vihreää teknologiaa edistettävä).”

Kvantitatiivisessa analyysissä kyseinen luokka voisi vastata yhtenäiskulttuuri vs. moniarvoisuus -jakolinjaa, joka sisälsi kansalaisten ominaisuuksiin, kuten sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvät muuttujat sekä uskontoon kytkeytyvän konfliktin. Kyseisen summamuuttujan tulkittiin analyysissä merkitsevän muun muassa evankelisluterilaiseen kirkkoon kuuluvien ja kirkon auktoriteettia sekä sen suhtautumista seksuaalivähemmistöihin kritisoivien välistä

vastakkainasettelua. Lisäksi luokka feminismi, tasa-arvo ja vähemmistöjen oikeudet voisi vastata kvantitatiivisen analyysin vähemmistöjen oikeuksien puolustamista koskevaa jakolinjaa, jota 81,3 % opiskelijoista piti merkittävänä tulevaisuuskuvana. Koska yhtenäiskulttuuri vs. moniarvoisuus -jakolinjan arvioi todennäköiseksi vain 18,8 % vastaajista, onkin oletettavaa, että laadullisen analyysin luokka feminismi, tasa-arvo ja vähemmistöjen oikeudet on verrattavissa kumpaankin kyseiseen kvantitatiivisen analyysin jakolinjaan. Tätä puoltaisi myös jakolinjojen latautuminen samalle pääkomponentille (ks. pääkomponenttianalyysi), vaikka niitä ei yhdistettykään samaksi summamuuttujaksi.

Ylikansallinen yhteistyö mainitaan noin viidesosassa vastauksia. Vastauksille tyypillistä on niiden kytkeytyminen muihin vastauksissa tunnistettuihin luokkiin, joista oleellisimpana ilmastonmuutos ja ympäristö. Pääkomponenttianalyysin tuloksiin verrattaessa tämä ei ole yllättävää, sillä kysymys suhtautumisesta ylikansalliseen yhteistyöhön (kuten EU) latautui suhteellisen heikosti kahdelle komponentille, mikä kertonee kysymyksen kytkeytymisestä muihin poliittisiin kysymyksiin. Noin $\frac{3}{4}$ vastauksista korostaa puolueen syntymistä nimenomaan ylikansallisen yhteistyön korostamisen pohjalle, ja loput sen vastustamiselle. Osassa vastauksista puhutaan jopa puolueen federalistisista pyrkimyksistä, ja useammassa vähintäänkin puolueen vahvasta näkemyksestä Suomen roolista osana Euroopan unionia ja kansainvälistä yhteisöä.

Myös avovastausten analysoinnissa maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus muodostettiin omaksi luokakseen, ja sitä pitää merkittävänä 15,8 % vastaajista. Vastajat jakautuvat melko tasaisesti siinä, näkevätkö he puolueen syntymisen maahanmuuttoa vastustavaksi vai sitä puolustavaksi puolueeksi. Maahanmuuttoa vastustavaa puoluetta ennakoivat mainitsevat usein mahdollisuuden tällaisen synnylle, mikäli Perussuomalaiset eivät ole aiheessa tarpeeksi radikaaleja. Myös ilmastopakolaisuuden mainitaan nostavan jakolinjan merkitystä tulevaisuudessa. Kvantitatiiviseen analyysiin verrattuna maahanmuutto saa kuitenkin suhteellisesti vähemmän nostoja avovastauksissa: suljetun kysymyksen kohdalla 74,4 % vastaajista näkee maahanmuuttoon keskittyvän jakolinjan merkittävänä tulevaisuuskuvana.

Yksi laadullisen analyysin esiin tuomista uusista jakolinjoista on tekoälyn ja robotiikan säätely & teknologiakonservatismi -luokka, johon viitataan kuudessa (7,9 %) vastauksessa. Lähes kaikissa näissä nähdään puolueen perustuvan teknologian kehityksen vastustamiselle painottaen sen regulaation tarvetta sekä haittavaikutuksia yhteiskunnalle ja yksilölle. Kahdessa vastauksessa kuitenkin myös nähdään puolueen perustuvan teknologian kehityksen käytölle

ilmastonmuutoksen torjunnassa. Esimerkkinä tyypillisestä luokan edustajasta nostettakoon seuraava esimerkki:

”Uskon että ainakin yksi näistä merkittävistä yhteiskunnallisista kysymyksistä tulee olemaan tekoälyn (AI), massadatan ja robotiikan käytön regulaatio. Uskon että tämän asian ympärille tulee vielä muodostumaan puolue, joka vahvasti vastustaa, tai suhtautuu ainakin erittäin skeptisesti kyseisiin teemoihin, ja peräänkuuluttaa regulaation tarvetta, sen ollessa todennäköisesti jo liian myöhäistä. Uskon että kyseiselle puolueelle tärkeitä teemoja olisi yksilönvapaus, yksityisyys ja ihmiselementin säilyttäminen päätöksenteossa (esim. työelämä/sotilaallinen toiminta/viranomaistoiminta jne.) - -”

Edellä esiteltyjen avovastauksista esiin nousevien jakolinjojen lisäksi sukupolvien välinen vastakkainasettelu sekä maaseutu-kaupunki -jakolinja saavat kumpikin vastauksissa kaksi mainintaa. Näin ollen ne eivät laadullisen aineiston puitteissa näyttäyty yhtä merkittävänä kuin määrällisen aineiston vastausten perusteella. Kvantitatiivisen analyysin perusteella 48,1 % vastaajista näki maaseutu–kaupunki-jakolinjan merkittävänä, kun taas sukupolvien välisen vastakkainasettelun osalta vastaava prosenttiosuus oli 58,7 %.

Tässä vaiheessa lienee oleellista todeta, että avovastauksissa vastaajat todennäköisesti priorisoivat jakolinjojen merkitystä pohtiessaan, siinä missä suljettuihin kysymyksiin vastatessa vastaajan on vaivattomampaa pitää useaa jakolinjaa merkittävänä tulevaisuuskuvana. Näin ollen laadullinen analyysi toimii myös tässä suhteessa oivana määrällisen aineiston täydentäjänä. Vastaaja todennäköisesti mainitsee vastauksessaan maksimissaan muutaman merkittävämmiksi näkemänsä yhteiskunnallisen kysymyksen, jonka pohjalle hän näkee mahdollisesti syntyvän puolueen.

Kuviosta 3 nähdään, että 14,5 % vastaajista näkee mahdollisena uuden populistisen puolueen nousun. Tähän luokkaan luokitelluille vastauksille on tyypillistä puolueen kuvaileminen Perussuomalaisten kilpailijana, sillä oikealla nähdään olevan paljon potentiaalisia äänestäjiä, jotka motivoituvat liberaalivasemmiston vastustamisesta. Erityisesti Perussuomalaisten ”maltillistumisen” nähdään olevan tällaisen puolueen syntyä mahdollisesti vauhdittava tekijä. Luokalla on paljon päällekkäisyyttä maahanmuuttoa koskevaa jakolinjaa kuvaavan luokan kanssa. Esimerkkinä luokkaan kuuluvasta vastauksesta nostettakoon:

”Monissa maissa on nähty toki uusien erilaisten äärioikeistolaisten puolueiden nousua (Brexit Party, Lega, Vox jne.), mutta ainakin tähän mennessä PS on ollut Suomessa catch-them-all - puolue kaikenlaisille konservatiivisille ja kansallismielisille arvoille, aika radikaaleihin mittoihin asti. Ehkäpä juuri tällä saralla näen potentiaalia, jos jonkun teeman ympärille uusi puolue nousisi, ennen kaikkea jos PS alkaa maltillistumaan (”salonkikelpoistumaan”).”

Populistisen puolueen lisäksi osa vastaajista näkee mahdollisuuden liberaalioikeistolaisen puolueen synnylle Suomessa (6,6 % vastauksista). Eräässä vastauksessa mainitaan tällaisen puolueen muodostuvan ”kokoomuksen konservatiiviliittiin kyllästyneistä arvoliberaaleista”, kun taas toisessa puhutaan yhdistelmästä vihreitä ja kokoomusta.

”Luulen, että Suomeen syntyy liberaalioikeistopuolue, sillä sellaista ei tällä hetkellä puoluekartalta löydy. RKP ei voi kasvaa koko kansan puolueeksi, jonka takia veikkaan uuden puolueen syntyä.”

Loput kuvioon 3 luokitellut piirteet tulevaisuuden puoluejärjestelmässä koskevat puoluejärjestelmän pysyvyyttä, puolueiden roolin heikentymistä sekä suoran ja deliberatiivisen demokratian korostumista. Vajaa 8 % vastaajista kertoo näkevänsä, ettei 15 vuoden aikana tule nousemaan sellaista merkittävää jakolinjaa, jota nykypuolueet eivät osaisi käsitellä riittävällä intensiteetillä. Vastaajat näkevät siis nykyisten vakiintuneiden puolueiden kykenevän kanavoimaan tulevaisuudessa myös uusia yhteiskunnallisia kysymyksiä omiksi linjoikseen. Lähes saman verran vastaajia mainitsee olevansa asiasta päinvastaista mieltä. Nämä vastaajat uskovat pikemminkin yhden tai muutaman asian liikkeiden lisääntymiseen. Tällaista ajattelua edustaa seuraava lainaus:

”En välttämättä usko puolueiden tulevaisuuteen vaan yhden asia liikkeiden tulevaisuuteen. Ennustan, että ihmiset tulevat liikkumaan erilaisten yhteiskunnallisten liikkeiden välillä luontevasti ilman sitoumusta. Arvelen puolueiden olevan olemassa mutta ne operoivat esimerkiksi talouskysymysten parissa. Yhteiskunnallista muutosta ajavat hankkeet puolestaan rakentuvat ennemmin yhteisiksi kyseisen kysymyksen ympärille, joka saa tai on saamatta tavoitettaan läpi. Esimerkiksi näen tasa-arvoinen avioliittolain olleen ennen kaikkea puolueiden ulkopuolelta tullut muutos yhteiskunnassa. Vastaavanlaisten liikkeiden painoarvo muutosta luovana tekijänä tulee mielestäni kasvamaan.”

Muutama opiskelija mainitsee vastauksessaan myös suoran ja/tai deliberatiivisen demokratian olevan mahdollisen uuden puolueen keskiössä. Erityisesti näissä vastauksissa nousevat esiin kannattajien osallistaminen puolueen linjojen muodostamiseen internet-kyselyiden avulla. Erään opiskelijan mukaan puolue muistuttaisi ikään kuin Liike Nyt -puoluetta lainaten toimintatapoja hieman myös Ranskan En Marche -puolueelta. Jäsenistö voisi olla riittainkin, samoin kuin puolueen kannat voisivat eri kysymyksiä koskevien äänestyksien myötä olla keskenään ristiriitaisia. Myös kyselytutkimuksen suljetuissa kysymyksissä pyydettiin opiskelijoita arvioimaan väitettä, jonka mukaan tulevaisuudessa yhä useampi puolue osallistaa kannattajiaan puolueen linjojen muodostamiseen kysymällä heidän näkemyksiään internetissä. Väitteen kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli 70 % vastaajista vain yhden opiskelijan ollessa sen kanssa täysin eri mieltä. Näin ollen näkemystä voidaan pitää suhteellisen merkittävänä.

5. Johtopäätökset

Tämä tutkielma vastasi kysymykseen siitä, millaisena Suomen yliopistojen politiikan tutkimuksen opiskelijat näkevät suomalaisten puolueiden tulevaisuuden jakolinjateorioiden kontekstissa. Tarkemmin ilmaistuna tutkielmassa selvitettiin, millaisia erilaisia tulevaisuuskuvia opiskelijoilla on Suomen puolueiden tulevaisuudesta erityisesti jakolinjateorioiden valossa tarkasteltuna, ja mitkä tekijät kohderyhmän keskuudessa vaikuttavat näihin tulevaisuuskuviin.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentui eri jakolinjateorioiden ympärille lähtien Lipsetin ja Rokkanin 1960-luvulla kehittämästä klassikkoteoriasta päättyen uudempiin postmodernien arvojen nousuun ja identiteettipolitiikkaan keskittyviin sekä Suomessa tunnistettuihin ja tulevaisuudessa mahdollisesti nouseviin jakolinjoihin. Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena. Menetelminä yhdisteltiin sekä kvantitatiivisia menetelmiä että kvalitatiivista teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Tutkielman kvantitatiiviksi menetelmiksi valittiin kuvailevia tilastollisia menetelmiä, ristiintaulukointi, pääkomponenttianalyysi sekä logistinen regressioanalyysi.

Analyysi osoitti, että opiskelijat eivät nähneet puolueiden roolin politiikan tekijöinä tai paikkoina merkittävästi kasvavan tulevien 15 vuoden aikana. Sen sijaan suurin osa opiskelijoista näki muiden merkittävien politiikan teon paikkojen nousevan puolueiden rinnalle. Koska opiskelijat näkivät puolueiden roolin olevan kuitenkin muutoksessa, voidaan vastausten perusteella tehdä varovaisia päätelmiä siitä, että muiden poliittisten toimintamuotojen nousu puolueiden rinnalle

näyttäisi opiskelijoiden mielestä vähentävän puolueiden roolia politiikan tekijänä tai paikkana ainakin suhteessa tilanteeseen, jossa näillä uudemmilla toimintamuodoilla ei ollut vahvaa roolia. Myös aiempi tutkimus nuorten kiinnostuksesta uusiin poliittisiin osallistumismuotoihin, kuten media-aktivismiin ja uusiin poliittisiin liikkeisiin, tukee tällaista tulkintaa (ks. esim. Bessant ym. 2016, 278–280). Huomionarvoista opiskelijoiden puolueiden rooliin liittyvissä tulevaisuuskuvuissa on myös puolueiden välisen hajanaisuuden ja polarisaation korostuminen, mikä sopii yhteen tutkielman taustoittavana ilmiönä toimineen puoluekentän pirstaloitumisen kanssa.

Tärkein opiskelijoiden näkemyksiä tulevaisuuden puoluejärjestelmän keskeisimmistä jakolinjoista koskeva löydös on ympäristön ja talouskasvun välinen konflikti, joka nähtiin keskeisimmäksi puoluejärjestelmää jakavaksi tekijäksi 15 vuoden kuluttua. Sekä kvantitatiivisessa että kvalitatiivisessa analyysissä tultiin samaan johtopäätökseen. Opiskelijat näkivät uuden puolueen rakentuvan todennäköisimmin ajamaan ilmastonmuutoksen vastaisia toimia. Tätä perusteltiin nykyisten puolueiden ajaman politiikan riittämättömyytenä vastata vaikeutuvaan tilanteeseen. Uuden puolueen synty riippuu täten olemassa olevien puolueiden kyvystä vahvistaa ilmastopolitiikkaansa. Opiskelijoiden vastauksissa korostui näkemys uudesta puolueesta ikään kuin nykyisen Vihreän liiton radikaalimpana versiona: joko jakautuneena Vihreistä tai täysin uutena puolueena.

Ympäristön ja talouskasvun välisen konfliktin merkitys tulevaisuuden puolueissa tukee pitkälti aiempia tutkimustuloksia konfliktin merkityksestä nuorten keskuudessa. Vuoden 2021 nuorisobarometrin tulosten mukaan talouskasvun merkitystä koskevat väittämät jakoivat nuoria suuren osan ollessa sitä mieltä, että jatkuvasti kasvava talous ei ole mahdollista maapallon rajallisuuden vuoksi (mt. 42). Siinä missä nuoret näkevät ympäristön ja talouskasvun välisen ristiriidan hyvin merkittävänä tässä ajassa, tämän tutkimuksen tuloksiin pohjaten vaikuttaa, että merkitys tulee jopa kasvamaan tulevaisuudessa. Se, että suomalaiset näkevät tulevaisuudessa puolueiden roolin ilmastonmuutokseen puuttumisessa suurena (Sitra 2019, 23–28) niin ikään tukee tutkielman tulosta ympäristön ja talouskasvun välisen konfliktin suuresta merkityksestä tulevaisuuden puolueissa.

Toiseksi merkittävimpinä tulevaisuuden jakolinjoina näyttäytyivät sekä määrällisen että laadullisen tarkastelun valossa useat GAL–TAN-ulottuvuuteen kytkeytyvät jakolinjat, mikä ei myöskään teoreettiseen viitekehykseen peilaten ole yllättävää. Tämä viime vuosikymmeninä

monissa poliittisissa järjestelmissä entistä merkittävämmäksi muodostunut keskustelu identiteeteistä ja elämäntyyleistä sekä niille rakentuvista poliittisista vastakkainasetteluista näyttäytyi opiskelijoiden tulevaisuuskuviissa erityisesti vastakkainasetteluna liberaalien ja konservatiivisten arvojen välillä, vähemmistöjen oikeuksien puolustamisessa, yhteiskunnan tarpeiden ja yksilön oikeuksien välillä, sekä maahanmuuttoon suhtautumisessa.

GAL–TAN-ulottuvuuteen liittyvissä opiskelijoiden tulevaisuuskuviissa heijastuivat muutamat tutkijoiden hahmottelemat teoriat tulevaisuuden jakolinjoista. Pääkomponenttianalyysissa huomattiin kansalaisten ominaisuuksiin, kuten sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvien muuttujien sekä uskontoon kytkeytyvän konfliktin välinen korrelaatio. Havainto sopii Jussi Westisen näkemykseen uskontoon perustuvasta jakolinjasta, joka johtuu pitkälti evankelisluterilaiseen kirkkoon kuuluvien ja kirkon auktoriteettia sekä sen suhtautumista seksuaalivähemmistöihin kritisoivien välisestä vastakkainasettelusta. Opiskelijat eivät kuitenkaan nähneet jakolinjaa kovin merkittävänä (vrt. Westinen 2015) verrattuna muihin GAL–TAN-ulottuvuutta heijastaviin jakolinjoihin, kuten vastakkainasetteluun liberaalien ja konservatiivisten arvojen välillä sekä vähemmistöjen oikeuksien puolustamiseen. Jälkimmäinen voidaan myös nähdä eräänlaisena solidaarisuuden korostumisen muotona, mikä on nähty yhtenä mahdollisena tulevaisuuden kehityspolkuna arvo- ja asenneulottuvuuksissa (ks. esim. Eduskuntavaalitutkimus 2015, 293–294).

Lipsetin ja Rokkanin esittelemistä alkuperäisistä neljästä jakolinjasta maaseudun ja kaupungin väliseen konfliktiin sekä yhteiskuntaluokkiin perustuvat jakolinjat ovat opiskelijoiden tulevaisuuskuviissa eniten edustettuina, kuitenkin jääden selkeästi pienempään rooliin kuin ilmastonmuutoksen ja talouskasvun välinen konflikti sekä GAL–TAN-ulottuvuuteen kytkeytyvät jakolinjat. Ruotsin kieleen ja uskontoon kytkeytyviä konflikteja ei taas nähty merkittävänä tulevaisuudessa. Tulokset ovat johdonmukaisia teorian kanssa, sillä juuri maaseudun ja kaupungin väliseen konfliktiin sekä yhteiskuntaluokkiin perustuvat jakolinjat ovat Suomessa olleet merkittävimmät niin sanotut vanhat jakolinjat (ks. esim. Eduskuntavaalitutkimus 2019, 290).

Vasemmisto – oikeisto -jakolinjan kohdalla tutkimus tarjosi mielenkiintoisia tuloksia laadullisen analyysin osoittaessa jakolinjan opiskelijoiden mielestä toiseksi todennäköisimmäksi. Kvantitatiivisessa tarkastelussa jakolinja ei taas ollut niiden jakolinjojen joukossa, jotka vastaajat näkivät kaikkein todennäköisimmiksi 15 vuoden kuluttua. Jakolinjaan liittyvät laadullisen

aienoston näkemykset keskittyivät talousjärjestelmän uudistamiseen ja hyvinvointivaltion rahoitukseen. Uuden puolueen nähtiin voivan joko kannattaa talousjärjestelmän uudistamista ja hyvinvointivaltion rahoituksen turvaamista tai vastustaa sitä. Vastausten sisällöistä havaittiin luokan myös olevan osin päällekkäinen ilmastomuutokseen ja ympäristöön liittyvän luokan kanssa, mikä voi osaltaan selittää eroja tulevaisuuskuvan suosiossa eri menetelmillä tarkasteltuina. Tätä tulkintaa tukisi myös havainto siitä, että nuoret liittyvät vasemmistoon ja oikeistoon eri asioita kuin vanhemmat sukupolvet (Westinen ym. 2016, 293). Analyysin pohjalta voitaneen tehdä johtopäätös, että opiskelijat näkevät merkittävät tulevaisuuden puolueisiin vaikuttavat talouspoliittiset kysymykset enemmän radikaaleina taloudellisina uudistuksina kuin perinteisempänä vastakkainasetteluna talouspoliittisissa kysymyksissä.

Yhtenä laadullisen analyysin tarkoituksena oli selvittää, nouseeko analyysin yhteydessä esiin sellaisia uusia jakolinjoja, joita ei kyselytutkimuksen kysymyksissä ole huomioitu. Oleellisin laadullisen analyysin esiin tuomista uusista jakolinjoista liittyi tekoälyn ja robotiikan säätelyyn ja teknologiakonservatismiin. Valtaosa jakolinjaan kytkeytyvistä näkemyksistä esitti uuden puolueen perustuvan teknologian kehityksen vastustamiselle painottaen sen regulaation tarvetta sekä haittavaikutuksia yhteiskunnalle ja yksilölle. Löydös on sinällään kiinnostava, sillä aiempi tutkimus ei ole juurikaan nostanut esiin vastaavanlaisen jakolinjan nousua. Laadullisen analyysin tulokset täydensivät tutkimuksen kvantitatiivista osiota myös nostamalla esiin opiskelijoiden näkemykset uuden populistisen puolueen sekä uuden liberaalioikeistolaisen puolueen noususta. Ensimmäiselle nähtiin puoluekentällä olevan tilaa, mikäli Perussuomalaiset maltillistuvat, kun taas liberaalioikeistolaisen puolueen nähtiin muodostuvan kokoomuksen konservatiivielitiin kyllästyneistä arvoliberaaleista.

Verrattaessa tämän tutkimuksen tuloksia tutkielmassa esitelyihin vuonna 2009 Turun yliopiston ”Puolueiden tulevaisuus” -kurssin opiskelijoiden laatimiin skenaarioihin voidaan näkemyksissä huomata muutamia samankaltaisuuksia. Sukupolvien välinen vastakkainasettelu näyttäytyy tutkimuksen tulosten perusteella merkittävältä tulevaisuuden jakolinjalta, siinä missä yksi vuonna 2009 laadittu skenaario maalaili sukupolvipuolueen nousua minkä tahansa ikäryhmän keskuudessa. Myös kurssilla hahmoteltu organisoitumistavan pohjalta muodostuva nettipuolue ja sen hyödyntämä suora ja välitön demokratia sekä ja deliberaatioon kannustaminen heijastuivat tämän tutkimuksen vastauksissa. Sekä määrällinen että laadullinen analyysi osoittivat, että opiskelijat näkevät tulevaisuudessa yhä useamman puolueen osallistavan kannattajiaan puolueen linjojen muodostamiseen kysymällä heidän näkemyksiään internetissä. Lisäksi monien muiden

kurssilla hahmoteltujen skenaarioiden, kuten nationalistisen puolueen, transnationalistisen puolueen sekä monikulttuurisen puolueen voidaan nähdä heijastuvan tutkimuksessa erityisesti GAL–TAN-ulottuvuutta mittaavissa kysymyksissä.

Toiseen tutkimuskysymykseen (*Mitkä tekijät kohderyhmän keskuudessa vaikuttavat näihin tulevaisuuskuviin?*) vastattiin logistisessa regressioanalyysissä, jonka todettiin sopivan aineistoon hyvin. Analyysin tuloksista havaittiin, että parhaiten opiskelijoiden suhtautumista jakolinjoihin tulevaisuuden puoluejärjestelmien jakajina selittivät vastaajan sukupuoli sekä se, kuinka tärkeänä itselleen vastaaja piti ihmisoikeusarvoja. Tulokset osoittivat, että naispuolisten politiikan tutkimuksen opiskelijoiden todennäköisyys pitää ilmastonmuutoksen ja taloudellisen kasvun välistä jakolinjaa merkittävänä tulevaisuuden puolueiden jakajana oli 5,7-kertainen verrattuna miespuolisiin opiskelijoihin ($p<0.05$). Yhtä lailla naisten todennäköisyys pitää yhteiskuntaluokkajakolinjaa merkittävänä oli miehiin nähden lähes 5-kertainen ($p<0.05$), kun taas sukupolvien välisen jakolinjan kohdalla se oli 2,63-kertainen ($p<0.05$). Sukupuolen merkitys tulevaisuuden näkemysten selittäjänä on sinänsä looginen tulos monien poliittisten kysymysten ollessa sukupuolittuneita. Se, että naiset ovat enemmän huolissaan ympäristökysymyksistä kuin miehet (ks. esim. Metelinen 2023) voinee vaikuttaa siihen, miksi naiset myös näkevät kysymykseen liittyvän jakolinjan tulevaisuudessa oleellisena.

Se, että opiskelija näki ihmisoikeusarvot yhdeksi itselleen tärkeimpänä arvona, selitti opiskelijan suhtautumista ilmastonmuutoksen ja taloudellisen kasvun väliseen jakolinjaan, sukupolvien väliseen jakolinjaan sekä vähemmistöjen oikeuksien puolustamista koskevaan jakolinjaan. Ne, joille ihmisoikeudet olivat yksi tärkeimmistä arvoista, pitivät ilmastonmuutoksen ja taloudellisen kasvun välistä jakolinjaa lähes 7-kertaa (6,89) todennäköisemmin merkittävänä tulevaisuuden jakolinjana kuin ne, jotka eivät ole valinneet arvoa itselleen yhdeksi tärkeimmistä ($p<0.05$).

Vasemmisto–oikeisto -jakolinjaa käsittelevän regressioanalyysin kohdalla tehtiin tilastollisesti erittäin merkitsevä löydös ($p<0,001$), kun huomattiin niiden, jotka ovat suurimman osuuden lapsuudestaan asuneet suuren kaupungin keskustassa, pitävän jakolinjaa jopa 85,6-kertaa todennäköisemmin merkittävänä kuin maaseudun haja-asutusalueella asuneet. Myös muilla asuinpaikoilla huomattiin olevan vaikutusta: tiivistetysti pienen kaupungin keskustassa, esikaupunkialueella tai kuntakeskuksessa asuneet kuuluivat noin 15 kertaa todennäköisemmin jakolinjan merkityksellisenä näkevien joukkoon kuin maaseudun haja-asutusalueella asuneet.

Hieman yllättäen poliittinen orientaatio ei selittänyt opiskelijoiden suhtautumista jakolinjoihin tulevaisuuden puoluejärjestelmien jakajina lukuun ottamatta vasemmisto–oikeisto -jakolinjaa, jossa nousi esiin keskustaan itsensä identifioivien 0,15-kertainen todennäköisyys nähdä jakolinja merkityksellisenä referenssikategoriaan eli oikeistoon itsensä identifioiviin verrattuna. Myöskään opintojen vaihe ei selittänyt näkemyksiä tilastollisesti merkitsevällä tasolla toisin kuin ristiintaulukointien tuottamien tulosten perusteella oletettiin.

Kysely aineistonkeruumuotona tarjosi tutkimukselle kattavan aineiston kohderyhmän näkemyksistä, ja erityisesti kyselyn avovastausosio täydensi hyvin tutkimuksen kvantitatiivisen osion löydöksiä. Useita eri metodeja hyödyntämällä aineistosta oli mahdollista poimia oleelliset huomiot. Vaikka aineisto, useiden menetelmien hyödyntäminen ja kattava jakolinjoihin keskittyvä teoriaosuus tarjosivatkin tutkimukselle oivat välineet tutkimuskysymyksiin vastaamiseen, on tämäkin tutkielma osaltaan rajoittunut niiden ohjaamina. Tutkielmassa käsiteltiin suhteellisen laajasti mahdollisia tulevaisuuden jakolinjoja sekä tulevaisuuden puolueiden piirteitä, minkä vuoksi syvällisempään jakolinjojen analyysiin vaadittaisiin jatkotutkimusta. Yksi mahdollisuus olisi syventää tulevaisuuskuvia esimerkiksi fokusryhmähaastatteluiden avulla.

Tämä tutkimus keskittyi nimenomaan suomalaisten yliopistojen politiikan tutkimuksen opiskelijoiden näkemyksiin puolueiden ja niihin vaikuttavien jakolinjojen tulevaisuudesta. Siinä missä alan opintojen voidaan nähdä tarjoavan erinomaiset työkalut juuri tämän tutkielman aihepiiriin mukaisiin tutkimuksiin osallistumiseen, on myös selvää, että opinnoilla, opiskeluympäristöllä, kommunikoinnilla muiden samaa alaa opiskelevien kanssa sekä jokaisen taustalla ja henkilökohtaisilla näkemyksillä lienee vaikutusta tutkimuksen tuloksiin. Aiemman Tampereen yliopistossa tehdyn tutkimuksen mukaan politiikan tutkimuksen opiskelijat ovat muita liberaalimpia ja kansainvälisempiä, ja alaa luonnehditaankin kansainväliseen solidaarisuuteen suuntautuneeksi, liberaaliksi ja vihreäksi alaksi. (Avonius ym. 2016, 22–25.) Esimerkiksi nämä ominaisuudet, jotka kytkeytyvät pitkälti GAL–TAN-ulottuvuuteen, voivat hyvinkin heijastua siinä, kuinka merkittävänä ulottuvuutta mittaavat jakolinjat opiskelijoiden keskuudessa nähtiin.

Tutkimuksen tulokset tarjoavat monia mahdollisia tarttumapintoja jatkoanalyysille. Yksi mielenkiintoinen näkökohta olisi tarkastella lähitulevaisuudessa uudelleen ilmastomuutoksen ja talouskasvun välisen konfliktin sekä talousjärjestelmän uudistamista ja hyvinvointivaltion

rahoitusta koskevan jakolinjan merkityksiä tulevaisuuden puolueissa. Tämä olisi ajankohtaista tilanteessa, jossa niin Suomessa kuin muualla Euroopassa on nähty olevan enemmän sisäänpäin kääntyneisyyttä ja paluuta konservatiivisempiin arvoihin. Suomen kevään 2023 eduskuntavaaleissa keskityttiin paljon sekä talouteen että turvallisuuteen esimerkiksi ilmastonmuutoskeskustelun jäädessä taka-alalle. Kiinnostavaa olisikin nähdä, korostuisivatko opiskelijoiden näkemykset entisestään nykyisessä tilanteessa, vai olisivatko tulevaisuuskuvat jotakuinkin samanlaisia kuin tässä tutkimuksessa, jonka aineisto kerättiin Sanna Marinin hallituskauden aikaan.

Lähteet

Abou-Chadi, Tarik. (2016), Niche Party Success and Mainstream Party Policy Shifts – How Green and Radical Right Parties Differ in Their Impact. *British Journal of Political Science* 46: 2, 417–436.

Allardt, Erik & Pertti Pesonen. (1967), *Cleavages in Finnish Politics*. Helsinki.

Avonius, Marja; Johanna Kaunisvaara; Elina Kestilä-Kekkonen; Tuomas Koivisto; Nelli Leinonen; Ville Rantala; Taru Ruotsalainen; Aino Tiihonen; Saana Vahvelainen & Jussi Westinen. (2016), Koulutusalan yhteys yliopisto-opiskelijoiden poliittiseen orientaatioon. *Politiikka* 58:1, 7–26.

Bartolini, Stefano & Peter Mair. (1990), Identity, Competition and Electoral Availability: The Stabilisation of European Electorates, 1885-1985. *The American political science review* 86:2. New York: Cambridge University Press.

Bessant, Judith; Rys Farthing & Rob Watts. (2016), Co-designing a civics curriculum. Young people, democratic deficit and political renewal in the EU. *Journal of Curriculum Studies* 48: 2, 271–289.

Borg, Sami; Elina Kestilä-Kekkonen & Hanna Wass (toim.) (2020), Kuvailulehti. Teoksessa: Borg, Sami – Elina Kestilä-Kekkonen – Hanna Wass (toim.), *Politiikan ilmastonmuutos – Eduskuntavaalitutkimus 2019*, 3. Helsinki: Oikeusministeriö.

Borg, Sami; Elina Kestilä-Kekkonen & Hanna Wass (toim.) (2020), Johdanto: mikä politiikan ilmastonmuutos? Teoksessa: Borg, Sami – Elina Kestilä-Kekkonen – Hanna Wass (toim.), *Politiikan ilmastonmuutos – Eduskuntavaalitutkimus 2019*, 45–65. Helsinki: Oikeusministeriö.

Borg, Sami; Heikki Paloheimo. (2020), Valitsijoiden korostamat asiakysymykset ja hallituksen toimien arviointi. Teoksessa: Borg, Sami – Elina Kestilä-Kekkonen – Hanna Wass (toim.), *Politiikan ilmastonmuutos – Eduskuntavaalitutkimus 2019*, 148–168. Helsinki: Oikeusministeriö.

Borg, Sami & Elina Kestilä-Kekkonen. (2017), Viisi väitettä osallistumisesta. Teoksessa: Kestilä-Kekkonen, Elina – Paul-Erik Korvela (toim.), *Poliittinen osallistuminen. Vanhan ja uuden osallistumisen jännitteitä*, 52–75. Jyväskylä: SoPhi.

Burke, Edmund. (1770), *Thoughts on the cause of the present discontents*. 2. painos. Lontoo: printed for J. Dodsley, in Pall-Mall.

Bäck, Emma; Hanna Bäck & Nils Gustafsson. (2015), *Ungas politiska deltagande. Nya former och aktivitet genom sociala medier?* Regeringskansliet/2014 års Demokratiutredning. Lund: Lund University.

Chiaromonte, Alessandro & Vincenzo Emanuele. (2019), Explaining the impact of new parties in the Western European party systems. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 29:4, 490-510.

Dalton, Russell J; David M. Farrell & Ian McAllister. (2011), *Political Parties and Democratic Linkage: How Parties Organize Democracy*. New York: Oxford University Press.

Dalton, Russell J. (2000), The decline of party identifications. Teoksessa: Dalton, Russell J. – Martin P. Wattenberg (toim.), *Parties without Partisans. Political Change in Advanced Industrial Democracies* 19–36. Oxford: Oxford University Press.

Dalton, Russell J. & Martin P. Wattenberg (toim.). (2000), *Parties without Partisans: Political Change in Advanced Industrial Democracies*. Oxford: Oxford University Press.

Duverger, Maurice. (1967), *Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State*. 3. painos. Lontoo: Methuen.

Duverger, Maurice. (1959), *Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State*. Lontoo: Methuen.

Elo, Kimmo. (2009), Poliittinen tietämys ja puolueiden tulevaisuus. Teoksessa: Mickelsson, Rauli (toim.), *Puolueiden tulevaisuus*, 65–95. Helsinki: Oikeusministeriö.

Eduskunta. (2022), Eduskuntapuolueitten taustat. Saatavissa <<https://www.eduskunta.fi/FI/NuortenEduskunta/demokratian-polku/Sivut/eduskuntapuolueitten-taustat.aspx>>, luettu 13.10.2022.

Fearon, James D. (1999), *What is identity (as we now use the word)?* Stanford: Stanford University.

Ford, Robert & Will Jennings. (2020), The Changing Cleavage Politics of Western Europe. *Annual Review of Political Science* 23, 295–314.

Fowles, Jib. (1978), The Problem of Values in Futures Research. Teoksessa: Fowles, Jib (toim.), *Handbook of Futures Research*. Lontoo: Greenwood Press.

Fukuyama, Francis. (2018), *Identity: The Demand for Dignity and the Politics of Resentment*. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Gregersen, Thea, Rouven Doran, Gisela Böhm, Endre Tvinnereim & Wouter Poortinga. (2020), “Political Orientation Moderates the Relationship Between Climate Change Beliefs and Worry About Climate Change”. *Frontiers in Psychology*, 11: Article 1573.

Grönlund, Kimmo; Rasmus Sirén & Aleksi Suuronen. (2020), Puolueiden äänestäjät. Teoksessa: Borg, Sami – Elina Kestilä-Kekkonen – Hanna Wass (toim.), *Politiikan ilmastonmuutos – Eduskuntavaalitutkimus 2019*, 260–287. Helsinki: Oikeusministeriö.

Grönlund, Kimmo & Jussi Westinen. (2012), Puoluevalinta. Teoksessa: Borg, Sami (toim.), *Muutosvaalit 2011*, 156–188. Helsinki: Oikeusministeriö.

Gunther, Richard & José Ramón Montero. (2003), *The Literature on Political Parties: A Critical Reassessment*. Barcelona: The Institute of Political and Social Sciences.

Inglehart, Ronald & Pippa Norris. (2003), *Rising Tide. Gender equality and cultural change around the world*. Cambridge: Cambridge University Press.

Inglehart, Ronald. (1977), *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles Among Western Publics*. Princeton, N.J: Princeton University Press.

Inglehart, Ronald. (1971), The Silent Revolution in Europe: Intergenerational Change in Post-industrial Societies. *American Political Science Review*, 65 (joulukuu), 991–1017.

Isotalo, Veikko & Theodora Järvi. (2020), Ehdokkaiden arvomaailmat. Teoksessa: Kestilä-Kekkonen, Elina – Åsa von Schoultz (toim.), *Ehdokkaat vaalikentillä : Eduskuntavaalit 2019*, 172–201. Helsinki: Oikeusministeriö.

Isotalo, Veikko; Peter Söderlund & Åsa von Schoultz. (2020), Polarisoituuko politiikka Suomessa? Puolueiden äänestäjäkuntien arvosiirtymät 2003–2019. Teoksessa: Borg, Sami – Elina Kestilä-Kekkonen – Hanna Wass (toim.), *Politiikan ilmastonmuutos – Eduskuntavaalitutkimus 2019*, 288–307. Helsinki: Oikeusministeriö.

Jokivuori, Pertti & Risto Hietala. (2007), *Määrällisiä tarinoita: monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta*. Porvoo; Helsinki: WSOY.

Kaakinen, Markus & Noora Ellonen. Regressioanalyysi. Saatavissa <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/regressio/analyysi/>>, luettu 5.7.2022.

Karimäki, Jenni; Heino Nyysönen & Hanna Tuominen. (2021), Yhteisö, liitto ja unioni: Suomen puolueiden näkemyksiä EU:sta ja sen tulevaisuudesta. *Kosmopolis* 51: 1, 9–31.

Karjalainen, Anne-Maria; Ilkka Pietilä & Tuulikki Ukkonen-Mikkola. (2020), Hyvinvointivaltiokansalaisuusdiskurssit neljän suurimman puolueen eduskuntavaaliohjelmissa 1991–2019. *Politiikka* 62: 3, 225–250.

Karvonen, Lauri. (2014), *Parties, Governments and Voters in Finland: Politics under Fundamental Societal Transformation*. Colchester: ECPR Press.

Kiilakoski, Tomi & Riku Laine. (2022), Näkemyksiä ympäristöstä. Teoksessa: Tomi Kiilakoski (toim.), *Kestävää tekoa. Nuorisobarometri 2021*, 39–44. Valtion nuorisoneuvoston julkaisu nro 69. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto.

Kirchheimer, Otto. (1966), The Transformation of the Western European Party Systems. Teoksessa: La Palombara, Joseph – Myron Weiner (toim.), *Political Parties and Political Development*, 177–200. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Knutsen, Oddbjørn, & Elinor Scarbrough. (1995), Cleavage Politics. Teoksessa: Van Deth, Jan W. – Elinor Scarbrough (toim.), *The Impact of Values*, 492-523. New York: Oxford University Press.

Koiranen, Ilkka; Aki Koivula; Arttu Saarinen & Pekka Räsänen. (2017), *Puolueiden rakenteet ja jäsenistön verkostot*. Helsinki: KAKS – Kunnallisalan kehittämissäätiö.

Kriesi, Hanspeter; Edgar Grande; Romain Lachat; Martin Dolezal; Simon Bornschier & Timotheos Frey. (2006), Globalization and Transformation of the National Political Space: Six European Countries Compared. *European Journal of Political Research* 45: 6, 921–956.

Kuusela, Hanna & Mika Rönkkö. (2008), *Puolueiden kriisi - puolueet ja uusliberalismi: mitä on tehtävä?* Helsinki: Like.

Lauronen, Tina. (2019), *Opiskelijabarometri 2019*. Helsinki: Otus.

Lipset, Seymour Martin & Stein Rokkan. (1967), *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives*. New York: Free Press.

Liike nyt. (2022), Mikä on nettiparlamentti? Saatavissa <<https://www.liikenyt.fi/mika-on-nettiparlamentti>>, luettu 12.7.2022.

Luo, Chih-Mei. (2017), The Rise of Populist Right-wing Parties in the 2014 European Parliament: Election and Implications for European Integration. *European Review*, 25: 3, 406–422.

Mair, Peter. (2007), Left–Right Orientations. Teoksessa: Dalton, Russell J. – Hans-Dieter Klingemann (toim.), *The Oxford Handbook of Political Behavior*, 206–222. Oxford: Oxford University Press.

Metelinen, Sami. (2023), *Naisten ja miesten puoluesuosikit – näin äänestämisen eriytyy*. Saatavissa <<https://www.eva.fi/blog/2023/03/18/naisten-ja-miesten-puoluesuosikit-nain-aanestaminen-eriytyy/>>, luettu 2.4.2023.

Mickelsson, Rauli. (2021), *Suomen puolueet — Vapauden ajasta maailmantuskaan*. 3. painos. Tampere: Vastapaino.

Mickelsson, Rauli (toim.). (2009), *Puolueiden tulevaisuus*. Oikeusministeriön julkaisuja 2009: 6. Helsinki: Oikeusministeriö.

Mickelsson, Rauli. (2009), Skenaarioita puoluetyppeistä. Teoksessa: Mickelsson, Rauli (toim.), *Puolueiden tulevaisuus*, 62. Helsinki: Oikeusministeriö.

Mickelsson, Rauli. (2009), Johdanto. Teoksessa: Mickelsson, Rauli (toim.), *Puolueiden tulevaisuus*, 8–14. Helsinki: Oikeusministeriö.

Myllyniemi, Sami & Tomi Kiilakoski. (2019), Vaikuttaminen ja politiikka. Teoksessa: Pekkarinen, Elina – Sami Myllyniemi (toim.), *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla: nuorisobarometri 2018*, 19–40. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja nro 60. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto.

Noury, Abdul & Gerard Ronald. (2020), Identity Politics and Populism in Europe. *Annual Review of Political Science* 23, 421–439.

Nousiainen, Jaakko. (1991), *Suomen poliittinen järjestelmä*. Juva: WSOY.

Nuorisolaki 1285/2016. Annettu 21.12.2016. Saatavissa <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285#Pidm45053757086320>>, luettu 9.10.2020.

Paastela, Jukka. (1984), Puolueet ennen puolueita: puolueet ja puoluekäsitteet historiallisena ilmiönä antiikin Kreikasta nykyaikaisen puoluelaitoksen muodostumiseen. Tampere: Tampereen yliopisto. Poliittikan tutkimuksen laitos.

Paloheimo, Heikki. (2009), Puoluejärjestelmän lohkeamat ja ristiriitaisuudet. Teoksessa: Mickelsson, Rauli (toim.), *Puolueiden tulevaisuus*, 15–64. Helsinki: Oikeusministeriö.

Paloheimo, Heikki. (2008), Ideologiat ja ristiriitaisuudet. Teoksessa: Paloheimo, Heikki – Tapio Raunio (toim.), *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä* 27–56. Helsinki: WSOY.

Paloheimo, Heikki & Tapio Raunio (toim.). (2008), *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä*. Helsinki: WSOY.

Panebianco, Angelo. (1988), *Political Parties: Organization and Power*. Cambridge: Cambridge University Press.

Pekkarinen, Elina & Sami Myllyniemi (toim.). (2019), *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla: nuorisobarometri 2018*. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja nro 60. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto.

Pekonen, Kyösti. (2008), Poliittisten puolueiden ajankohtaiset haasteet. Teoksessa: Leikkonen, Tuomas – Kari Paakkunainen – Pasi Saukkonen (toim.), *Suomen poliittinen järjestelmä – verkkokirja*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Ronkainen, Jussi (toim.). (2012), *Nuoret ja ääni: nuoret eduskuntavaaleissa 2011*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja nro 125. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Valtion nuorisosiain neuvottelukunta.

Rubin, Anita. (2002), Tulevaisuudenkuvat ja identiteetin rakentuminen myöhäismodernissa. Teoksessa: Kamppinen, Matti – Osmo Kuusi – Sari Söderlund (toim.), *Tulevaisuudentutkimus: perusteet ja sovellutuksia*, 789–818. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

SAMOK. (2022), *Ammattikorkeakouluopiskelijoiden arvot ja asenteet 2022*. Saatavissa <https://samok.fi/wp-content/uploads/2022/11/samok_arvot-ja-asenteet.pdf>, luettu 12.1.2023.

Saukkonen, Pasi. (2008), Suomalaisen yhteiskunnan historia, rakenne ja poliittinen kulttuuri. Teoksessa: Leikkonen, Tuomas – Kari Paakkunainen – Pasi Saukkonen (toim.), *Suomen poliittinen järjestelmä – verkkokirja*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Sitra. (2020), *Kansanvallan peruskorjaus kyselytutkimus*. Saatavissa <<https://www.sitra.fi/app/uploads/2020/08/kansanvaltakyselytutkimuskaikki-kalvot.pdf>>, luettu 21.4.2022.

Sitra. (2019), *Tulevaisuusbarometri 2019. Millaisena suomalaiset näkevät tulevaisuuden?* Sitran selvityksiä 147. Helsinki: Erweko.

Suomen virallinen tilasto (SVT) Tilastokeskus (2019). *Eduskuntavaalit 2019, tarkastuslaskennan tulos*. Saatavissa <http://www.stat.fi/til/evaa/2019/evaa_2019_2019-04-24_tie_001_fi.html>, luettu 10.7.2022.

Tajfel, Henri. (1970), Experiments in intergroup discrimination. *Scientific American* 223: 5, 96–103.

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi. (2018), *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012), *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje (2012)*. Saatavissa <https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/htk_ohje_verkko14112012.pdf>, luettu 20.10.2019.

Tähtinen, Juhani; Eero Laakkonen & Mari Broberg. (2020), *Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita*. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos.

Vaalitutkimus. (2022), *Vaalitutkimuskonsortio*. Saatavissa <<https://www.vaalitutkimus.fi/vaalitutkimuskonsortio/>>, luettu 14.6.2022.

Valtion nuorisoneuvosto. (2022), *Nuorisobarometri*. Saatavissa <<https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/>>, luettu 2.7.2022.

Vehkalahti, Kimmo. (2014), *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Helsinki: Finn Lectura.

Välimäki, Matti. (2019), *Politiikkaa kansallisten, kansainvälisten ja ideologisten reunaehtoien puitteissa: Suomalaiset puolueet ja maahanmuutto 1973–2015*. Turku: Turun yliopisto.

Weber, Max. (1956), *Wirtschaft und Gesellschaft. Grundriss der verstehenden Soziologie*. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck).

Westinen, Jussi. (2016), Puoluevalinta Suomessa 2000-luvulla. Teoksessa: Grönlund, Kimmo – Hanna Wass (toim.), *Poliittisen osallistumisen eriytyminen: Eduskuntavaalitutkimus 2015*, 249–272. Helsinki: oikeusministeriö.

Westinen, Jussi; Elina Kestilä-Kekkonen & Aino Tiihonen. (2016), Äänestäjät arvo- ja asenneulottuvuuksilla. Teoksessa: Grönlund, Kimmo – Hanna Wass (toim.), *Poliittisen osallistumisen eriytyminen – Eduskuntavaalitutkimus 2015*, 273–297. Helsinki: Oikeusministeriö.

Westinen, Jussi. (2015), *Cleavages in Contemporary Finland: A Study on Party-Voter Ties*. Turku: Åbo Akademi University Press.

Wiberg, Matti. (2011), *Politiikan sanakirja: inhorealistin versio*. Helsinki: Siltala.

Wiio, Osmo. (2009), *Viestintä yleensä epäonnistuu - paitsi sattumalta: Wiion lait viestinnästä ja tulevaisuudesta*. Espoo: Technologos/Deltakirja.